

**T.C.
ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ
BAKIMINDAN TRT ÇOCUK KANALINDA
YAYIMLANAN ÇİZGİ FİLMLER**

Yüksek Lisans Tezi

Ayşe Sinem ÜNLÜ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

Erzincan 2017

TEZ BİLDİRİMİ

"Toplumsal Cinsiyet Rollerini Bakımından TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmler" isimli "Yüksek Lisans" tezimi tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Ayşe Sinem ÜNLÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu alışma, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalının Türkçe Eğitimi Bilim Dalında jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** Tezi olarak Kabul edilmiştir.

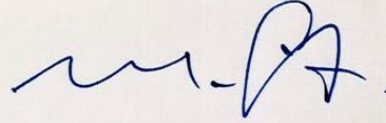
Danışman / Jüri: Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan
YILMAZ

Jüri: Doç. Dr. Ali GÖÇER

Jüri: Doç. Dr. M. Abdullah ARSLAN

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ BAKIMINDAN TRT ÇOCUK KANALINDA YAYIMLANAN ÇİZGİ FİLMLER

Ayşe Sinem ÜNLÜ

Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim
Dalı Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2017

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ

ÖZET

Çocukların zamanlarının büyük çoğunluğunu başında geçirdikleri medya unsurlarından biri olan çizgi filmlerde karakterlerin eşitlikçi bir düzlemde sunulması demokratik kültürün ve insana saygının öğrenilmesi noktasında önemlidir. Bu nedenle çalışmada tematik bir çocuk kanalı olan TRT Çocuk kanalı incelemeye alınmıştır. Kanaldaki çizgi filmler toplumsal cinsiyet rolleri bakımından incelenmiştir. Doküman analizi deseni kullanılan çalışmaya 5 çizgi film dâhil edilmiştir. Bu çizgi filmler Rafadan Tayfa, Canım Kardeşim, Maysa ve Bulut, Keloğlan Masalları, İstanbul Muhafızları çizgi filmleridir. Her çizgi film için özel form kullanılmış bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda toplumsal kalıp yargıların hemen her çizgi filmde yer aldığı görülmüştür. Çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet bakımından olumlu birtakım iletilere yer vermesine rağmen hemen her karakterde olumsuz davranış özelliği kazandıracak iletilerin mevcut olduğu saptanmıştır. Bu bakımdan aksi örnekleri görmek mümkün olsa da, TRT Çocuk kanalı çizgi filmlerinin toplumsal cinsiyet adına eşitlikçi bir anlayışa sahip olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler:medya, toplumsal cinsiyet, TRT Çocuk

CARTOONS BROADCAST ON TRT KIDS CHANNELS IN TERMS OF SOCIAL GENDER ROLES

Ayşe Sinem ÜNLÜ

Erzincan University, Institute of Social Sciences,

Department of Turkish Education

M. A. Thesis, July 2017

Thesis Supervisor: Assist. Prof. Dr. Oğuzhan YILMAZ

ABSTRACT

The presentation of characters on an egalitarian level in cartoons, which is one of the media elements that children spend most of their time watching them, is important in terms of learning about democratic culture and respect for people. For this reason, the channel of TRT Kids, a thematic child channel, was investigated in the study. Cartoons on the channel have been searched for gender roles. Document analysis is included in the study, using 5 cartoon films. The cartoons of Rafadan Tayfa, Canım Kardeşim, Maysa and Bulut, Keloğlan Tales and, Istanbul Muhafızları were examined using special forms for each cartoon and the findings were obtained from the investigation of the cartoons. As a result of the research, social stereotypes appeared in almost every cartoon. Although cartoons engage in some positive messages regarding social gender, it has been found that there are messages to gain negative behavior in almost every character. Although it is possible to see examples from this point of view, it has been concluded that the cartoons of TRT Kids do not have an egalitarian understanding as to social gender.

Keywords: media, socialgender, TRT Kids

ÖNSÖZ

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları günümüz dünyasında eleştirilen ve değişmesi yönünde çabalar harcanan bir konu olmuştur. Modern dünyanın bireye bakış açısının değişmesi ile birlikte, kadınlar ve erkekler farklı roller üstlenmeye başlamışlardır. Bu değişimin sonucunda eşitlikçi, demokratik anlayışa sahip, cinsiyet adına kalıp yargılardan uzak bireylere duyulan ihtiyaç artmıştır. Bu ihtiyacın sağlanması aşamasında önemli çevresel faktörlerden biri olan medya unsurlarının da görev ve önemi büyüktür.

Çocuklar toplumsal cinsiyet bağlamında bu değişimi sağlamada önemli birer faktör oluşturmaktadırlar. Çocukların zamanlarının büyük kısmını televizyon karşısında geçirdikleri göz önüne alındığında, çocuklara yönelik hazırlanan programların verdiği mesajlar toplumsal cinsiyet adına etkili olabilecektir. Bu düşünceden hareketle tematik bir çocuk kanalı olan TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet iletileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde, çalışmanın sağlam bir zemine oturması amacıyla problem durumuna, çalışmanın amacı ve önemine yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, çalışmanın daha anlamlı bir seyir izlemesi adına toplumsal cinsiyet kavramı ve kalıp yargılar açıklanmıştır. Ayrıca toplumsal cinsiyeti kazanma süreçlerini açıklayan kuramlarına yer verilmiştir. Son olarak toplumsal cinsiyetin kadın ve erkek bireylerdeki yansımalarından söz edilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise çalışma süreci ve mantığını açıklamak için, çalışmanın yöntemi, veri toplama ve analiz etme süreçleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerden edinilen veriler bulgu ve yorumlar başlığı altında okuyucuya sunulmuştur.

Çalışmanın son bölümü olan sonuç ve tartışmalar bölümünde ise araştırma sonucunda ulaşılan kanılara yer verilmiştir. Ardından öneriler sıralanmıştır. Son olarak çalışma kaynakça listesi ve seyredilen bölümler listesi ile sonlandırılmıştır.

Eğitim hayatım boyunca desteklerini ve dualarını eksik etmeyen değerli aileme, çalışmanın şekillenmesi kısmında gecesini gündüzüne katan sevgili nişanlıma, süreç boyunca zorlandığım her anda yardımlarını esirgemeyen dostlarım Hatice Derya YILMAZ ve Arş. Gör. Bekir SıttıkKILI'a, tecbeleriyle yolumu aydınlatan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN ve Yrd. Doç. Dr. Yasin Mahmut YAKAR'a, kıymetli zamanını çalışmama ayıran ve süreçte beni destekleyen danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan YILMAZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayşe Sinem ÜNLÜ

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VII
TABLOLAR LİSTESİ	X
RESİMLER LİSTESİ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XII
1.BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.PROBLEM DURUMU	2
2.ARAŞTIRMANIN AMACI	2
3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	2
4.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	4
5.TANIMLAR	4
2. BÖLÜM	5
1. KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. TOPLUMSAL CİNSİYET VE CİNSİYET	5
1.1.1. Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Kalıp Yargılar	7
1.1.2.Toplumsal Cinsiyet Kuramları	9
a.Psikanalitik Kuram	9
b.Bilişsel Gelişim Kuramı	10
c.Sosyal Öğrenme Kuramı	11
1.1.3.Toplumsal Cinsiyet ve Kadın	12
1.1.4.Toplumsal Cinsiyet ve Erkek	14

1.1.2. ÇOCUK VE MEDYA	17
1.2.1. TÜRKİYE’DE ÇİZGİ FİLM TARİHİ.....	20
1.2.2. TÜRKİYE’DEKİ TEMATİK ÇOCUK KANALLARI	23
1.3.İLGİLİ ÇALIŞMALAR	25
3.BÖLÜM	28
3.1. YÖNTEM	28
1.1.ARAŞTIRMANIN DESENİ	28
1.2.İNCELENEN ÇİZGİ FİMLER	28
1.3.VERİLERİN TOPLANMASI.....	32
1.4.VERİLERİN ANALİZİ	32
4.BÖLÜM	34
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	34
4.1. ÇOCUK KARAKTERLER İLE İLGİLİ TOPLUMSAL CİNSİYET ROL İLETİLERİ 34	
4.1.1. Kız Çocuk Karakteri Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri.....	34
4.1.2. Erkek Çocuk Karakter Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri.....	47
4.2. YETİŞKİN KARAKTER ÜZERİNDEN VERİLEN TOPLUMSAL CİNSİYET ROL İLETİLERİ 56	
4.2.1. Anne Karakteri Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri	56
4.2.2. Baba Karakteri Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri	61
4.2.3. Erkek Karakter Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri	65
4.2.4. Kadın Karakter Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri	69
4.2.5. Dede ve Nine Karakterleri Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri.....	70
2. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	73
KAYNAKLAR.....	78
SEYREDİLEN BÖLÜMLER	87

EK: İZLEME FORMU.....92

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1- Çalışmaya Konu Olan Çizgi Filmlerin İzlenen Bölümleri

Tablo 2-TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Kız Çocuk Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Tablo 3- TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Erkek Çocuk Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Tablo 4- TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Anne Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Tablo 5- TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Baba Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Tablo 6- TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Erkek Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Tablo 7-TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Kadın Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Tablo 8- TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Nine ve Dede Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

RESİMLER LİSTESİ

- Resim 1** : Komedi Kuklasının Ana Karakteri Olarak Bilinen İbiş Kuklası
- Resim 2** : Karagöz Oyunundan Bir Sahne
- Resim 3** : Cemil Nadir'in Amca Bey Tiplemesi
- Resim 4-5-6-7** : Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü? Çizgi Filminden Bir Sahne
- Resim 8-9-10-11**: Rafadan Tayfa Çizgi Filminde Kız Çocukların Temizlik İşleri İle Uğraştıkları Ve Erkek Çocuklara Göre Arka Planda Oldukları Sahneler
- Resim 12** : Rafadan Tayfa Çizgi Filminde İp Sahnesi
- Resim 13** : Maysa Ve Bulut Çizgi Filminde Kız Çocukların Kervan Lideri Olduğu Sahneler
- Resim 14** :Canım Kardeşim Çizgi Filminde Kız Çocukların Anneleri Gibi Olmak İstediklerine Dair Bir Sahne
- Resim 15-16** :Keloğlan Masalları Çizgi Filminde Kız Çocukların Erkek Çocuklar İle Birlikte Misket Oynadıkları Sahneler
- Resim 17** : Rafadan Tayfa Çizgi Filminde Çocukların Tamir İşlerini Yaptıkları Bir Sahne
- Resim 18** :Keloğlan Masalları Çizgi Filminde Anne Karakterinin Bebek Bakımı Yaptığı Sahne
- Resim 19-20-21** :Canım Kardeşim Çizgi Filminde Baba Karakterinin Çocukları İle İlgilendiği, Mutfak İşlerini Yaptığı Sahneler
- Resim 22** :Keloğlan Masalları Çizgi Filminde Baba Karakterinin Sorumlu Olduğu İşler İle İlgili Sahne
- Resim 23** : Maysa Ve Bulut Çizgi Filminde Yaşlı Karakterlerin İlgilendikleri İşleri Gösteren Sahnelerden Biri

KISALTMALAR LİSTESİ

- B** : Bölüm
C : Canım Kardeşim
dk : Dakika
İ : İstanbul Muhafızları
K : Keloğlan Masalları
M : Maysa ve Bulut
R : Rafadan Tayfa

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Eğitim süreci formal ve informal olarak iki farklı şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Formal öğrenme eğitim sürecinin planlı ve programlı kısmını temsil ederken informal öğrenme bireyin yaşadığı ortamdan edindiği programlı olmayan kısmı oluşturur. İnfomal öğrenmeler formal öğrenmeler kadar birey yaşamında önemli bir yere sahiptir. Birey ailesinden, yaşadığı toplumdan bir şeyler öğrenebildiği gibi medya unsurlarıyla da duyu düşünce ve davranışlar kazanabilir.

Dünya hakkında herhangi bir bilgisi olmadan hayata başlayan çocuklar bu süreçlere dâhil olarak öğrenmeler gerçekleştirirler. Son zamanlarda dikkat çeken ve üzerine çalışmalar yapılan toplumsal cinsiyet de yine bu öğrenme süreçleri ile bireylere kazandırılabilir. Bu öğrenme süreçlerinde olumlu davranış özellikleri kazanılabildiği gibi kalıp yargılar da edinebilmektedirler.

Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetten farklı olarak kültürel bağlamla belirlenen, dolayısıyla içeriği toplumdan topluma olduğu kadar tarihsel olarak da değişebilen “cinsiyet konumu” ya da “cinsiyet kimliği”dir (Şevket ve Ökten, 2009). Değişime açık bir süreç olduğu açıkça belirtilen toplumsal cinsiyet olgusunun olumlu yönde değişmesi için formal öğrenme süreçlerinin olduğu kadar informal öğrenme süreçlerinin de önemi büyüktür. Çocukluk dönemi kimlik edinimi ve kişilik oluşumunun kritik dönemi olarak düşünülebilir. Bu bakımdan çocukların toplumsal cinsiyet adına günlük yaşamlarında karşılaştıkları durumların incelenmesi ihtiyacı doğabilmektedir.

Medya gibi çevresel faktörler tarafından bir davranışın bir cinsiyete ait olduğu iletimi modern toplumun ihtiyaç duyduğu bireylerin yetişmesi konusunda engel oluşturabilmektedir. Aynı zamanda yine bir cinsiyetin her türlü ortamda aynı özelliklerle sunulması, bireylere birtakım kalıp yargıları yerleştirebilmektedir. Bir cinsiyetin sürekli olarak kötü davranış özellikleri ile karakterize edilmesi, belli görevleri üstlenmesi ve hatta ilgi istek ve düşüncelerin cinsiyet ayrımları ile verilmesi bu durumlara örnek olabilecek niteliktedir. Kimlik oluşumunda çevresel

faktörlerin önemli etkisinin olduğu çocukluk döneminde bu durum daha fazla önem arz etmektedir. Çeşitli çevresel faktörler yoluyla toplumsal cinsiyet adına olumsuz iletileri olan çocuklar, toplumun oluşturduğu kalıp yargıları edinerek bu kalıp yargıların canlı kalmasına sebep olabilmektedir. Olumlu birtakım iletiler alan çocuklar ise olumlu yönde toplumsal değişimin hızlanması için etkili olabilecektir

1. Problem Durumu

Çocukların zamanlarının büyük çoğunluğunu başında geçirdikleri medya unsurlarından biri olan çizgi filmlerde, karakterlerin eşitlikçi bir düzlemde sunulması demokratik kültürün ve insana saygının öğrenilmesi noktasında önemlidir. Bu nedenle çalışmada TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerde yer alan karakterler toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmeye çalışılmıştır. Bugüne kadar Türkiye’de tematik çocuk kanallarında yer alan çizgi filmlerle ilgili yapılan toplumsal cinsiyet çalışmalarının sınırlı olması ve bu kanalların Türkiye’nin en çok seyredilen kanalları arasında yer alması, çalışma konusunun belirlenmesinde etkili olmuştur.

2. Araştırmanın Amacı

Toplumsal cinsiyet rolleri bakımından TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmleri inceleyen bu çalışmanın amacı, söz konusu kanalda yayımlanan çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyet durumlarını ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerde çocuk karakterler üzerinden verilen toplumsal cinsiyet rol iletileri nelerdir?
- 2) TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerde yetişkin karakter üzerinden verilen toplumsal cinsiyet rol iletileri nelerdir?

3. Araştırmanın Önemi

Toplumun kadına ve erkeğe yüklediği sorumluluklar toplumsal cinsiyet kavramının bireye yüklediği ödevler olarak düşünülebilmektedir. Erkek karakterlerin maddi bir kaynak olarak görülmesi, toplumun erkeğe yüklediği güçlü olma

zorunluluğu, duygularını ifade etmekten kaçınma durumları toplumsal cinsiyet kaynaklı kalıp yargılardan ileri gelebilmektedir. Aynı düzlemde kadın karakterlerin ev içi rollerde etkin olması, iş hayatında yaşadıkları zorluklar, toplum tarafından zayıf bireyler olarak değerlendirilmesi de toplumsal cinsiyet ile ilgili kalıp yargılarından beslenen durumlardır.

Toplumsal cinsiyet kavramı zamanla değişebilecek bir olgudur. Zaman bağılı olarak değişebileceği gibi mekâna bağılı olarak da değişen bu kavram, çeşitli unsurlarla düzenlenebilmektedir. Bilimsel ilerlemeler doğrultusunda medya unsurlarının günlük yaşamdaki yerinin giderek arttığı günümüzde, bireyler birtakım iletiler yoluyla toplumsal cinsiyet adına da davranışlar kazanabilmektedir. Özellikle çocuklar için bu tür mesajların etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu doğrultuda çocukların zamanlarının büyük kısmını başında geçirdikleri televizyonlar ve daha özelde çizgi filmler önem arz eder.

Çocukların büyük bir zamanını dolduran çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet adına olumlu davranış özelliği kazandıracak iletilerin var olması, söz konusu çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını edinmelerine engel olabilecektir. Bu sayede çizgi filmlerdeki mesajlar birbirlerine bağımlı olan cinsiyet rolleri yerine bireysel olarak yaşamını sürdürebilecek bireylerin yetişmesinde destekleyici bir unsur olacaktır. Çocuk bireylere sunulan karakterlerin kadın veya erkek olmaktan öte bireysel birtakım özelliklerinin olması, bu bireylerde uyarıcı etkiye sahip olacaktır. Örneğin korku, maddi kaynak, ev içi sorumluluklar, duygusal durum gibi olgular belli cinsiyetlerin özellikleri olarak değil de bireysel olarak sunulduğunda, toplumsal cinsiyet adına olumlu iletiler verilmiş olacaktır. Bu gibi iletileri alan çocuk bireylerin demokratik, eşitlikçi, saygılı davranış özellikleri kazanmaları muhtemeldir. Aksi takdirde bireyler toplumsal cinsiyet adına bir cinsi diğerinden üstün görme, erkeği maddi unsurlara ve duygusuzluğa hapsedme, sadece kadını ev içi rollerde etkin kılma gibi olumsuz davranış özellikleri kazanabileceklerdir.

Çalışma çizgi filmlerde bütün cinsiyet rollerini araştırmayı amaçlamaktadır. Yani, sadece kadın rolleri veya erkek rolleri üzerinde durulmamıştır. Her iki rol içinde kalıp yargılar ve diğer mesajlar incelenmiştir. Ayrıca çalışmanın örneklemini

tematik bir kanal olan TRT Çocuk kanalın yayımlanan çizgi filmler oluşturur. Böylece bir tematik kanalın toplumsal cinsiyet rol iletilerinin belirlenmesi de çalışmanın önemini artırmaktadır. Çalışmayı önemli kılan bir diğer durum da başta çizgi filmler olmak üzere diğer medya unsurlarında da toplumsal cinsiyete dikkat çekmeyi amaçlamasıdır. Ayrıca çalışma yerli çizgi filmleri konu aldığından, literatüre bir halka oluşturması beklenmektedir.

4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada TRT Çocuk kanalında yayımlanan Rafadan Tayfa, Canım Kardeşim, Keloğlan Masalları, Maysa ve Bulut, İstanbul Muhafızları çizgi filmleri ile sınırlıdır.

5. Tanımlar

Cinsiyet: Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırt ettiren yaradılış özelliği (TDK,2005).

Toplumsal Cinsiyet: Kadın ve erkek olmanın biyolojik farklılıklarının dışında, kadın ve erkeğe toplumun kültürün yüklediği anlam ve beklentilerin tamamına toplumsal cinsiyet denir (Ökten,2009).

Cinsiyet Rolü: Erkek veya kadın olmanın anlamı, kişinin cinsiyet ile belirlenen genel bir rolü canlandırması (Cornell,1987).

Karakter: Huy, uyaranlara doğuştan yapısal olarak belli bir şekilde tepki verme eğilimi (Sayın, Aslan; 2005)

2. BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet

Toplum kadın ve erkeklerden oluşan bir yapıdır ve kendi içinde yazılı yazısız kuralları vardır. Biyolojik ve fiziksel olarak birbirinden farklılaşan kadın ve erkek gruplarının toplumsal birtakım durumlarda da farklılaştığını görmek mümkündür. Toplum kadın ve erkeğe farklı davranır; onlara farklı özellikler, davranışlar, görevler yükler. Örneğin genelde kadından “ev işlerini” yürütmesi istenirken, erkekten “ailenin gelirini” sağlaması beklenir (Dökmen,2009).

Biyolojinin kodladığı maddi bedenlere manevi anlamlar yükleyerek onları kültürel olarak tanımlamak ve ayırmak (Bingöl, 2014) şeklinde düşünülebilecek toplumsal cinsiyet kavramı kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenmiş kişilik özelliklerini, rol sorumluluklarını da ifade etmektedir (Vekifuluçayvd, 2007).

Toplumun kadın ve erkeği farklı değerlendirmesi bilim insanları tarafından merak edilmeye başlanmıştır. Bu soruya cevap aramak için incelemelere gidilmiştir. Bu çalışmalar neticesinde cinsiyet ve toplumsal cinsiyeti birbirinden ayırmak ve tanımlamak için iki farklı terim ortaya çıkmıştır. Erus ve Gürkan (2012)’a göre cinsiyet ve toplumsal cinsiyet birbirinden farklı kavramlardır. Toplumsal cinsiyet kavramı kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenmiş kişilik özelliklerini rol ve sorumluluklarını ifade etmektedir (Vekifuluçay vd, 2007) . Cinsiyeti doğa belirlerken toplumsal cinsiyeti kültür belirler (Öngen ve Ayaç, 2013). Toplumsal cinsiyet toplum tarafından dayatılan ve beklenen, erkeklik ve kadınlıkla ilişkilendirilmiş sosyal ve kültürel normları içerir (Yılmaz, 2007)

Kadınların erkeklerden biyolojik farklılıklar dışında herhangi bir farklılığının olmadığını söylemek mümkündür. Erkekler sinirlidir dendiğinde bu özelliğe sahip kadınların da var olduğu düşünülebilir. Aynı şekilde kadınların çekingen veya dik başlı oldukları düşüncesi bu özelliğe sahip erkekleri hatırlatacaktır. Yani biri diğerinden tam manasıyla farklı ya da ayrı tutulamamaktadır. Toplumsal ve biyolojik cinsiyetle ilgili tartışmada temel konu kadın ve erkeğin davranış ve rollerinin

biyolojik yapı mı yoksa kültür veya toplum tarafından mı tayin edildiğidir (Savcı,1999). Kadın ve erkek olmanın biyolojik farklılıklarının dışında, kadın ve erkeğe toplumun ve kültürün yüklediği anlam ve beklentilerin tamamına toplumsal cinsiyet denmektedir (Özkan; Gündoğdu, 2011).

Dökmen (2009)'e göre kadınlar genellikle kadınsı (feminen), erkekler ise genellikle erkeksi (maskülen) olarak sosyalleşirler. Toplumsal cinsiyet kavramı kadın ve erkekler arasındaki farklılıkların sadece biyolojik farklılıklar olmadığını vurguladığı gibi, bu biyolojik farklılıkların sonucu olarak ortaya çıkan sosyal kültürel değerlerin oluşturduğu farklılıkları işaret etmek için kullanılmıştır (Dedeoğlu, 2000).

Ökten (2009)'e göre toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetten farklı olarak kültürel olarak belirlenen ve dolayısıyla içeriği toplumdan topluma olduğu kadar tarihsel olarak da değişebilen “cinsiyet konumu” ya da “cinsiyet kimliği” dir. Yine Ökten (2009)'e göre, toplumsal cinsiyet rolleri rejimleri ve buna bağlı olarak gelişen yöntemler ve mekanizmalar, tarih içinde, coğrafyaya, zaman, sınıfa ya da ırka göre olduğu kadar toplumun siyasi ve ekonomik koşullarına göre de çeşitlilik gösterir. Sistemin özelliği zaman ve mekâna göre değişmesi, toplumsal olarak yapılandırılmasıdır (Savcı, 1999).

Dedeoğlu (2000)'na göre cinsiyet eşitliğine ilişkin üç farklı kavramsallaştırma vardır. Bunlardan ilki eşitlik kavramıdır. Bu kavram kadın ve erkeğin aynı olduğu varsayımı üzerinden oluşur. Bu anlamda eşitlik kadınlara erkek gibi davranmayı gerekli kılmaktadır. Yaklaşım erkekliği norm olarak ele aldığından eleştirilmektedir. Bu eleştiriden hareketle kadın ve erkek arasındaki farklılığa vurgu yapılmış ve kadınların erkeklerden farklı oldukları için farklı değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Diğer bir deyişle, kadınların ve erkeklerin farklı katkıları eşit olarak değerlendirilmelidir. Üçüncü görüş ise var olan toplumsal cinsiyet ilişkilerinin dönüştürülmesidir.

Cinsiyet rollerine ilişkin toplumsallaşma, çocukluğun ilk dönemlerinde başlar veyaşamın sonraki dönemlerinde inceden inceye işlenerek gelişir (Güldü ve Ersoy-Kart, 2009). Toplumsal cinsiyet olgusu aile, ekonomi, hukuk, politika ve kitle iletişim araçları gibi günlük yaşamı düzenleyen toplumsal örgütlenmelerde yapılır,

kadın ve erkeğin görmek istediği şekilde ve var olan ideoloji doğrultusunda tanımlanır (Erus ve Gürkan, 2012). Toplumsal cinsiyet araştırmaları büyük öneme sahiptir. Dünyada refah ve barışın sağlanması, sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi ve kadının sosyal statüsünün artırılması için sosyal yaşamın her alanında kadınların erkeklerle eşit bir biçimde katılımının sağlanması gerekmektedir (Vekifuluçay vd, 2007). Toplumsal cinsiyet sosyal ilişkileri anlamak için önemli bir açılım sağlamaktadır ve yine bu bakış açısı, hem ailede hem de toplumda var olan egemen tiplerin nasıl yeniden üretildiği konusunda ipuçları vermektedir (Dedeoğlu, 2000). Ayrıca Sankır (2010)'a göre, toplumsal cinsiyet rolleri sosyal ortamın vazgeçilemeyen özelliklerinden biridir ve bireyin kimliğini ortaya koyma sürecinde etkilidir. Sosyal ortamda bireylerden cinsiyetleri doğrultusunda ve buna bağlı olarak sosyal ortamın o cinsiyetten beklentisi olan rol modellerine uygun kimlikler geliştirmesi beklenir. Bu anlamda toplumsal cinsiyet rolleri bireyin zihin ve benlik süreçlerini etkileyen en önemli araçsal semboller bütünüdür. Bu araçsal semboller eril söylemin iktidar kurması bu araçları kullananların bu bakışın iktidarına maruz kalmalarına neden olmaktadır.

1.1.1. Toplumsal Cinsiyet Rolü ve Kalıp Yargılar

Toplumsal cinsiyet rolü toplumun tanımladığı ve bireylerin yerine getirmelerini beklediği cinsiyetle ilişkili bir grup beklentidir (Dökmen,2004). Bir toplumda kadın ve erkeklerin toplumsal hayata katılım biçimi, oranı, görünürlüğü ve temsil biçimi önemli oranda o toplumda geçerli olan toplumsal cinsiyet algısından etkilenir (Ökten, 2009). Toplumsal cinsiyet kadın ve erkeğe birbirinden farklı roller yükler. Bingöl (2014)'e göre bu ayrım kadının aleyhinde birçok eşitsizliğin doğmasında başrolü oynamaktadır. Bu bakımdan, toplumsal cinsiyet bağlamında kadın rolünün erkek rolüne nispeten arka planda ve geleneksel bir çerçevede sunulduğunu söylemek mümkündür.

Kültürün bir parçası olan toplumsal cinsiyet, cinsiyet temelinde farklılaşmaya gider ve bu yolla kadın hayatını birçok açıdan eşitsizliklerle sınar. Kadın cinsine biçilen roller hep pasiflik, sakınma, korunma, savunma üzerinedir (Bingöl, 2014). Aynı zamanda ev içi rollerle özdeşleştirilen kadın, toplumda söz sahibi olmak için

daha fazla gayret göstermek durumunda kalmaktadır. Dahası gittikçe azalan bir seyir izlemesine karşın toplumun kadının eğitim hakkına müdahale ettiği de görülmektedir. Kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesi ve çocuk sahibi olmasının söz konusu toplumsal beklentilerden kaynaklandığını düşünmek mümkün olabilecektir. Aynı durumu farklı toplumsal baskılarla erkek bireylerde de görmek mümkündür. Toplum erkek bireyleri güçlü olma, ağlamama, iyi bir gelir sahibi olma gibi konularda sorumluluk altında bırakmaktadır. Ayrıca giyim kuşam da dâhil olmak üzere meslek seçiminde de erkek bireylerin çeşitli baskılarla yüz yüze olduğunu söylemek mümkündür. Bu duruma örnek olarak hemşirelik mesleğinin kadın mesleği olarak düşünülmesi ve aynı toplumsal düşünceyle muavinlik mesleğinin de erkekler için uygun bir meslek olarak görülmesi verilebilir. Bu tür düşünceler kalıp yargıları oluşturmaktadır.

Kalıp yargılar tutumların bilişsel yönünü önyargılar ise duygusal yönünü oluşturmaktadır. Kalıp yargılar ön yargıların oluşmasına zemin hazırlar (Kalaycı, 2015). Bu önyargıların bir gruptaki her bireyde görülmesi zor bir olasılıktır. Yani bir grubun her bireyinde bir şekilde oluşmuş olan toplumsal birtakım önyargıların varlığından söz etmek zor olacaktır. Söz konusu bu durum toplumsal cinsiyet için de geçerlidir. Toplum kadın ve erkek olarak ikiye ayırıp kadın ve erkeklerin hepsi için peşin hükümler vermek detayları ve hatta belki de büyük bir çoğunluğu göz ardı etmek olacaktır. Çünkü toplumsal cinsiyet, toplumsal beklentilerden etkilendiği kadar psikolojik durumları da içinde barındırmakta, bu durumlardan beslenmektedir. Cornell (1998)'e göre; sağduyuya dayalı anlayışta toplumsal cinsiyet, birey olarak insanların bir özelliğidir. Biyolojik belirlemcilik terk edildiğinde bile, toplumsal cinsiyet hâlâ genellikle toplumsal olarak üretilmiş bireysel karakter kapsamında görülür.

Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadın ve erkeğin özellikle çalışma yaşamı, toplumsal yaşam, evlilik ve aile yaşamındaki rollerinde belirgin farklılıklar göstermektedir (Vekifuluçay vd, 2007).

Toplumsal cinsiyet kuralları sonradan öğrenilen kurallardır. Çocuk doğduğu andan itibaren, önceden belirlenmiş kurallar ve değerlerle çevrenip

yönlendirilmektedir. Kız ve erkek çocuk farklı cinsiyetçi kodlarla sosyalleşmekte, aile, okul, sosyal çevre ve kitle iletişim araçları gibi çocuğun sosyalleşmesinde yer alan tüm kurum ve kişiler çocuğu biyolojik cinsiyetine uygun kalıp yargılara göre yetiştirmektedir (Ersöz, 2010). Bireyler doğduklarında cinsiyete sahip olarak doğarlar ve zamanla toplum tarafından toplumsal cinsiyeti öğrenirler. Cornell'e (1998) göre, toplumsal cinsiyet ilişkileri tarihseldir, yeni örüntülerle yeniden biçimlenebilirler. Bu sebeple var olan toplumsal kalıp yargılarının değişmesinin mümkün olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Yine aynı sebeple toplumun kendi içinde yeni kalıp yargılar oluşturması da muhtemeldir. Değişimin olumlu yönde olması veya modern zamanın ihtiyaç duyduğu bireylerin yetişmesi adına yararlı özellikler göstermesi için çeşitli yöntemler uygulanabilecektir. Örneğin televizyon ekranlarında, edebiyat ürünlerinde, ders kitaplarında eşitlikçi düzlemde örneklerle yer verilmesi değişimi tetikleyecek ve değişimin olumlu yönde ilerlemesine olanak sağlayacaktır.

1.1.2. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Son zamanlarda çalışma alanı genişleyen toplumsal cinsiyet kavramı çeşitli kuramlar tarafından da ele alınmış ve bu kuramların düşünce sistemleri açıklanmaya çalışılmıştır. Kuramlar yoluyla bireylerin toplumsal cinsiyeti edinme, öğrenme durumları irdelenmiştir. Bu yolla kadın ve erkek arasındaki toplumsal farkların bireylere yansıma süreci açıklanmıştır. Çocuklar 2 yaşında kadın ve erkeğin farkında olsa da tam olarak cinsiyetleri kavrayamamıştır. Vatandaş (2007)'a göre, bu kavram ancak beş altı yaşında kesin bilgiye dönüşür ve önce cinsel kimlik belirlenir sonra bu cinsle ilişkin inanç ve tutumlar öğrenilir. Dökmen(2004)'e göre cinsiyet rollerinin gelişimini açıklayan pek çok kuram vardır. Bu kuramlardan belli başlı olanlara aşağıda yer verilmiştir.

a. Psikanalitik Kuram

Kuramın öncülüğünü yapan Freud, kuramda libido kavramsallaşmasını temel almaktadır. Kurama göre gelişim beş aşamada gerçekleşir. Bu dönemleri oral, anal,

fallik, latent ve genital. Her bir dönem için insan vücudunda bir haz bölgesi olduğundan bahseder. Gelişimin odağına cinsel enerjiyi koyar.

Freud toplumsal cinsiyetin kazanılma sürecini de üç dönem ile açıklamaktadır. İlk dönem oral ve anal dönemi içine alan dönemdir. Kurama göre bu dönemde her iki cinsiyette de erkek birey özelliği görülür. Yani kız çocuklar da erkek birey özelliği gösterir. Herhangi bir cinsiyet farkı bireyde mevcut değildir. Birey henüz kendini dış dünyadan ayrı görememektedir. Gelişimle birlikte toplumsal cinsiyet kazanımı açısından ikinci dönem başlar. Bu dönem fallik dönemin başlarına denk gelmektedir. Birey bu evrede cinsiyet farklılıklarını fark eder. Gelişimin devam etmesiyle cinsel kimlikler oluşur. Freud'a göre yine erkeklik merkezdedir (Dökmen,2004).

Üçüncü dönem ödipal dönemdir. Erkek çocuklar baba ile özdeşleşir ve toplumun erkek rolüne uygun davranış sergilemeye başlar. Fakat kızların anneye bağlanma zorunlulukları yoktur. Bu sebeple de süper ego kızlarda gelişmez. Bu durumdan yola çıkarak Freud, erkek bireylerin kız bireylere göre cinsel ve ahlakî manada daha üstün olduğu sonucuna varır. Bu görüş kurama yönelik eleştirilerin büyük bir kısmına temel oluşturmaktadır.

b. Bilişsel Gelişim Kuramı

Öğrenmeyi bilişsel süreçlerle açıklayan kuram, bireyin cinsiyet rolü edinimine etkin olarak katıldığı görüşünü savunur. Kolberg'in Bilişsel Gelişim Kuramına göre insanların kendileri ve dünyaya ilişkin tutarlı ve dengeli bakış açısını sürdürmek için bilişsel tutarlılığa ihtiyaçları vardır. Bilişsel tutarlılığı sürdürmenin birinci yolu toplumca onaylanan özelliklere sahip bir erkek veya kız çocuğu olmayı keşfetmektir (Güldü ve Ersoy-Kart, 2009). Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini öğrenme süreçlerinin üç aşamada gerçekleştiğini savunur:

b.1. Cinsiyet Etiketleme

Toplumsal cinsiyeti öğrenme basamaklarından ilki olan cinsiyet etiketlemede, bireyler cinsiyetin ne olduğu hakkında pek bir görüşe sahip değildirler. Bu dönemde cinsiyet ile ilgili durumlara tam olarak bir kavrayış yoktur. Fakat bireyler cinsiyet farklılıklarını fark etmeye başlarlar.

b.2. Cinsiyet Kararlılığı

İkinci basamak olan cinsiyet kararlılığı, bireylerin cinsiyet ile ilgili düşüncelerinin oluşmaya başladığı dönemdir ve kavrayış süreci başlamaktadır. Çocuklar bireyin doğduğu cinsiyeti ömür boyu koruduğunu görürler. Kuramcıların nesnenin korunumu ile ilgili deneyleri, bireylerin bu dönemde hâlâ fiziksel yapıdan etkilendiklerini kanıtlamaktadır.

b.3. Cinsiyetin Değişmezliği

Bilişsel öğrenme kuramına göre toplumsal cinsiyet öğrenme basamaklarından sonuncusu olan cinsiyet değişmezliği döneminin en önemli özelliği, bireylerin cinsiyetin farklı fiziksel görünümünden etkilenmediğini kavramalarıdır. Bu dönemde değişik fiziksel görünümünün cinsiyeti değiştirmediği kavranır. Bireyler cinsiyetlerine uygun tercihlerle cinsiyet rollerini geliştirirler.

c. Sosyal Öğrenme Kuramı

Öncülüğünü Bandura'nın yaptığı kuram öğrenmeyi çevresel faktörlerle açıklamaktadır. Kurama göre birey davranışları çevresinden gözlemler ve ödülle götüren davranışları tekrarlarlarken ceza ile sonuçlanan davranışlardan kaçınır. Kuram edimsel koşullanma ve klasik koşullanma olarak isimlendirilen iki öğrenme süreci üzerinde yoğunlaşır. Aynı düzlemde toplumsal cinsiyet davranışlarının da pekiştirme-ceza yöntemleri ile öğrenildiğini ileri sürmektedir. Kız ve erkek çocuklar toplumsal cinsiyet adına ödül aldıkları davranışlarını devam ettirirken ceza ile sonuçlanan davranışları yapmaktan kaçınırlar.

Dökmen (2004) 'e göre, cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde aynı cinsiyetten kişilerin davranışlarına dikkatin yönelmesi söz konusu olmakla birlikte, diğer

cinsiyetten olanlar da cinsiyetlere uygun davranışların öğrenilmesi amacıyla dikkatle izlenir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde çevresel faktörlerin etkisi üzerinde duran sosyal öğrenme kuramı, söz konusu çalışmanın amacıyla paralellik göstermektedir. Çalışma çocuk bireylerin takip ettiği çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyet rollerini irdelerken, kuram bu tarz çevresel faktörlerin davranış edinimi üzerindeki etkiyi destekler niteliktedir. Cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde ana-babalar, öğretmenler, akranlar veyakın çevre etkili olmakla birlikte kitle iletişim araçlarının (medyanın) önemi de büyüktür. Kitle iletişim araçları, özellikle televizyon çocuklar için önemli modeller sunar (Dökmen,2004).

1.1.3. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın

Toplumsal cinsiyet çalışmalarının kadınlar ekseninde yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Çünkü kadınların hayatın doğal akışı içinde ev dışında bir işte çalışmaları dahi evin iş yüküyle de ilgilendiklerini görülür. Fakat kadınların iş hayatında gittikçe artan bir oranda yer almaları, bilimin ilerlemesi ve modern zamanın ihtiyacı olan birey tipinin değişmesi ile bu duruma eleştiriler getirilmiştir. Bu yolla toplumsal cinsiyet rollerinin kadına yüklediği sorumluluklar birçok araştırmanın konusu olmuştur.

Kadın erkek arasındaki fark, toplumun verdiği anlam ve değerden ileri gelir (Erol,2008). Günümüzde kadınların karşı çıktıkları ve mücadele etmek zorunda kaldıkları birçok sorunun toplumsal cinsiyet ile ilişkili olduğu görülmektedir (Ökten, 2009). Aile yaşamına bakıldığında kadınlardan eşlerinden şiddet görüyorsa bu durumu saklamaları, ev içinde çocuk bakımı, temizlik gibi işlerle ilgilenmeleri beklenmektedir (Vekifuluçay vd, 2007). Bu durum kadının iş yükünü ve sorumluluğunu artırmaktadır. Bu sebeple de kadınlar sosyal hayatta daha pasif bir rol üstelenebilmektedir. Çalışan kadın ev ve iş ikilemini sürekli sırtında taşır (Gümüsoğlu, 2014).

Dedeoğlu'na göre, cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması için kadınlar lehine pek çok hukuki düzenleme yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi

2002 yılında yürürlüğe giren Medeni Kanun ile kadınlara karşı ayrımcılığı destekleyen maddelerin kaldırılmasıdır. Örneğin aile reisliği kavramının kaldırılması, eşlerin eşit hak ve yükümlülüklerin güvence altına alınması, evlilik birliği sırasında edinilmiş malların eşit paylaşılması gibi kadınlar lehine düzenlemeler getirilmiştir. Yine Dedeoğlu (2009) 'na göre, 2003 yılında 4857 sayılı İş Kanunu ile işgücü piyasalarında kadın erkek eşitliğini destekleyen AB direktiflerine uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Fakat daha da önemlisi 2004 yılında Anayasanın 10. Maddesi değiştirilerek, Anayasaya “kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür” şeklinde bir fıkra getirilmiştir. Fakat hâlâ kadınların erkeklerin gerisinde olduğuna dair düşünceler de mevcuttur (Vekifuluçay vd, 2007).

Günümüzde bile birçok toplumda kadınların, iş gücünün önemli bir parçası olmasına rağmen, erkeklere göre daha az söz söyleme hakkına, güce, statüye ve kaynaklara sahip oldukları görülmektedir. Erkeklere göre daha az ücret almakta ve örgütsel hiyerarşide üst seviyelere nadiren ulaşabilmektedirler (Güldü ve Ersoy-Kart, 2009). Bunun yanı sıra; Vekifuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu, Taşkın (2007)'a göre, kadınlara statüsü ve ücreti daha düşük işlerde çalışma, çalışmak için eşlerinden izin alma gibi roller uygun görülmektedir. Dedeoğlu (2000), 1970'li yıllardan itibaren kadın istihdamına ilişkin çalışmalar artış gösterdiğini savunur. Dedeoğlu (2000)'na göre Kadın istihdamını etkileyen faktörler hem çok çeşitli hem de çok yönlüdür. Aile kurumunun kadın yaşamına etkisi kadının beslenmesinden eğitimine ve ortalama yaşam süresine kadar birçok değişkenden oluşur.

Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığı eğitimden çalışma yaşamına, sağlıktan karar mekanizmalarına katılıma kadar yaşamın her alanında ciddi boyutlardadır (Özaydınlık, 2014).Türkiye'de toplumsal cinsiyet bağlamında alınabilecek çalışmalara bakıldığında, Uçan Süpürge'ninCEDAW'a verdiği 4. ve 5. Gölge rapor da Türkiye pratiklerinde özellikle erkek egemen sektörlerde (mühendislik, inşaat ve madencilik vb.) cinsiyete dayalı ayrımcılığın çok yaygın olduğunu ve bankacılık gibi kadın yoğun sektörlerde bile işe alınmadan önce kadınların evlilik ve çocuk sahibi olma niyetleri hakkında sorgulandıklarını

göstermektedir (Dedeoğlu,2009). Kılıç ve Bircan'a (2011) göre Türkiye'nin CEDAW ve Pekin+5 uluslararası belgeyi imzalaması toplumsal cinsiyet açısından mühim bir noktadır. Türkiye genelinde kadınlar erkeklerin kazancının yaklaşık %46'sını kazanmaktadır. Cinsler arasındaki gelir farklılığının bu kadar büyük olması, kadınların gelirinin hâlâ ailenin temel geçim kaynağı değil bir ek gelir olarak algılandığının göstergesidir (Dedeoğlu, 2009). Bunun yanı sıra kadınların ev içinde kendilerinin ailelerinin ve toplumun yeniden üretimi için yaptıkları, kullanım değeri olduğu halde piyasada değişim değeri olmayan ve parasal karşılığı bulunmayan çalışma biçimleri üretim faaliyetlerinden sayılmayarak değersiz kılınmakta ve istatistiklerde görünmemektedir (Özçatal, 2011). Ayrıca kadınlar iş hayatında var olsalar dâhi, Gümüsoğlu (2014)'na göre kadınların iş güvenceleri erkeklerden daha azdır.

Yapılan bir çalışmada yemek yapma, evi temizleme, ütü yapma, çamaşır, bulaşık gibi işler kadın işi olarak görüldüğü saptanmıştır (Akgül Gök, 2013). Toplumda böyle bir anlayışın olması, kadınların daha fazla işle başa çıkmasına sebep olmuştur. Başka bir çalışmada ise kadınların bu tür sorumluluklardan dolayı hayatlarını kesintiye uğrattıkları belirtilir (Özçatal, 2011).

Toplumsal cinsiyet bağlamında, ev içi rollerin kadınlara yüklenmesi ve sosyal hayatta kadınların bu rollerden dolayı pasif bir yaşam sürmeleri eşitlikçi anlayışla ters düşmektedir. Toplumun süreç içerisinde oluşturduğu cinsiyet beklentilerini belirten toplumsal cinsiyet kavramı bu konuda yeniden yapılanmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu yeniden yapılanma toplumun eşitlikçi ve demokratik anlayışına da hizmet edebilecektir. Böylece bir iş veya görev sadece kadın ve erkek cinsiyetine bağlı olarak görülmemeye başlayacaktır. Bu yolla kadınların gerek iş yaşamındaki konumları, gerek ev içi rollerdeki yüklü sorumlulukları, paylaşma ve eşit haklara sahip olma gibi iyi yönde bir seyir izleyebilecektir.

1.1.4. Toplumsal Cinsiyet ve Erkek

Her ne kadar toplumsal cinsiyet çalışmaları kadınlar üzerinde yoğunlaşsa da; toplumsal cinsiyet bağlamında erkek bireyler de çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Erkeğin toplumda maddi imkânları karşılayacak güce sahip olma beklentisi bu

sorunlardan biridir. Erkekten çoğu zaman tek başına maddi imkânları elinde barındırması beklenir. Kadın erkekle birlikte maddi imkânları elinde bulundursa da; erkeğin kadından daha iyi bir maddî durumda olması, daha iyi bir işe ve gelire sahip olması toplum tarafından tercih edilir. Bir diğer bakımdan erkeklerin kılık kıyafetlerinde kullandıkları renklerden, duygu yaşamlarına kadar güçlü veya ketum bireyler olmaları beklenir. Bu özelliklere uymayan erkekler de “ kadın gibi olmak” ile itham edilirler. Bu bakımdan erkek bireylerin çeşitli açılardan kadınlar gibi toplumsal cinsiyet açısından ağır sorumluluklar yaşadıklarını görmek mümkündür.

Erkek bireylerden toplumun beklentileri, toplumun diğer bireylerinin de rollerinde etkiye sahiptir. Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel bakış açıları toplumda kadınları olumsuz etkilemiştir (Vekifuluçay vd, 2007). Kadınlar kendilerinden beklenen toplumsal ve evle ilgili rollerde başarılı performans göstermek için kendilerine özgü durağan kalıp yargısal davranışlar geliştirmektedirler. Erkekler ise yaşam için gerekli olan kaynakların elde edilmesi doğrultusundaki davranışları göstermek için davranışların hâkim olduğu rollerle meşguldürler. Böylece kadınlarda olduğu gibi erkeklerde de kendilerine özgü durağan kalıp yargısal davranışlar gelişir (Güldü ve Ersoy-Kart, 2009) Kadın ve erkeğin toplumda varoluş biçimi bireyin yaşamını şekillendirir. Bebeğin içinde doğduğu toplum, onu, kadın ve erkeğe uygun gördüğü davranış kalıpları içinde şekillendirir (Gümüšoğlu, 2014).

Toplumsal cinsiyet ayrımları hem kadınların hem erkeklerin yaşamını şekillendirir ve sonuçta bu çeşitlilik sadece farklılıktan daha fazla anlam taşır (Öngen ve Aytaç, 2013). Toplumun erkekten beklentisi, kamusal alanda varlık göstermesi ve her türlü akılcılığı elinde tutmasıdır. Böylesi bir toplumsallaşma süreci, erkeği duygusal davranış sergilemekten uzaklaştırmaya hizmet eder (Gümüšoğlu, 2014). Erkekten iş başarı ve ailenin geçimini sağlamaya yönelik roller beklenmektedir.(Ersöz; 2010)

Toplumsal cinsiyete duyarlı çalışmalar dendiğinde kast edilen sadece “kadınları da dâhil etmek” değil, çalışmalarda farklı cinsel yönelimlerin ve ihtiyaçların farkında olunması ve bunlara yönelik ayrımcı tutumların dikkate

alınmasıdır (Özaydınlık, 2014). Yapılan bir çalışmada; kız çocuk bağlamında incelenen atasözleri ve deyimler sıklıkla evlilik, anne ile aynı kaderi paylaşma, anneye yardımcı olma, baskı vb izleklerle karşımıza çıkarken, “oğul/oğlan” bağlamında incelenen atasözleri ve deyimler evin geçimine yardımcı olma, babanın mesleğini geleceğe taşıma, yiğitlik, övünç kaynağı olma izlekleriyle karşımıza çıkmaktadır (Özkan ve Gündoğdu, 2011). Erkekler kadınlardan daha fazla kazanmaya öne çıkmaya ve diğerlerine baskın olmaya öncelik vermektedir (Kalan, 2010).

Toplumunu oluşturan kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet açısından farklı sorumluluk ve rollerle kuşatıldığını görmek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında kadınların ve erkeklerin daha rahat ve çağa uygun bir hayat yaşamaları açısından toplumsal cinsiyet rollerinin eşit bir anlayışla yapılandırılmasının gerekliliği görülebilecektir. Böylece bireysel ve toplumsal roller bireylere “kadın ve erkek olma” özelliğine göre değil; birey olma özelliğine göre yüklenebilecektir. Bu sayede insanlar doğdukları andan itibaren bir kadın veya erkek olmanın önceliğinde bir birey olmanın kurallarını öğrenebileceklerdir.

Bu toplumsal değişimin eğitim, medya gibi unsurlarla değiştirilebileceğini düşünmek mümkündür. Okul, toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasında ve sürdürülmesinde önemli bir yere sahiptir. Kültürün aktarıcısı ve bireyin toplumsallaşmasını sağlayan okul bu işlevini çeşitli öğelerle ve materyallerle gerçekleştirir (Kılıç ve Bircan, 2011). Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliği okul öncesinden başlayarak, eğitimin tüm kademe ve düzeylerinde sürmektedir (Sayılan, 2012).

Toplum görev ve normları özellikle de kadın ve erkeğe ilişkin olanlarını yaymak için ve pekiştirmek için pek çok araç kullanmaktadır. Günümüzde bu görevi yerine getiren en önemli araçlar kitle iletişim araçlarıdır (Yılmaz, 2007). Değişimin kanallarından biri olan medya, bahsedildiği üzere toplumun vazgeçilemez unsurlarından biri olmuştur. Medyanın en kuvvetli kolu sayılabilecek televizyon, toplumsal cinsiyet rollerini yeniden yapılandırmada bir araç olarak kullanılabilir.

Günümüzde erkek ve kadın ayrımını besleyen koşullar görece azalmasına rağmen toplumsal cinsiyet ayrımı hâlâ devam etmektedir (Kalaycı ve Hayırsever, 2014). Toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıp yargılarının doğuştan getirilen özellikler olmadığı bilindiğinde çevrenin etkilerini incelemek doğru bir adım olacaktır. Medyayı bu çevresel faktörler içerisinde saymak mümkündür. Kitle iletişim araçlarında kadının nasıl temsil edildiği, cinsiyetçiliğin yeniden üretilmesi ve toplumsal dolaşıma sokulmasında ya da bu anlayışın değiştirilmesinde en önemli ve etkili yoldur (Mora, 2006). Çocukların zamanlarının çoğunu başında geçirdikleri medya unsurunun toplumsal cinsiyet açısından sunduğu örnekler mühimdir. Toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu, çocukların toplumsal cinsiyet düşüncelerinin şekillenmesi açısından önem taşımaktadır (Kalan, 2010). Farklı sosyalleşme yaşantıları, sosyal davranışlarda cinsiyet farklılıklarının oluşmasından sorumludur (Güldü ve Ersoy- Kart, 2009). Yapılan araştırmalarda çizgi filmlerin çocukların en çok tercih ettiği programlardan olduğu görülmüştür Bu sebeple çocuklar için hazırlanan çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyet rolleri dağılımı incelenmiştir.

1.1.2. Çocuk ve Medya

İnsanların haber alma ve eğlenme gibi ihtiyaçlarını karşılayan medya unsuru günümüz teknolojisinde insanların günlük yaşamında önemli bir yere sahiptir. Görsel veyazılı medya artık her açıdan kolay ulaşılabilir bir özellik göstermektedir. İnsanlar medya sayesinde uzaklıklara rağmen hızlı ve fazla bilgiye kolaylıkla ulaşmaktadır.

Doğan ve Göker (2014)' e göre insanlar günde ortalama 3-4 saatini televizyona ayırırlar. Şen, Sevim (2011) televizyonun kitle iletişim araçları içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu savunurlar. Yine Şen,Sevim (2011)'e göre kitle iletişim araçları bir yandan eğlendirirken diğer yandan toplumda belli değerlerin yerleşmesinde yardımcı olmak, gerçeğe dayalı sorunlara çözüm getirmek, bireyi eğitmek gibi temel işlevlere sahiptir. Televizyonun boş zamanları değerlendirme, düşünme, hissetme gibi bireysel yaşamamın şekillenmesinde önemli etkileri vardır (Doğan ve Göker, 2014).

Günlük yaşamda önemli bir yere sahip olan televizyon büyüklerin olduğu kadar çocuklarında hayatında önemli bir yeri tutmaktadır. Çocukların doğdukları andan itibaren

televizyon telefon gibi teknolojik aletleri sık sık görürler. Bu aletlerin sesli görüntülü oluşları çocuklarda merak duygusunu tetikler. Şimşek (2007)'e göre ilk yaşlardan itibaren çocuklar televizyona büyük ilgi duyar özellikle hareketli görüntülerin birbirini izlediği reklamları kaçırmazlar. Bu gibi çeşitli sebeplerle çocuklar teknoloji ile iç içe büyümeye başlarlar. Öyle ki bir çalışmada çocuklara “Aile Resmi Çiz Testi” uygulanmış ve çocukların bu resimlerinde televizyonu ön planda tuttukları görülmüştür (Samurçay, 1983). Yapılan bir diğer araştırmada 10-11 yaşındaki kız erkek çocuklar hafta boyunca 4-5 saat TV izledikleri saptanmıştır. Bu düzlemdeki bir diğer araştırmada spor programlarını erkeklerin müzik programlarını kızların izledikleri saptanmış ve bu sürenin kızlarda daha uzun olduğu belirtilmiştir (Bahar,2007).

Televizyon izleme alışkanlıkları günümüz toplumunun her kesiminde olduğu gibi çocuklarda da bağımlılığa varabilmektedir (Doğan, Göker; 2014). Yapılan araştırmalara göre on sekizinci aylarından itibaren çocukların televizyondan gelen uyarılara dikkat ettikleri ileriki dönemlerde de izleyici olarak televizyonu takip ettikleri görülür. Kadının çalışma yaşamına girmesi ve günümüz insanların zaman problemi etkilerinden birini de çocukların televizyon alışkanlıklarında göstermiştir. Öyle ki televizyonun çocuk bakıcısı olarak görev yaptığını savunan görüşler mevcuttur (Doğan ve Göker 2014; Yapıcı 2006). Kontrolsüz ve bilinçsiz bir şekilde elektronik bakıcıların kucağına atılan çocuklar geleceğin dünyasında şiddet toplumunun birer üyesi olarak karşımıza çıkacaklar ve beklide hesap sormak isteyeceklerdir. (Doğan ve Göker, 2014).

Diğer kitle iletişim araçlarının özellikleriyle karşılaştırıldığında, televizyonun eğitim açısından, önemli bir yere ve öneme sahip olduğu, televizyonun bireyin birden fazla duyu organını uyararak algılama, hafızada tutma ve öğrenmede kolaylık sağladığı ve bireyde öğrenme isteği uyandırdığı görülmektedir (Aziz, 1982). Şimşek (2014)'e göre sesler, görüntüler ve ritmik ezgiler de çocuklar için uyarıcı etki yapar, ekranda hızlı akan görüntüler çocuğu kendine çekmektedir.

Yapılan bir çalışmada çocukların televizyonda en çok çizgi film ve dizileri seyrettiği saptanmıştır (Türkkent,2012). Türkmen (2012)'e göre masallarla benzerliği bakımından çizgi filmlerin çocuklar tarafından sevilmesi tesadüfi değildir. Konu ile ilgili bir diğer çalışmada, çocukların en fazla çizgi filmde etkilendikleri belirtilmiştir (Can 1991).

Çocuklar sadece çizgi filmleri izlemekle kalmazlar. Çocuklar için hazırlanmış bu programlar çocuklar üzerinde bir etkiye sebep olabilir. Yaşar ve Paksoy (2011)'a göre çocukların çizgi film karakterlerini canlandırdıklarında onlar gibi saldırgan davranışlar sergilemeleri bu duruma açık bir örnek oluşturacaktır. Yapılan bir çalışmada da ortaokul öğrencilerinin büyük çoğunluğu, medya iletileri olan dizilerin gerçeği yansıttığına dair görüş bildirmişlerdir.

Çizgi filmler sadece çizgi film olmakla kalmamakta izleyici kitlelerinin çokluğu ile doğru orantılı olarak sinema/televizyon sektöründen başka alanlarda da kendini göstermektedir. Beğenilen pek çok çizgi karakter kırtasiye tekstile müzikten mobilyaya kadar farklı birçok alanda karşımıza çıkmaktadır (Türkmen, 2012).

Gelişimsel özelliklerinden dolayı toplumsal süreçlerde meydana gelen değişikliklerde yetişkinlere nazaran daha fazla etkilenmekte olan çocuklar televizyon yolu ile farklı değer yargılarını kolaylıkla benimseyebilmektedir (Güven,2014).

Çizgi filmlerin izleyici kitlesinin çocuklar olması sebebiyle çizgi filmler aracılığıyla verilen iletilerin, rollerin, kavram ve değerlerin önemi büyüktür. Bu bağlamda kişisel, sosyal, bilişsel, gelişimlerinde etkili olan çizgi filmler aracılığıyla verilen iletiler ve sunuluş şekillerini anlamamanın günümüzü, çocukları tanımamıza yardımcı olacağını söylemek mümkündür. Çizgi filmlerin ayrıca,

1. Güzel vakit geçirme, eğlenirken öğrenme,
2. Bilinmeyen, görülemeyen evrenin kapılarını açma,
3. Gizil (örtük) öğrenme imkânı sağlama,
4. Olumlu davranış ve iletileri aktarma,
5. Çocukların kişilik temellerinin atıldığı bu dönemde kendilerini tanımalarını sağlama,
6. Düşünme, sorgulama, değerlendirme gibi üst bilişsel davranışlarını geliştirme,
7. Toplumsal, ulusal ve evrensel değerleri tanımada, öğrenmede,

8. Olumlu özellik gösteren karakterlerle özdeşim kurarak, bunları kendi hayatına uygulama işlevlerini yerine getirmede bir araç olduklarını söylemek mümkündür(Şimşek, 2014).

Yukarıda sıralanan olumlu etkiler bazı şeylere dikkat edilmediği takdirde olumsuzla çevrilebilir ve çocuğu istenilmeyen şekilde etkileyebilir (Şimşek, 2014). Gün içerisinde zamanlarının önemli miktarını ekran başında geçiren çocukların seyrettikleri çizgi filmlerde verilen mesajlardan, rol modellerden ve davranış şekillerinden, düşünce tarzlarından, bir problemi çözmede gösterdikleri tepkilerden vs. etkilenmemeleri kaçınılmazdır.

Büyükbaykal (2007), televizyonun etkilerinin olumlu ve olumsuz olarak ayırır ve çocuklar üzerindeki etkilerini belirtir. Büyükbaykal (2007)'a göre tüketim toplumu bireyi olmaları üzerine etkileri, cinsel kimliğin oluşması ve karşı cinsle olan ilişkiler üzerine etkisi, anne baba ile ilişkisi üzerine etkisi, şiddet eğilimlerine etkisi, okumaya düşünmeye ve dildeki yozlaşmaya etkisi, kendi kimliklerinin oluşumuna etkisi çocuklar üzerindeki belli başlı etkilerdir. Çamurdan (2007) ise görsel medyanın olumsuz etkilerini yeme bozuklukları, obezite, okul başarısını düşürme, öğrenme güçlüğü, toplum dışı davranışlar, cinsel davranış sorunları, saldırgan davranışlar, şiddete karşı duyarsızlaşma, gece korkuları, uyku düzensizlikleri, anksiyete, depresyon, travma sonrası stres bozukluğu ve kendine zarar geleceği yönündeki korkular şeklinde sıralamaktadır.

Diğer bir taraftan çocuk izleyiciye rol modeller sunan çizgi filmlerin, karakter oluşumunda da etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyete dair kalıp yargılar bireylerin, eşitlikçi bir anlayışla sosyal hayata dâhil olmasını engelleyebilecek niteliğe sahip olabilmektedirler.

1.2.1. Türkiye’de Çizgi Film Tarihi

Türkiye’de çizgi film tarihine geçmeden önce dönemin çizgi film işlevini gören kukla gösterileri ve Karagöz ve Hacivat gölge oyunundan bahsetmek gerekmektedir. Türk halk tiyatrosunun önemli kaynaklarından biri kukla oyunlarıdır. İpli kukalarla müzikli ve danslı gösteriler yapılmaktadır (Şimşek, 2014). Günümüzde özellikle okul

öncesi eğitimde kullanılan kukla oyunları eğlendirme işlevinin yanında eğitici görev de yerine getirmektedir. Kukla oyunları sayesinde çocukların yaratıcılıkları, sosyal, duygusal ve dil gelişimleri geliştirilebilmektedir. Gölge oyunu, taklide ve karşılıklı konuşmaya dayanır ve iki boyutlu tasvirlerle perdede oynatılmak suretiyle icra edilir. Bu oyun deriden kesilen ve tasvir edilen birtakım şekillerin (insan, hayvan, bitki, eşya vb.) arkadan ışıklandırılmış beyaz bir perde üzerine yansıtılması şeklindedir (Şimşek, 2014).

Resim 1: Komedi Kuklasının Ana Kahramanı Olarak Bilinen İbiş Kuklası

Resim 2: Karagöz Oyunununun Bir Sahne.

Ülkemizde animasyon, çizgi film çalışmalarının televizyon programlarıyla başladığını söylemek mümkündür. Türkiye’de çizgi film yapıtlarının müelliflerinin başlangıçta karikatürcüler olduğu görülmektedir. Bu dönemde yabancılardan etkilenen karikatürcüler kâğıt üzerinde durağan biçimde yarattıkları tiplerin beyaz perdede canlandırılması yolunda çalışmalar yapmışlardır. Bunların başında da Karikatürist Cemal Nadir gelmektedir. Walt Disney’in çizgi filmlerinden etkilenen Karikatürist Nadir, 1928 yılında yarattığı 30 “Amcabey” tiplemesini kullanarak 1932 yılında “Amcabey Plajda” adını verdiği bir çizgi film denemesinde bulunmuştur (Arslan, 2016). Sadece birkaç dakika sürecek bir film için 600 kadar resim çizmeye çalışır. Böyle bir çalışmanın tek başına yapılamayacağını, bunun takım çalışması olduğunu anlar ve vazgeçer. Dönemin teknik alanda geride olması ve eksikliklerden dolayı da proje denemeden ileri gidememiştir.

**Resim 3: Cemal Nadir'in Amcabey
Tiplemesi**

Amcabey'in halk arasında çok sevilmesi onu halkın içinden gerçek bir kahraman olarak görülmesini sağlamıştır. Bu ünü sayesinde Amcabey, Nasrettin Hoca, Keloğlan, Hacivat-Karagöz gibi Türk mizahının önde gelen sembolleri arasında görülmüştür.

Türkiye'de çizgi film 1960'lı yıllarda reklam sektörünün çizgi filme yönelmesiyle uzun sürecek bir yükselişe geçer (Kaba, 2002). Bu dönemde üretilen çizgi filmler bazı ürünlerin reklamlarını yapmak için hazırlanmaktadır. Çizgi film tarihi için önemli bir atılım olarak görülse de estetik ve edebî özelliklerin ihmal edilmesi sonucu çizgi filmlere olan ilginin azalmasına sebep olmuştur. Bu dönemde öne çıkan isimlerden biri de Vedat Ar'dır. Seramik sanatçısı, dekoratör, film yönetmeni, belgesel yapımcısı ve reklamcı olan Ar, Türkiye'nin ilk animasyon filmi "Zeybek Oyunu" adlı üç dakikalık kısa filmi çekmiştir (Malatyalıoğlu, 2013) (Arslan, 2016). Reklam filmleri yanında münferit film çalışmaları 60'lı yılların sonunda görülmektedir. Animatörler, yurt dışında aldıkları eğitimle Türkiye'de önemli çalışmalara imza atmışlardır. İlk kişisel filmi "Amentü Gemisi Nasıl Yürüdü" filmi ile Tonguç Yaşar, 1970 yılında 2. Altın Koza Film Şenliği'nde büyük ödülünü almış, filmde Osmanlı kaligrafi sanatı simgelerini, canlandırma teknikleri ile hareketlendirmiştir(Arslan, 2016).

Resim 4-5-6-7: Amentü Gemisi nasıl Yürüdü? Çizgi Filminden Bazı Kesitler.

1970-1980'lerde Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Türk çizgi filmlerinin yer aldığı programlar yayımlamaya başlar. Stüdyoların kurulması bu dönemdeki çizgi film faaliyetlerini hızlandırmıştır. TRT'ye canlandırma filmleri üreten Pasin ve Benice stüdyolarının kurulması da bu döneme rastlamaktadır. Tomurcuk, Süper Cıvcıv, Evliya Çelebi, Karınca Ailesi ve Ece ile Yüce isimli filmler bu dönemin ürünleridir (Demir,2013). Animasyon sinemasının gelişmeye devam ettiği 1980'li yıllarda Çizgi Reklam, Tele Çizgi ve Ajans Bulu gibi şirketler devlet kurumlarına eğitici kamu spotları hazırlamışlardır. 1980'li yıllarda, Haşim Vatandaş ve Şafak Tavkul'un 85 dakikalık Hay ve Fatih Sultan Mehmet ve İstanbul'un Fethi isimli yapımlar dönemin önemli eserleri arasında sayılabilir (Demir, 2013). TRT'den sonra 1990'lı yıllarda teknolojinin gelişmesi, animasyon tekniklerinin ilerlemesine koşut olarak özel televizyon yayımları ortaya çıkmıştır. Ülkemizde çizgi film çalışmalarına veyapımına yeterince önem verilmemesi nedeniyle bu alanda maharetli sanatçıların yurt dışına gittikleri görülmektedir. Bu isimlerden bazıları Kaan Kalyon "Define Gezegeni" adlı filmiyle, Cemre Özkurt, Spiderman, Xman, MouseTwicei, Disney Micky gibi filmlerle, Dream Works şirketinin ortaklarından Şahin Ersöz karakter modelleme, doku kaplama ve canlandırma çalışmaları yapmasıyla, Tahsin Özgür,"Tarzan" filminin önemli bazı sahnelerini hazırlamasıyla, Taylan ErdemKayıp Balık Nemo, Karınca-Z gibi filmlerin arka sahnelerinin çoğunda görev yapmasıyla, karşımıza çıkmaktadır (Arslan, 2016).

1.2.2. Türkiye'deki Tematik Çocuk Kanalları

Medya unsurunun teknoloji ile birlikte gelişip büyümesinin sonucu olarak yeni yayıncılık anlayışları ortaya çıkmıştır. Bu anlayışlardan biri de tematik yayımlar yapmak olmuştur. Belgesel, yemek, spor gibi alanlara yoğunlaşan kanallar

kurulmuştur. Bu tematik kanallar çizgi filmlerde de kendini göstermiştir. Böylece yayımın tamamını ya da büyük bir kısmını çocuklar için hazırlanmış programlara ayıran kanallar kurulmuştur.

Cartoon Network Türkiye, TBS Avrupa tarafından Turner Entertainment Broadcasting System kullanılarak 1992'de yayıma sokulmuş uluslararası bir çizgi film kanalıdır. Cartoon Network'ün Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan'da yayım yapan bir koludur. Ayrıca 2008'de açılıp 2012'de kapanmış olan kardeş kanalı TNT'de sabah kuşağı yayımı yapmıştır.

Özellikle 2000'li yıllarda bilgisayar yayımcılık teknolojileri ve animasyon tekniklerinin gelişip ucuzlamasıyla çocuk kanallarının sayısında büyük bir artış olmuştur (Ankaralıgil,2014). Televizyon yayımlarının 24 saat sürmesi ve bu 24 saatin sadece çocuklara yönelik yayım yapan kanalların olması ve sayılarının artması televizyon ve çocuk arasındaki ilişkiyi sağlamlaştırmıştır.

Türkiye de ilk çizgi film ve çocuk kanalı 1997 yılınca kurulan Maxi TV' dir daha sonra Jojo TV, D Çocuk, Yumurcak TV ve Cartoon Network (Türkiye), 24 Ekim 2008 tarihinde ise TRT Çocuk kanalı kurulmuştur (Doğan ve Göker, 20014). Kaya'ya (2014) göre TRT Çocuk televizyonuna öteki çocuk kanallarından ayıran özellik çocuklara ait bir haber bülteninin olmasıdır. Yine Kaya (2014)'ya göre TRT Çocuk kanalının amacı çocukların milli ve manevi değerlere bağlı bilgi ve teknolojilerle donatılmış evrensel değerleri bilen, vatanına milletine ve insanlığa faydalı bireyler olarak yetişmesine yardımcı olmaktır. 24 saat çocuk temalı yayım yapan kanal, 1 Kasım 2008'de normal yayım hayatına girmiştir. Kanalda çocuklara yönelik çizgi diziler, filmler, uygulamalar, oyunlar veyarışmalar vardır.

Ülkemizde yayımlanan tematik kanalların, özel kanallarda çocuk kuşağı saatlerinin, çocuklar için hazırlanan programların sayılarının arttığını görmekteyiz. Çocuklar için hazırlanan gerek yerli gerek yabancı yapımlar kanallarda sürekli gösterilmekte, biten çizgi filmin ardından hemen yenisi yayımlanmaktadır. Çocuğu sürekli ekran başında tutmaya çalışan yayımların olumlu bazı özellikleri mevcuttur. Bazı durumların ihmal edilmesi, gereken hassasiyetin gösterilmemesi sonucu olumlu etkiler olumsuzla dönmektedir. Çizgi film seyreden bazı çocuklarda şiddet eğilimi,

içe kapanma, zihinsel fonksiyonların körelmesi, iletişimde aksaklıklar vs. görülebilmektedir. Benzer birçok durumun ihmal edilmesi, çocuklarda gittikçe artan olumsuz davranışlar ve durumlar bu konuda yapılan çalışmalara da yansımış, çizgi filmler ve çizgi film yayımları yapan gerek tematik gerek özel kanallar ile ilgili son yıllarda birçok araştırma yapılmıştır.

1.3 İlgili Çalışmalar

Toplumsal cinsiyet son zamanlarda her alanda dikkat çeken, üzerine çalışmalar yapılan bir konu olduğundan toplumsal cinsiyet ile ilgili çalışmaları birçok alanda görmek mümkündür. Yılmaz ve Yakar (2016), çocuk kitaplarındaki toplumsal cinsiyet rollerini yazınsal nitelikli çocuk kitapları ekseninde incelemiştir. Aytül Akal'ın hikâyelerindeki anne rolünün incelendiği çalışmada, geleneksel anne ya da kadın anlayışının değişmediği; kadın yükünün ev içinde sabit kalmakla birlikte ev dışında da arttığı tespit edilmiştir. Karar Temizkan (2016), kız çocuklarının eğitime katılma durumu ve ders kitaplarında yer alan ayrımcı ifadeleri tespit etmiştir. Bu düzlemde yapılan Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet (Kitiş Çınar, 2013) çalışması dikkat çeker. 2012-2013 MEB Tarafından ülke geneline dağıtılan ders kitapları ve çalışma kitapları üzerinde toplumsal cinsiyet bağlamında araştırma yapılmıştır. Kitaplarda erkeklerin daha fazla resmedildiği en çok yetişkin erkek ana karakterin kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca kadınların anne, öğretmen ve hemşire mesleklerinde kurgulandığı belirtilmiştir. Söz konusu sebeplerden dolayı toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin var olduğu savunulmuştur.

Bu çalışmalardan biri olan Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkçede Atasözleri ve Deyimler (Özkan ve Gündoğdu, 2011) çalışması Türk kültüründe kadın ve erkek rollerini toplumsal cinsiyet bağlamında irdelemiştir. Çalışma sonucunda atasözleri ve deyimlerin kadın rolünü toplumsal kalıp yargıların içinde değerlendirdiği görülmüştür. Kitaplar gibi bir başka medya unsuru olan reklamlar ise Çankaya tarafından toplumsal cinsiyet açısından incelenmiştir. Çankaya (2009) çalışmasında Türkiye'deki reklamların geleneksel, kökleşmiş temsilleri pekiştirdiğini ileri sürmüştür.

Literatürde kitap ve reklam gibi medya bağlamında düşünülebilecek çizgi filmler üzerinde de toplumsal cinsiyete ilişkin birtakım çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Örneğin Pokemon çizgi filmindeki toplumsal cinsiyet unsurlarının araştırıldığı bir çalışmada, çizgi filmde erkek Pokemon eğitimcilerinin ön planda olduğu saptanmıştır. Ayrıca çocukların favori olarak erkek Pokemon karakterleri seçtikleri tespit edilmiştir (Ogletreevd, 2004). Kılıcı (2009) da çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet üzerine çalışma yapmış ve Barbie, Bratz ve WinxClup çizgi filmleri toplumsal cinsiyet penceresinden değerlendirmiştir. Çalışma, çizgi filmlerin egemen ataerkil bakış açısı ile seyirciye verildiğini tespit etmiştir. Kılıcı'ya göre bu çizgi filmler kadın sayısı bakımından fazlalık gösterse de, bu biçimsel farklılık içeriğe yansımamıştır. Çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyeti sorgulayan bir diğer önemli çalışma ise Kalaycı (2015) tarafından yapılmıştır. Çalışmada Pepee çizgi filmi incelenmiş ve çalışma sonucunda bu çizgi filmin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair mesajlara sahip olduğu belirlenmiştir.

Günaydın (2011) 0-18 yaş aile eğitimi programını araştırmıştır. Cinsiyetçi rol dağılımları ve kadının hareket alanını kısıtlayan beslenme ve bakım sorumluluklarını kadının üzerine yükleyen bir anlayışın programda var olduğunu savunmuştur. Çocuklara Yönelik Programlarda Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Sunumu: TRT Çocuk ve Yumurcak TV (Günaydın, 2011) çalışması mevcut çalışma ile aynı düzlemindedir. Çalışmada 3 gün boyunca 77 program izlenmiştir. Çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının en belirgin olarak kadın erkek uğraşlarından ortaya çıktığı savunulur. Çizgi filmlerde kız ve erkek sayılarının eşit olmadığı belirtilir. Söz konusu 77 programda 583 erkek 383 kız tespit edilmiştir. Bu yönü ile çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet bakımından eşitlikçi bir anlayışa sahip olmadığı belirtilir. Çizgi filmlerle ilgili yapılan bir diğer çalışmada Kalaycı (2015), Pepee çizgi filminde çiçekleri sulamak, sofru hazırlamak, çocuklarla ilgilenmek gibi işlerin kadın işi olarak sunulduğunu ve çizgi filmde kıyafet renkleri, şekilleri, duygusal durumlar, oynan oyunlar da toplumsal cinsiyet bağlamında olumsuz mesajlar tespit edilmiştir. Günay ve Bener (2011) Toplumsal cinsiyet ile ilgili çalışmalarına Ankara'da oturan 575 evli kadını dâhil etmişlerdir. Çeşitli değişkenler ile kadınların aile içi yaşamında yer alan temel sosyal ekonomik faaliyet

alanlarına ilişkin görüşleri karşılaştırılmıştır. Araştırma kadınların aile içi yaşamının toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde değerlendirmedikleri sonucuna varmıştır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, Türkiye’de toplumsal cinsiyetle ilgili pek çok alanda çalışma yapılmış olmasına rağmen çizgi filmler üzerinde bu şekilde yapılmış çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu sebeple tematik bir çocuk kanalı olan TRT Çocuk’ta yayımlanan çizgi filmler üzerine çalışma yapılmıştır. Çalışma tek tek çizgi filmlerin incelenmesi bakımından diğer araştırmalarla benzerlik gösterirken bu çizgi filmlerin tematik bir çocuk kanalına ait olması bakımından da farklılık arz etmektedir. Ayrıca çalışma, çizgi filmlerdeki bütün rolleri derinlemesine incelemiş, yerli çizgi filmler üzerine eğilmiştir. Bu sebeple çalışmanın literatürdeki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Eşitlikçi bir anlayışa sahip olacak toplumsal cinsiyet algısını değiştirmek ve geliştirmek hem kadın cinsinin uzun süre maruz kaldığı baskıyı hafifletecek hem de modern zamanın ihtiyaç duyduğu bireyleri yetiştirmeye katkı sağlayacaktır. Toplumdaki genel cinsiyet algısını değiştirmek için pek çok enstrüman işlevsel olarak kullanılabilir. Bunlardan biri de çocuklar için etkili ve eğlenceli bir araç olması yönüyle çizgi filmlerdir.

3. BÖLÜM

3.1. YÖNTEM

1.1. Araştırmanın Deseni

Çalışma, nitel gelenekten faydalanarak yapılmış bir doküman analizidir. Doküman analizi, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin analizidir. Bu materyaller yazılı materyaller (kitap dergi gazete, magazin, arşiv, mektup, günlük, resmi yazışmalar ve istatistikler vb) olabileceği gibi konuyla ilgili film, video veya fotoğraflar şeklinde de olabilir (Cansız Aktaş, 2015). Çalışmada çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyet unsurlarının belirlenmesi için amaca en uygun desen olduğundan doküman analizi deseni tercih edilmiştir.

1.2. İncelenen Çizgi Filmler

Rafadan Tayfa, Canım Kardeşim, Keloğlan Masalları, İstanbul Muhafızları, Maysa ve Bulut isimli çizgi filmlerin tematik bir çocuk kanalı olan TRT Çocuk'ta yayımlanıyor olması ve çocuklar tarafından ilgiyle takip edilmesi çalışmada veri kaynağı olarak kullanılmasında etkili olmuştur. Çalışmaya konu olan çizgi filmler belirlenirken çocukların görüşlerine müracaat edilmiş bu aşamada çocukların "*Çizgi filmde kahramanlar sürekli macera yaşıyorlar. Bence çok iyi arkadaşlar.*" ve "*Çizgi filmi komik olduğu için izliyorum.*" şeklindeki görüşleri etkili olmuştur. Söz konusu çizgi filmlerin çalışmaya dâhil edilmesinde çizgi filmlerin yapılarına da dikkat edilmiştir. Kız ve erkek çocuk üzerinden karşılaştırma yapmaya uygun olan çizgi filmlerin seçilmesine özen gösterilmiştir. Ayrıca seçilen çizgi filmlerin karakter yoğunluğu olarak da çalışmaya yeterli veri sağlayacak özelliğe sahip olmasına dikkat edilmiştir.

Söz konusu çizgi filmler toplumsal cinsiyet iletilerini tespit etmek amacıyla incelenmiştir. Bu çizgi filmlerin çeşitli bölümleri çalışmaya veri sağlaması açısından sürece dâhil edilmiştir. Bir başka deyişle, çizgi filmlerin karakter ve veri bakımından yoğunluk gösteren bölümleri diğerlerine tercih edilmiştir. Bazı çizgi filmlerde ise

karakter bakımından bölümler arası farklılık bulunmamaktadır. Bu sebeple bu çizgi filmler de veri yeterliliği sağlanıncaya dek yayın tarihine göre izlenmiştir. Çizgi filmlerin incelenen bölümleri Tablo 1’de verilmiştir:

Bölümler	Rafadan Tayfa	Canım Kardeşim	İstanbul Muhafızları	Keloğlan Masalları	Maysa ve Bulut
1	Ekmek Teknesi	Zamanı Durdurmayı Denediniz mi?	Rumeli Hisarı	1.Sezon 1.Bölüm	1. Bölüm
2	Kadın İşi	Baba Bize Masal Anlatsana	Yerebatan Sarnıcı	1.Sezon 2.Bölüm	2. Bölüm
3	UFO	HaaHaaHapşuu	Topkapı Sarayı	1.Sezon 3.Bölüm	3. Bölüm
4	Evlere Servis	Kayıp Baykuş Bubo	Kapalı Çarşı	1.Sezon 4.Bölüm	4. Bölüm
5	Bir- İki- Üç Tıp	Annem Gibi Güzel Olmak İstiyorum	Galata Kulesi	1.Sezon 5. Bölüm	5.Bölüm
6	Kazan Dairesi	Ben de Uzun Olmak İstiyorum	Emirgan Korusu	1.Sezon 6. Bölüm	6. Bölüm
7	Uçurtma Şenliği	Elektrik olmasa Ne Yapardık	Yedikule Zindanları	1.Sezon 7.Bölüm	7. Bölüm
8	Define	Bir Yıldızım Olsa Neler Yapardım Neler	Ayasofya	1. Sezon 8. Bölüm	8. Bölüm
9	İp Yumağı	Tavşan Bana Baksana Tiki Tiki Yapsana	Yıldız Sarayı	1.Sezon 9. Bölüm	9. Bölüm
10	Telsiz	Annemize Yardım Edelim	Kız Kulesi	1.Sezon 10. Bölüm	10.Bölüm
11	Rafadan TV	Büyüdüğümde Ne Olacağım	Kariye Müzesi	3.Sezon 1. Bölüm	11. Bölüm
12	Kelebek Etkisi	Haydi Dünyayı Dolaşalım	Adalar	3.Sezon 2. Bölüm	12. Bölüm
13	Kamere-Motor	Evimizdeki Misafirler	Topkapı Sarayı 2	3.Sezon 3. Bölüm	13. Bölüm
14	Voleybol	Mine'nin Uçurtması Kayboldu	Adile Sultan Kasrı	3.Sezon 4.Bölüm	14. Bölüm
15	Çember ve Taş	Çiftçi Kardeşim	Vefa Lisesi	3.Sezon 5. Bölüm	15. Bölüm
16	Yumak'ın Kulübesi	Hayat Bilgisayar Oyunu Olsa	Büyük Han	3.Sezon 6. Bölüm	16. Bölüm
17	GrupRafadan		Feshane	3.Sezon 7. Bölüm	17. Bölüm
18	Kırık Sandalye		Çemberlitaş	3.Sezon 8. Bölüm	18. Bölüm
19	Köfte Tarifi		Caferağa Medresesi	3.Sezon 9.Bölüm	19. Bölüm
20	İcat Peşinde		Rumeli Feneri	3.Sezon 10. Bölüm	20. Bölüm

Rafadan Tayfa çizgi filmi 1 Aralık 2014 yılında yayımlanmaya başlamıştır. Çizgi filmin yapımcılığını ve yönetmenliği İsmail Fidan üstlenmiştir. Senaristi Ozan Civit'tir. Gösterim süresi 10-15 dakika arasında değişmektedir. Şu ana kadar 51 bölüm yayımlanan çizgi film, TRT Çocuk'un internet sitesinde, şu ifadelerle seyirciye tanıtılmaktadır:

“İstanbul'da bir mahalle. İşte bu mahallenin tam da ortasında bizim Rafadan Tayfa. Akın, Kamil, Hayri ve Mert. Sevim, Hale ve Basri Amca. Mahallende kim varsa burada da onlar var. Çık bir bak istersen! Mahalle yaşamı, dayanışma, dostluk, komedi ve eğlence hepsi burada bir arada. Çünkü ne de olsa bizim çocukların adı “Rafadan Tayfa”. Ha, bu arada, Rafadan Tayfa diye isim mi olurmuş deme, sen de bilirsin Hayri acırsa her şey olabilir.”

TRT Çocuk kanalında yayımlanan ve çalışmaya dâhil edilen bir diğer çizgi film ise Canım Kardeşim çizgi filmidir. Çizgi filmin yapımcılığını ve yönetmenliğini Murat Kürüz üstlenir. Kurgusu İsmail Kandemir'e ait olan çizgi filmin senaryosu Arzu Daştan Mutlu ve Mustafa Mutlu tarafından kaleme alınır. Çizgi film ile ilgili TRT Çocuk internet sitesinde şu açıklamalara yer verilmiştir.

“İki küçük kız kardeş Mine ve ablası Müge'nin sımsıcak, sevgi dolu hikâyesine hoş geldiniz. İlkokul öğrencisi olan Müge ve onun kocaman bir hayal dünyasına sahip küçük kardeşi Mine, anneleri Lale Hanım ve babaları Galip Bey'in samimi yaşamlarına evin kedisi Mıncır'ın gözüyle tanıklık ediyoruz. Bu sevgi dolu ve neşeli ailenin tatlı maceralarında bütün çocuklara yer var. ‘Canım Kardeşim’ TRT Çocuk'ta.”

Keloğlan Masalları çizgi filmi de çalışmaya dâhil edilen çizgi filmlerden biridir. Çizgi filmin yapımcılığını üstlenen A. Barış İslamoğlu, yönetmenliği Meltem Taşkan ile paylaşmaktadır. Senaryosunda da A. Barış İslamoğlu Tuba Kumaş ve Serkan Erlen görev almaktadır. Çizgi filmin kurgusu Melih Bilici tarafından yapılmaktadır. Karakter tasarımında ise Celalettin Yaşar Orak ve Evren İnce görülmektedir. Çizgi film uzun soluklu bir çizgi filmidir. Çalışmada veri çeşitliliği sağlamak için çizgi filmin ilk sezonundan ve üçüncü sezonundan bölümler çalışmaya

dâhil edilmiştir. Keloğlan Masalları çizgi filmi ile ilgili TRT Çocuk resmi internet sitesinde şu açıklamaya yer verilir:

“Nesillerdir yediden yetmişe herkesin çok severek dinlediği ve onunla büyüdüğü Keloğlan masallarını bir de bu şekilde izleyin. Bizim Keloğlan’ın peşini yine aksilikler bırakmıyor, ama her defasında bu kez çok daha eğlenceli bir şekilde bunların üstesinden gelmeyi başarıyor. Zeki, adaletli, yardımsever kişiliği ile herkesin gönlünde taht kurmaya devam ediyor. Günümüze uyarlanmış Keloğlan masallarını TRT Çocuk’ta izleyebilirsiniz.”

İstanbul Muhafızları çizgi filminin senarist koltuğunda Murat Özeyer, Mecit Güven, Arif Sağlam, Ali Hakan Kaya, Barış Güner, Enes Değermenci yer almaktadır. Ayrıca çizgi filmin senarist denetçisi ekibi de mevcuttur. Bu ekipte Pedagog Mehmet Teber, M. Musab Gündüz, Mecit Güven, Nurten Şafak Topçu, Esra Erkal, Gülsüm Sezgin yer almaktadır. Yönetmen Hasan Aşık, yapımcı ise M. Ammar Gündüz’dür. Karakter tasarım koltuğunda ise Mustafa Yavuz Gül görülmektedir. Çizgi filmin kurgusu Emre Varlıbaş, Faruk Süleyman tarafından yapılmaktadır. İstanbul Muhafızları ile ilgili TRT Çocuk kanalında aşağıdaki tanıtıma yer verilmiştir:

“İstanbul’u ne kadar tanıyorsun? Kimbilir bilmediğin ne çok şey var? İşte sana eğlenceli bir fırsat. Mehmet, Zeynep, Elif ve Ali ile birlikte İstanbul’u hem karış karış tanıyacak, hem de her bölümde Gürgen ve adamlarının yaşadığı problemleri çözeceksin. İstanbul Muhafızları bütün eğlencesiyle TRT Çocuk’ta”

Son olarak çalışmaya dâhil edilen çizgi film Maysa ve Bulut’tur ve çizgi filmin yapımcılığını ve karakter tasarımını Mustafa Yavuz Gül üstlenir. Yönetmen koltuğunda Osman Çubukçu yer alır. Çizgi filmin görsel senaryo taslağı Önder Merken ve Cem Vural tarafından hazırlanır. Kurgusu Osman Çubukçu ve Mehmet Yıldırım tarafından yapılan çizgi filmin senaryosu Ceren Olpak tarafından kaleme alınmaktadır. Maysa ile Bulut çizgi filmi için de TRT Çocuk kanalı internet sitesinde aşağıdaki açıklama yer almaktadır:

“Yörük obası olan Akçaoba ve burada yaşayan beş ailenin kültürlerini, masallarını, yaşantılarını, geleneklerini Maysa ve Bulut’un gözüyle keşfe çıkaralım mı? Maysa küçük bir yörük kıızı. Çobanlık yapan Bulut ise Maysa’nın en yakın arkadaşı. Bu iki arkadaşın oyunlar, maceralar, türküler ve masallarla dolu yaşamları hem eğlendiriyor hem de yörüklerin hayatı hakkında bilgi veriyor.

1.3. Verilerin Toplanması

Çalışmanın sürdürülmesi için, TRT Çocuk’ta yayımlanan çizgi filmlere ihtiyaç duyulmuş, bu sebeple sözü geçen çizgi filmlerin bölümleri, ilgili kanalın internet ortamından, bu ortamda olmayanlar ise çeşitli internet sitelerinden elde edilmiştir.

Çizgi filmler, konuya uygun şekilde çalışmanın ekinde de verilen formlar eşliğinde incelenmiştir. Bu formlar içeriğinde karakterlerin isimleri olan bir tabloyu barındırmaktadır. Karakterlerin gerek fizikî gerek psikolojik durumları, hikâye içinde aldıkları görevler ve problem çözme şekilleri incelenmiş, bu veriler izleme sırasında formlara kaydedilmiştir. Veri toplama sürecinde her gün çizgi filmin bir bölümü izlenmiştir. Her bölüme bir gün ayrılarak veriler detaylandırılmıştır. Toplumsal cinsiyete ilişkin mesajların yoğun olarak verildiği bölümler diğer bölümlerden farklı olarak daha fazla seyredilmiştir.

1.4. Verilerin Analizi

Çalışma için toplanan veriler öncelikle toplumsal cinsiyet ekseninde betimsel analize tabi tutulmuş ardından ortaya çıkan yeni bilgiler ve veriler ışığında içerik analizi yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek’e (2011:227) göre, betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. İçerik analizi sırasında anne, baba, erkek çocuk, kız çocuk, yetişkin erkek, yetişkin kadın, yaşlı kadın, yaşlı erkek ve küçük erkek çocuklara dair iletiler elde edilmiştir. Fakat toplumsal cinsiyet açısından herhangi bir ileti olmadığına karar verilen küçük erkek çocuklara ilişkin iletiler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bu verilerin toplumsal cinsiyet rolü iletilerinden ziyade, çizgi film kurgusunda karakterlerin kişilik özellikleri olduğu konusunda karar kılınmıştır. Çalışma kalan

roller üzerinden devam ettirilmiştir. Her bölüm için ayrı hazırlanan ve içeriğinde karakter isimlerini barındıran formlar, izleme süreci bittikten sonra anne, baba, kız çocuk, erkek çocuk ve yetişkin erkek, yetişkin kadın, nine, dede olmak üzere gruplandırılmıştır. Bu veriler ışığında toplumsal cinsiyete dair iletiler tespit edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak adına, incelemeye alınan tüm bölümler en az üç kez izlenmiştir. Ayrıca çalışma sürecinde nitel araştırma uzmanı ile çalışılmıştır ve süreç sonunda ulaşılan toplumsal cinsiyet iletileri yine uzman görüşü ile değerlendirilmiştir. Uzman görüşü, çalışmanın nitel geleneğe uygun biçimde şekillenmesinde, toplumsal cinsiyet iletilerinin tespitinde ve yorumunda çalışmaya katkı sağlamıştır. Çalışmanın bulgu ve yorumlar kısmındaki parantez içi verilerde “B” ile işaretli sayılar çizgi filmin konu ile ilgili bölümünü, virgül ardındaki sayılar ise bölüm içindeki dakikayı işaret etmektedir. Keloğlan Masalları çizgi filminde parantez içi ilk sayı, çizgi filmin sezonunu belirtmektedir. Ayrıca her parantez içi bilgi, ilgili çizgi filmin kodu ile başlamaktadır.

4.BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Çocuk Karakterler ile İlgili Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

4.1.1. Kız Çocuk Karakteri Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

İncelenen 5 adet çizgi filmde toplam 41 karakter tespit edilmiştir. Bu karakterlerden 11 tanesinin kız çocuk karakteri olduğu görülmüştür. Mine, Müge, Maysa, Zeynep, Elif karakterleri okul öncesi ve ilkokul çocukları yaş dönemindeki karakterlerdir. Hale, Sevim Örgülü, Balkız, Kiraz, Günseli ise ortaokul yaş grubundadır.

Rafadan Tayfa çizgi filminde kız çocuk karakter olarak Hale ve Sevim görülür. Bu iki karakter çizgi filmin ana karakterleri değildir. Aileleri seyredilen bölümlerde gözlenmemiştir. Fakat aileleri ile yaşadıkları genel konuşmalardan anlaşılmaktadır. Mine ve Müge Canım Kardeşim çizgi filminin kız çocuk karakterleridir. Aileleri ile birlikte yaşarlar. Ailenin başından geçen olaylar çizgi filme konu olmaktadır. Çizgi filmin ana karakterlerini Mine ve Müge oluşturur. Ana karakter rolünü paylaşan herhangi bir erkek çocuk karaktere seyredilen bölümlerde rastlanmamıştır. Keloğlan Masalları çizgi filminde de iki kız çocuk karakterden söz ötmek mümkündür. Kız çocuk karakterler çizgi filmde ana karakterler değildir. Balkız ve Örgülü üzerinden çizgi filmde verilen kız çocuklara ilişkin toplumsal cinsiyet iletilerine ulaşılmıştır. İstanbul Muhafızları çizgi filminde iki kız çocuk karakter görülür. Bu kız çocuk karakterler, aileleri somut olarak gözlenmemiş olsa da, aileleri ile yaşayan karakterlerdir. Çizgi filmin ana karakterlerinin bir parçasını oluştururlar. İki erkek çocuk ile birlikte çizgi filmin ana karakterlerinde kız çocukları da görmek mümkündür. Maysa ve Bulut çizgi filminde yer alan Maysa, Günseli, Kiraz karakterleri kız çocuk karakter olarak seyirci ile buluşur. Çizgi film Yörük hayatı yaşayan bir grup insanın hayatını konu alır. Çizgi filmin ana karakterlerinden biri Maysa'dır.

Tablo 2
TRT Çocuk Kanalında Yayımlanan Çizgi Filmlerde Kız Çocuk Karakterine İlişkin
Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Görevler ile ilgili iletiler

Ev içi rollerde etkindirler.(M,B1,07.15) (M,B9,05.09) (M,B11,04.56) (M,B4,B14,6.36)
(M,B15,3.43-4.50) (İ,B20,1.42) (İ,B20,3.31) (R,B2,1.00-110) (R,B4,5.00) (R,B13,6.19)
Geri plandaki işlerle ilgilenirler.(R,B,1.00-1.10)
Genelde erkeklerin yaptığı işleri yapabilirler.(M,B11,2.25)
Kumaş ve kağıdı kolay temin ederler.(R,B12,4.20)

Duygular ile ilgili iletiler

Meraklı,dikkatsiz,sinirli,inatçı,umutsuz,hırslı kimselerdir.(M,B17,7.12) (M,B18,4.28-4.39)
(İ,B7,8.12) (İ,B7,13-32) (İ,B12,9.45) (İ,B15,10.08) (İ,B7,1.30-2.12) (C,B3,04.03) (C,B5,2.00)
(K,3B4,4.29-2.46-1.40) (K,3B4,12.55) (K,3B9,10.59) (R,B14,4.10-13)
Hayal güçleri kuvvetlidir ama gerçekçidirler. (İ,B11,2.11) (İ,B11,2.21) (İ,B2,12.11)
Masal dinlemekten,büyüklerine yardım etmekten,takıtmaktan,yarıştırmaktan,elektronik
oyuncaklardan hoşlanırlar. (M,B7,2.50) (M,B3,9.10) (M,B9,3.10) (M,B4,2.20) (M,B7,9.23)
(M,B14,0.50) (M,B7,03.08) (M,B11,6.47) (C,B15,07.14)
Erken uyanmaktan,paylaşmaktan,yenilmekten hoşlanmazlar.(M,B17,4.27) (M,B17,6.49)
(C,B1,1.30-2.15) (C,B2,4.02)
Araştırmayı, doğayı ve hayvanları severler. (M,B3,2.13) (M,B19,8.44) (M,B1,2.35)
(M,B16,4.00) (M,B19,7.09) (M,B18,3.00) (İ,B5,1.50)
Okulu ve okul ile ilgili sorumluluklarını severler.(M,B9,3.47)(M,B16,1.05)(C,B9,3.52)
Büyümek isterler,büyümek ve gelecek ile ilgili hayaller kurarlar.(M,B2,6.34) (M,B11,5.20)
(M,B12,05.06) (M,B16,2.28-39) (C,B11,1.50) (C,B11,2.57)
Kendilerine güvenirlir,cesur kimselerdir. (M,B3,7.40) (İ,B1,4.05) (İ,B2,6.55) (İ,B3,5.06)
(İ,B3,9.03) (İ,B11,2.40)
Farklı türlerin bir arada olmasına şaşırırlar.(C,B2,4.02)
Oyuncak aldıklarında mutlu olurlar. (C,B2,4.02)
Tehlikeye karşı hassastırlar. (K,3B1,06.50) (K,3B1,2.26) (K,3B1,09.08) (K,3B1,11.45)
(K,3B2,2.32) (K,3B3,7.08)
Bilgili kimselerdir. (İ,B1,8.26) (İ,B3,6.24) (İ,B4,8.10) (İ,B5,7.07)
Tedbirli kimselerdir.(İ,B8,6.13) (İ,B9,5.35)
Sanata ve spora ilgi duyarlar. (İ,B2,11.39) (İ,B4,11.02) (İ,B12,11.55) (İ,B17,12.06) (İ,B19,3.11)
(İ,B19,11.39)
Yanlış bir şey yapınca utanırlar. (M,B9,4.26)
Zor durumlarda arkadaşlarını yalnız bırakmak istemezler.(İ,B1,3.55)

Davranışlar ile ilgili iletiler

Erkek çocuklardan daha sorumlu,adaletli ve olgun davranırlar.(İ,B3,10.42) (İ,B4,10.00)
(R,B4,6.30) (R,B8,3.55-3.00) (R,B1,8.55)
Erkek çocuklara göre sokakta daha az oynarlar ve kendi aralarında daha iyi anlaşırırlar. (R)
Erkeklerin belirli renkleri giymeyeceğini,takı takamayacağını düşünürler. (C,B3,6.13)
Anne ve babalarının doğru yapmadıklarını düşünürler onları sorgulayabilirler. (C,B3,5.30)
(C,B6,6.07)
Anneleri gibi giyinmek isterler.(C,B5,7.39)
Annelerinin sözlerine itaat ederler. (K,3B3,6.45)
Sabırsızdırlar. (C,B6,3.29)
Korku ve düşüncelerini dile getirirler. (M,B2,1.43) (C,B7,1.50) (C,B7,07.04)
Yapacak işleri azdır yaptıkları işler sorgulanır.(R,B13,10.06) (R,B9,6.19-6.26)
Erkek fikrine ihtiyaç duyarlar, fikirlerinin alınmasına gerek yoktur. (K,3B1,4.55) (K,3B3,2.45)
(K,3B4,12.45) (R,B19,8.40-13.47)
Yardımlaşırırlar. (K,1B3,4.34) (K,1B4,2.43)
Futbol ve msket oynarlar.(K,3B7,1.10-6.30-15.27-15.52) (K,1B3,3.25)
Erkek çocuklara göre gösterişli eşyalar dikkatlerini daha çok çeker. (K,3B5,2.43)
Ödül almak isterler. (C,B8,5.33)
İlgi isterler. (C,B3,5.20)

Yeni eşyalar yapabilirler. (İ,B18,2.25)

Liderlik yapabilirler. (M,B1,3.50) (M,B19,1.58) (M,B14,6.19) (İ,B9,7.45) (İ,B7,5.55)

Verdikleri sözleri tutmaya çalışır tutamayınca üzülürler. (M,B15,5.41)

Söylenmemesi gereken sözler söyleye bilirler.(M,B4,5.15) (M,B9,4.26)

Tablo 2’de TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmlerde toplumsal cinsiyete ilişkin kız çocukları üzerinden verilen iletiler sıralanmıştır. Çizgi filmlerde kız çocuklarını çay servisi yaparken (M,B1,07.15dk), annelerine çamaşır yıkama işinde yardım ederken (M,B9,03.10dk; M,B18,01.24dk) görmek mümkündür. Ayrıca kız çocuklarının temizlik işlerini yaptığına da şahit olmak mümkündür (M,B03.43-04.50dk). Basri Amca’ya işlerinde yardım ettikleri sahnede, Sevim ve Hale’nin çamaşır asma, masa silme gibi temizlik işleriyle, Basri Amca’nın ise bahçe işleriyle ilgilendikleri görülmektedir(R,B2,1.00-1.10dk). Bahçe işleri bu tür temizlik işlerinden daha zor işlerdir. Kız çocuklarının yardım etmek için temizlik işleriyle uğraşıyor olması, temizlik işlerinin kadın veya kızların yapacağı işler olduğu mesajını verebilmektedir. 7. bölümde okula gitmeye hazırlanan kız çocuklarından Günseli’nin “*Biz o kadar saat okuldayken size burada kim yardım edecek? Ben burada kalsam(B7,02.50dk)?*” dediği görülür. Ayrıca oyun oynamaktan döndükleri bir gün kız çocuklarının annelerine şu ifadelerde buldukları görülür: “*Neden tarhana hazırlanacağını söylemediniz? Kalır yardım ederdik (B3,09.10dk).*” söz konusu bu ifadelerden kız çocuklarının büyüklerine yardım etmeyi sevdikleri iletilerine ve mutfak ile ilgili iletilere ulaşılmıştır.

Yine kız çocukları, Kamil’in babasının bakkal dükkânını iflastan kurtarmak için yapılan çocuklar arası bir iş bölümünde yemek pişirme sorumluluğu alırlar (R,B4,5.00dk). Ayrıca yapılan bu iş bölümünde erkek çocuklar dağıtım, taşıma gibi işlerle ilgilenirken kız çocukları sadece yemek pişirmiş herhangi bir dağıtıma dâhil olmamışlardır (R,B4,8.22-10.21dk). Bu bağlamda dikkat çeken bir diğer durum 13. bölümde izleyici karşısına çıkmaktadır. Erkek çocukların çekecekleri film hakkında birbirinden bağımsız tanımlamalar yapması sonucu Hale “*Bu film değil, türlü yemeği(R,6.19dk).*”benzetmesini yapmıştır. Bu durum kız çocuklarına mutfak ve yemek yapmak ile ilgili görevlerin onlara günlük konuşmalarındaki benzetmelerde görülebilecek kadar çok yüklendiğini göstermektedir. Son olarak erkek çocuk karakterlerle pikniğe gittikleri bir bölümde, erkek çocukların salıncak kurma işi ile

ilgilenirken kız çocukların sofrayı hazırladıkları da, toplumsal cinsiyet açısından çalışmaya veri oluşturmuştur (İ,B20,1.43dk;İB20, 3.31dk).

Yine aynı bölümde filmi çekmek için malzeme toplayan çocuklara kız çocukları kâğıt ve kumaş temin etmiştir (R,B12,4.20dk). Bu durum kız çocuklarının kumaş ve kâğıda erkek çocuklardan daha kolay ulaşabileceği ve bunları daha kolay temin edebileceği mesajını verebilmektedir. Toplumsal cinsiyet açısından önemli olan bir mesaj da dikkat çekmektedir. Film çekilirken yönetmen görevinde olan Mert, kamera önündeki rolü için yönetmenliği Sevim'e bırakır. Rolü biten Mert, kendisine hiçbir karakter tarafından yöneltilmemiş olan soruyu Sevim'e yöneltir ve "Nasıldı Sevim? İyi çekebildin mi (R,10.06dk)?" diye sorar. Yönetmenlik görevindeyken hiçbir şekilde diğer karakterler tarafından sorgulanmayan Mert, görevi bıraktığı Sevim'i yaptığı iş ile ilgili sorgulayarak kız çocuklarının yaptığı işlerin sorgulanması gerektiği mesajını verebilmektedir.

Rüstem Ağabey'in köfte tarifini kaybettiği ve tarifi tutturmak için denemeler yaptığı bir bölümde köftenin lezzeti konusunda sadece erkek çocukların fikrini almaktadır. Kız çocuklarının yüklenen yemek pişirme misyonuna rağmen ortamda bulunmadıkları görülür (R,B19,08.40-13.47dk). Bu durumda kız çocuklarının fikrine ihtiyaç duyulmadığını söylemek mümkündür.

Resim 8-9-10-11: Çizgi filmlerde kız çocukların temizlik işleri ile uğraştıkları ve erkek çocuklara göre arka planda oldukları sahneler

Bir bölümde Yumak adlı köpek bulduğu bir ipi tüm mahalleye dolaştırmıştır. Erkek çocuklar ipin neden dolaştığını merak ederler ve bu işi çözmek için ipi takip etmeye başlarlar. Bu sırada bu iplerle kendilerine oyun kurmuş olan kız çocukları, ki kız çocuklarının oyun oynarken görüldüğü nadir sahnelerdendir, karşılarına çıkar. Sebebi hakkında fikirleri sorulduğunda Sevim “*Biz sadece buradan geçiyorduk. Tam ip atlamalıktı*” diye cevap verirken Hale “*Biz de yapacak bir şey arıyorduk*(B9,6.19-6.26dk).” diyerek ekler. Bunun üzerine Kamil “*İşin aslını bir tek biz merak etmişiz*(B9,10.40dk)” der. Erkek çocuklar merak duygusuyla yola çıkmış gösterilirken kız çocuklar tam tersi bir durumda izleyiciye verilmiştir. Kız çocuklarının erkeklere göre daha dikkatsiz ve meraksız olduğu mesajı izleyiciye aktarılmıştır.

Resim 12: Rafadan Tayfa çizgi filminde ip sahnesi

Diğer bir çizgi filmde kız çocuklar etraflarına sürekli sorular sorar ve etrafındaki her şeyi anlamlandırma çabasına girer (C,B3,04.03 dk). Aynı zamanda inatçı bir özellik gösterdiği durumlar da mevcuttur (C,B5, 02.00dk). Zaman zaman istediklerinin gerçekleşmesini bekleyemeyecek kadar sabırsızdır (C,B6,03.29 dk). Bu durumlara ilaveten kendini başka kişilerle kıyasladığını da görmek mümkündür (C,B6, 4.30dk).

Yine aynı doğrultuda iletilere sahip Keloğlan Masalları Çizgi filminde kız çocuk rolünü çoğunlukla Örgülü ve Balkız üstlenirken, başka kız çocuk karakterler de ilgili bölümlerde bulunmuştur. Çizgi filmin araştırmaya dâhil edilen bölümlerinde kız çocuklarının “Tam olarak ne arıyoruz Keloğlan? (3B1,04.55dk)” , “Şimdi ne

yapacağız Keloğlan? (3B3,02.45dk).” , ”Şimdi ne yapacağız?(3B3,05.44dk).” Şimdi ne yapacağız Keloğlan?(3B3, 12.45dk).” gibi ifadelerle erkek çocuklara sorular yönelttikleri görülür. Zaman zaman erkek çocuklar da bu tür sorular sorsa da çoğunluk olarak kız çocuklarının bu tür konuşmalarda bulunduğu ilgili bölümlerde gözlenmiştir. Bir diğer baskın özellik olarak kız çocuklarının tehlikeye karşı hassas bireyler oldukları görülür. Bir başka deyişle sık sık korkma davranışı gösterirler. “Dikkat edin çocuklar. İçerisi tehlikeli olabilir (K,3B1,06.50dk).” , “(korkarak) Sabah olunca baksak olmaz mı? (K,3B1,02.26dk).” , “ Balkız: Keloğlan aklından neler geçiyor? Herhalde bu makineyi kullanmayı düşünmüyorsun değil mi? Keloğlan : Tabii ki kullanacağım Balkız. Bilgecan Dede’yi bulmak için bu tek şansımız olabilir. Balkız: Keloğlan dur yapma bu bana hiç doğru gelmiyor (K,1B1,09.08dk).” , “Tehlikeli bir yere geleceğimizi biliyordum. Hadi yol yakınken geri dönelim. (K,1B2,02.20dk).” gibi konuşmalar duruma örnek olarak gösterilebilir niteliktedir. Zira örnekleri artırmak mümkündür (K,3B2,02.32dk; K,3B3,07.08dk; K,3B5,09.00dk; K,3B7,07.00dk, K,3B9,03.54dk, K,3B10 09.18dk). Bu düzlemde kız çocuklarında verilen birdiğer özellik de umutsuz oluşlarıdır. Erkek çocuklarının ısrarla peşinden gittikleri hedefler hakkında kız çocukları umutsuz duygular besleyebilmişlerdir. “Siz kendinizi kandırın. Bu koca şehirde Bilgecan Dede’yi bulmamıza imkan yok (K,3B2,04.20dk).” , “Bir daha hiç dönemeyeceğiz evimize (K,1B4,12.55dk).” “Bulamayacağız işte o ay taşını. Biliyordum böyle olacağını (K,1B9,10.59dk).” ifadeleri durumu desteklemektedir.

Günseli karakteri annesi ve diğer karakterlerle çamaşır yıkadıkları bir gün söylememesi gerektiği halde, bir grup erkeğin Bora karakterinin babasını bulmaya gittiklerini söyler (M,B9,04.26dk). Ağzından laf kaçırın bu kız çocuk karakterinin daha sonra utandığı da görülür. Bulut ve Kiraz 4. Bölüm de su getirmeye gitmek için Günseli’yi de davet ederler. Günseli kardeşi ile ilgileneceği için gelemeyeceğini söyler. Aralarında şu konuşma geçer:

“Kiraz: İşte gördün ya, herkes iyi kötü bir işin ucundan tutmuş çalışıyor.

Bulut: Belki canı bugün çalışmak istemiyordur.

Kiraz: Ne bugünü hep böyle yapıyor.

Bulut: Ama kardeşine bakacakmış.

Kiraz: İyi ki kardeşi oldu. Bir iş söyle bahanesi hazır hemen “Kardeşime bakacağım.”.

Bulut: Kardeşi büyüyünce böyle olmaz belki (B4,05.15dk).”

Konuşmalarda Kiraz karakterinin Günseli ortamda olmadığı halde Günseli hakkında konuştuğu görülür. Bu konuşmadan yola çıkarak kız çocuklarının dedikodu yapabileceği iletisine ulaşılmıştır.

İlgili bölümlerde dikkat çeken bir unsur da kız çocuklarının erkek çocuklar tarafından gerek duyulmadıkça ya da müşkül bir durum olmadıkça erkek çocukların yaşadığı olaylara katılmamasıdır. Öyle ki erkek çocuklar, voleybol oynamayı öğrenmeleri gereken 14. bölümde kız çocuklarından yardım isterler fakat turnuva söz konusu olduğunda kız çocukları turnuvaya katılmaz. Aynı durum 7. bölümde uçurtma şenliğinde de görülmektedir. Bölüm sonunda verilen erkek çocuklarının kupa ile birlikte çekilmiş fotoğraflarında kız çocuklara rastlanmaz. Fakat bir sorun olduğunda kız çocukları her zaman erkek çocukların yanındadır ve onlara yardımcı rolündedir. Kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha sorumlu ve adaletli olduğu sahneler de mevcuttur. Kamil’in babasının bakkal dükkânını iflasa karşı korudukları bölümde kız çocuklarından Hale’nin sabahın erken saatlerinde ağabeyi Hayri’yi sırtında taşıyarak bakkalın önüne getirdiği görülür (R,B4,6.30dk). Yine aynı durum 8.bölümde görülür. Rüstem Ağabey kız çocuklarını da işin içine katarak bulmaca çözme oyunu kurgular. Her grupta bir kız çocuk olacak şekilde iki gruba ayrılırlar. Çocukların bulmacayı çözerken diğer gruptan kopya çekmesi hususunda Hale’nin “Olmaz öyle şey. Hakkımızla bulalım(3.55dk).”ve “İyi olan kazansın(3.00dk).” sözlerine karşılık Sevim’in de “Evet Haleciğim, aynen öyle(3.02dk).” diyerek Hale’yi onaylaması kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha adaletli ve olgun davrandığı sonucuna götürebilmektedir. Yine kız çocuklarının zor durumlarda polisi arayarak (İ,B3,10.42dk), önlem amaçlı rota programları kullanarak (İ,B4,10.00dk) olgun davranışlar gösterdikleri görülür. Kız çocuklarına yüklenen erdemler ekseninde, kız çocuklarının manalı ve olgun sözler söylediğini de eklemek gerekmektedir. Bu konuda göze çarpan bir diğer konuşma Hale tarafından “Artık

nasıl olduğu değil, şimdi ne olacağı önemli(R,B11,8.55dk.)” sözüdür. Buradan hareketle kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha olgun sözler söylediğini belirtmek mümkündür. Zira kız çocukları kendi aralarında iyi anlaşılan, ilişkilerinde herhangi bir problemle karşılaşmayan karakterler olarak verilmiştir. İlâveten erkek çocukların kız çocuklardan voleybol öğrendikleri bölümde kız çocukları erkek çocukların voleybolu futbola dönüştürmesine çok kızarlar ve giderler. Ardından Mert ve Kamil arasında şu konuşma geçer:*Mert : “ Hale ve Sevim’i kızdırdık; Kamil: Artık hayatta yardım etmezler*(R,B14,4.10-4.13dk.)” Bu konuşma,erkek çocukların konuşmaları yoluyla kız çocuklarının inatçı oldukları ve sinirlenince ikna etmenin çok zor olduğu mesajına götürebilmektedir.

Verilen diğer iletiler ekseninde kız çocuk karakterlerinden Zeynep’in diğer arkadaşları yeni uyandığı halde çoktan uyanmış ve aynanın karşısında oturmuş şekilde ekrana geldiği görülür (İ,B2,1.48dk). Yine aynı karakter bir başka bölümde misafirlige gidecekleri için kıyafetlerini kirletmemesi gerektiğini söyler (İ,B16,1.57dk). Bu ifadeler ışığında kız çocuklarının bakımlı kimseler oldukları ve erken uyandıkları iletilerine ulaşılmıştır. Dış görünüşteki aksaklıkları umursamayan kız çocuklar (İ,B7,2.26dk), koşarak zıplayarak oynanan oyunları tercih ederler (İ,B19,0.52dk). Aynı zamanda, sinirlenip kızdıkları sahneler de seyirci ile buluşur (İ,B7,1.30; İ,B7,2.12). Bu durumlara ilave olarak çizgi filmde sokakta geçen sahnelerdeki durum önem teşkil etmektedir. Seyredilen bölümlerde aksi çok az durum olsa da, sokak sahnelerinde halktan kimselerin ya kadın erkek eşit sayıda verildiği ya da kadın karakterlerin erkek karakterlere göre daha fazla sayıda verildiği görülmüştür.

Hayal güçleri kuvvetli olan kız çocukları (İ,B11,2.11-2.21), kendilerine güvendiklerine dair davranışlar da sergilerler (İ,B11,2.40). İzlenen bölümlerde kız çocuklarının teknoloji ile ilgili kimseler oldukları açıkça görülmektedir. Zeynep karakteri hemen her bölümde tabletini kullanarak diğer arkadaşlarını şaşırtacak onları bilgilendirecek işler yapar. Yalnız kız çocuklarının çizgi film boyunca dikkat çeken bir özelliği de güçlü kimseler olmaları ve spora ve özellikle savunma sporuna ilgili olmalarıdır. Çizgi filmdeki Elif karakteri bu yönü ile izleyici karşısına çıkar. Elif

karacterinin sabah çalan alarmın sesine savunma sporu hareketleriyle uyandığı görülür (İ,B2,1.39dk). Aynı hareketleri başka bölümlerde de görmek mümkündür (İ,B4,11.02; İ,B12,11.55).Oyuncakları seven bu kız çocuklarının, oyuncak alındığında sevindiklerini (C,B2, 04.53dk); elektronik oyuncaklardan da hoşlandıklarını çizgi filmde görmek mümkündür (C,B15,07.14dk).

Ödül almak istedikleri (C,B8,05.33), ilgi istedikleri (C,B3,05.20dk), erken uyumaktan hoşlanmadıkları (C,B2,04.02) gibi çocuk karakterlerde rastlanabilecek özellikler taşıdıklarını söylemek mümkündür. Fakat bu kız çocuklarının belli durumlarda önyargılarını da görmek mümkün olabilmektedir. Müge karakterinin 2. bölümde babasının anlattığı masal üzerine şaşkınlıkla söylediği “*Bir baykuşla bir kedi satranç mı oynuyor?(C,07.50dk).*” ifadeleri kız çocukların farklı türlerin bir arada olmasına karşı bir önyargısını gösterebilmektedir. Yine Mine karakteri tarafından şaşkınlıkla dile getirilen “*Daha önce sapsarı giyen bir erkek hiç görmedim (C,B3,06.13dk).*” ifadeleri kız çocuklarının erkeklerin belli renkleri giyebileceğini düşündüğü sonucuna götürebilmektedir. Bu doğrultuda Maysa’nın kolyesinin koştığı 4. Bölümde boncuklar Bulut’un elinde görülür. Bu duruma tepki olarak Maysa “*Erkekler boncuk takmaz ki (M,B4,02.40dk).*” der. Bulut ise “*Ben takmayacağım tabi ki, belki anneme verirdim. Belki de başka birine (M,B4,02.55dk).*” diyerek cevap verir. Konuşmalar ışığında kız çocuklarının takı takmaktan hoşlandıkları, erkek çocuklarının takı takamayacağını düşündükleri sonucuna götürebilir.

Çınar’ın çocukları İstanbul’u korumak üzere göreve çağırıldığı bölümde Elif “*Merak etme Çınar, kimse İstanbul’a zarar veremez (İ,B1,4.05dk).*” dediği duyulur. Ayrıca bir başka bölümde Elif karakterinin İstanbul’un tehlikede olduğunu öğrendikten sonra “*Nerede? Hemen gidelim (İ,B3,5.06dk)*” tepkisi dikkat çeker. Bu duruma ilaveten Elif’in bir tehlike anında diğer arkadaşlarına göre önden gittiği de seyirci karşısına çıkar (İ,B5,8.33dk). Tüm bu durumlardan yola çıkılarak kız çocuklarının cesur bireyler olduğu iletisine ulaşılmıştır(M,B3,07.40). Bir bölümde Elif karakterinin Gürgen’e “*Ben kaçamayabilirim, ama sen saklanamazsın Gürgen (İ,B13,12.11dk).*” dediği duyulur. Bu ifadeden kız çocuklarının gerçekçi kimseler

olduğunu çıkarmak mümkündür. Bu özelliklerinin yanı sıra kız çocukları pasif bireyler değildir. Liderlik yapabilirler. Zeynep karakterinin “İkişerli gruplara ayrılıp arayalım (İ,B9,7.45dk)” ifadesi, Elif karakterinin “Önce Gürgen ve Azmi’yi durdurmalıyız (İ,B17,5.55dk)” gibi ifadeleri bu iletinin çıkarılmasında etkili olmuştur. Diğer çizgi filmde kız ve erkek çocukların birlikte oyun oynadığı sahneler çok olmakla birlikte (İ,B9,07.00dk; İ,B17,03.05/03.33dk; B10,02.47dk), kız çocuklarının bu oyun grubuna liderlik ettiği sahneler de mevcuttur (B14,06.19dk). Buna ilaveten kız çocuklarının kervanbaşı olmak gibi görevleri de üstlendiği sahneler vardır (B1,03.50dk;B19,01.58dk).

Resim 13: Maysa ve Bulut çizgi filminde kız çocukların kervan lideri olduğu sahneler

Kız çocuklarının kendilerinden küçüklere nasihat ettiği durumlar da mevcuttur (M,B18,03.18dk). Kız çocukları tarafından söylenen “Yaşasın gökkuşağı (M,B18,3.00dk)!” ifadesinden ve ekim işleriyle ilgilenme isteklerinden (M,B20,02.00), tohum serpmeye gibi işleri severek yapmalarından (M,B20,03.00dk), yedikleri meyvelerin çekirdeklerini ekmelerinden (M,B20, 03.39dk) doğayı sevdiğini ulaşılabılır. Annelerinin işi varken kardeşleri ile de ilgilenen kız çocuklar (M,B4,03.55; M,B14,06.36dk), bitkiler hakkında da bilgi sahibidirler (M,B3,02.13dk). Ayrıca hayvanları da sevdiğine dair sahneler izleyici ile buluşur (M,B16,04.00dk; M,B19,07.09dk). Çizgi filmde kız çocuklarının dikkat çeken özelliklerinden biri, bilgili kimseler olmalarıdır. Zeynep karakterinin çizgi filmin her bölümünde gerek kendi bilgilerinden gerekse araştırmalarından arkadaşlarına bilgiler verdiği görülmektedir. Zeynep karakterinin bir oyun sırasında zor bir renk söylemek adına tabletinden renkleri araştırdığı (İ,B5,1.50dk), yakar top oynarken rüzgârın

yönünü araştırıp ona göre hamle yaptığı (İ,B3,1.43dk) görülür. Yine aynı minvalde Ayasofya'yı kurtarmak için harekete geçtikleri bir bölümde (İ,B86.13dk), ve Yıldız Sarayı için olay yerine gittikleri bir bölümde (İ,B9,5.35dk) kız çocuklarının bu yerler hakkında bilgiler toplayarak ilerisi için tedbirler aldıkları görülür.

Söz konusu kız çocuklarının gelecek ile ilgili planlarının olduğunu da söylemek mümkündür. Mine karakterinin “*Ben ne olacağımı biliyorum. Astronot olacağım* (B11,01.50dk)” ifadeleri bu kanıyı desteklemektedir. İlâveten neden astronot olmak istediği sorulduğunda aynı karakterin “*Çünkü çok eğlenceli* (B11,02.57dk).”cevabını vermesi, kız çocuklarının meslek seçiminde eğlenceye odaklandıkları sonucuna götürebilir. Diğer kız çocuklarından yaşça küçük olan Maysa'nın “*Büyüğüm ben* (M,B11,05.20)”, “*Ben büyüdüm* (M,B16,02.28dk).” gibi ifadeleri görülür. Ayrıca “*Ben büyüyünce en uzak yerlere gideceğim*(M,B2,06.36dk).” ifadesini de kullanır. Buradan kız çocuklarının büyümek istediklerini ve büyümek ile ilgili hayallerinin olduğunu çıkarmak mümkündür. masal dinlemekten hoşlandıklarını (M,B7,03.08dk) meraklı olduklarını (M,B17,07.12dk; M,B18,04.28-04.39), veyarışmayı sevdiğini (M,B11,06.47dk) de izleyicinin görmesi mümkündür.

Mine ve Müge'nin masal dinlemeyi sevdiğini, bunun için de babalarından onlara masal anlatmasını istedikleri durumlar mevcuttur (B2, 5.15-19dk). Baba ile ilgili olan ilişkileri sadece masal ile sınırlı kalmaz. Baba karakteri tarafından çizgi film boyunca kız çocukların oyunlar oynatıldığını, yer yer baba ile oyunlar kurulduğunu görmek mümkündür. Aynı zamanda kız çocuklarının çizgi filmde geçen “*Annem onun kıyafetlerini giymeme izin vermiyor* (B5, 7.39dk) ” ifadelerinden annelerine benzeme çabalarının olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca Mine karakterinin annesi gibi güzel olmak istediğini söylediği durumlar da buna örnek olarak gösterilebilir (B5, 4.10dk).

Resim 14 Canım Kardeşim çizgi filmde kız çocuklarının anneleri gibi olmak istediklerine dair bir sahne

Kız çocuklarının sanatla ilgili olduklarına dair sahneler de çizgi filmde mevcuttur. Zeynep ebru sanatı yaparken seyirci ile buluşur (İ,B19,3.15dk). Yine Zeynep karakterine piyano ile ilgili soru sorulması da (İ,B19,11.39) kız çocuklarının sanatla ilgili kimseler olduklarını gösterir niteliktedir. “*Keşke hep müzik dersi olsa* (C,B9, 01.58dk)” ifadelerinden kız çocuklarının müziği sevdikleri çıkarılabilir. Zaman zaman bu kız çocuklarından “*Off bir sürü ödevim var!* (C,B9 02.10)” gibi ifadeler duyulsa da “*Ödevleri seviyorum* (C,B9, 03.52)” ifadelerini de duymak mümkündür. Diğer taraftan “*Öğretmenim çok akıllı ,her şeyi biliyor* (C,B1103.16)” ifadeleri kız çocuklarının öğretmenlerini her şeyi bilen kişi olarak gördüklerini gösterebilir niteliktedir. Dolayısıyla kız çocukların okulu, okula gitmeyi de sevdikleri iletilerine ulaşılmıştır (M,B9,03.47; M,B16,01.05dk).

Kız çocukları bakımından dikkat çeken diğer toplumsal cinsiyet iletilerinden biri erkek çocuklar ile misket ve futbol oyunlarını oynadıkları sahnelerde ortaya çıkmaktadır. Keloğlan’ın köyde gezdiği bir gün yolda rastlaştığı arkadaş grubunun misket oynadığı görülür. Grupta kız çocuk da mevcuttur (K,1B3,03.25dk). Fakat kız çocuğunun oyunda yeterli başarıya sahip olmadığını söylemek mümkündür. Bir diğer sahne olan futbol oyunu sahnesinde Balkız ve Örgülü’nün erkek çocuklar ile futbol oynadığı görülmektedir (K,3B7,01.10-01.16dk; K,3B7, 15.27; K,3B7,15.52dk). Futbol oynadıkları saha için diğer bir grup çocukla iddiaya giren Keloğlan ve

arkadaşları, bir maç düzenlemeye karar verirler. Kaybeden takım artık o tarlada futbol oynamayacaktır. Maç için hazırlık yaptıkları sırada şu konuşma geçer:

“Keloğlan: Hadi Örgülü oylanma. Öldürdün topu.

Örgülü: Hah! Öldü mü? Top öldü mü? Yazık! (1B7)”

Olayın ardından Keloğlan’ın kafasına isabet eden toptan ötürü Keloğlan’da top korkusu baş gösterir. Bu sebeple maça katılması için Bilgecan Dede’nin cesaret iksirini içmesi gerekmektedir. Keloğlan bu iksiri içinceye kadar Örgülü ve Balkız oyuna devam ederler. Fakat Keloğlan ve arkadaşlarının takımı yeniliyordur. Keloğlan iksiri içince kız çocuklar oyundan çıkar. Keloğlan, Kara ve Sivri oyuna girerler ve maçın skoru tamamen değişmiştir. Bu sırada karşı takımın kalecisi de Örgülü gibi bir kız çocuktur. Bu durumlardan hareketle, kız çocuklarının bu tür erkek çocukların oynadığı oyunlar olarak kalıplaşan futbol ve misket oyunlarını erkekler kadar iyi oynayamadıkları, bu oyunlar ile ilgili tabirleri iyi bilemedikleri sonucuna ulaştırabilmektedir.

Resim 15-16 Çizgi filmlerde kız çocukların erkek çocuklar ile birlikte oyun oynadıkları sahneler

Kız çocuklarının tüm bu durumlara ilave olarak yardımlaşan bireyler oldukları (K1B3,04.34; 1B4,02.43dk), gösterişli eşyalara erkek çocuklara oranla daha fazla dikkat ettikleri (K,3B5,02.43dk) de görülür.

4.1.2. Erkek Çocuk Karakter Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Çizgi filmde yer alan toplam 41 karakterden 13 tanesinin erkek çocuk karakter olduğu gözlemlenmiştir. Rafadan Tayfa'da Mert, Akın, Kamil ve Hayri ana karakterleri de oluşturan erkek çocuk karakterleridir. Akın ilkokul yaş döneminde, diğer erkek çocuklar ise ortaokul yaş dönemindedirler. Mert ve Akın kardeşlerdir. Bu karakterler aracılığıyla çizgi filmdeki erkek çocuk karakterlerinin toplumsal cinsiyet iletilerine ulaşılmıştır. Keloğlan Masalları çizgi filminde üç erkek çocuk karakter seyirci ile buluşur. Keloğlan, Kara ve Sivri ortaokul yaş grubundaki karakterlerdir. Keloğlan ana karakterdir. Kara ve Sivri karakterler ise yardımcı rollerdedirler. Keloğlan Masalları'nda verilen toplumsal cinsiyet rol iletilerine bu karakterler aracılığıyla ulaşılmıştır. İstanbul Muhafızları çizgi filminde ana karakterlerden ikisi Mehmet ve Ali'dir. Bu karakterler çizgi filmin erkek çocuk karakterlerini de oluşturmaktadırlar. İlkokul dönemi yaş grubunda olan karakterler aracılığıyla toplumsal cinsiyet rol iletilerine ulaşılmıştır. Maysa ve Bulut çizgi filminde ana karakterlerden biri olan Bulut erkek çocuk karakterlerden biridir. Bulut ile birlikte Çınar ve Borada çizgi filmdeki erkek çocuk karakterler arasındadır. Tüm erkek çocuk karakterleri ortaokul dönemi yaş grubundadırlar.

Tablo 3
TRT Çocuk Kanalında Yayımlanan Çizgi Filmlerde Erkek Çocuk Karakterine İlişkin
Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Duygular ile ilgili iletiler

Kararlı,maceracı,farklılıkları seven kimselerdir. (K,3B2,2.27) (K,3B10,1.59) (M,B16,4.20) (M,B20,4.37) (M,B20,6.45)

Ağlamaktan utanırlar.

Babaları gibi olmak isterler, babaları öldüğünde üzülürler.(K,1B2,6.9) (M,B13,02.39)

Çalışmaktan veyarışmaktan hoşlanmazlar.(K,1B3,0.20-1.23-2.20) (M,B11,06.47)

Görev almaktan hoşlanırlar. (İ,B7,2.49)

Futbolu ve maç ortamını severler. (R,B16,1.41-1.45)

Okulu severler, okul çantası taşımaktan hoşlanmazlar. (M,B7,09.36) (R,B5,04.47)

Yaşlı dedelerden korkarlar. (R,B13,05.50)

Küçük çocuklar için endişelenirler. (M,B2,12.20)

Zor durumda arkadaşlarını yalnız bırakmak istemezler, onları kaybetmekten korkarlar. (K,1B9,3.50-57) (M,B15,1.44) (İ,B11,6.29)

Korkusuz davranmak isterler. (M,B3,2.45-3.10) (M,B14,4.52)

Takı takmayı tercih etmezler.(M,B4,02.55)

Yaşadıkları yerleri ve oyun alanlarını severler(K,B6,5.50)

Davranışlar ile ilgili iletiler

Tamir taşıma gibi işleri yapabilirler.(R,B2,08.12-10.21)

Liderlik vasıfları vardır,etrafındakilere yardım ederler. (K,3B1,4.40) (K,3B2,4.01) (K,3B2,2.39) (K,3B2,4.24) (K,3B3,1.40) (K,3B1,11.45)

Bisiklet,uzay aracı,robot gibi eşyaları ödül olarak değerlendirirler. (R,B3,3.50-4.10)

Sadece futbol sporunu bilir diğerlerini futbola dönüştürürler, erkeklerle futbol oynamayı tercih ederler.(İ,B20,3.31) (R,B14,2.12-2.55)

Kötü niyetli olabilirler şiddete meyillilerdir. (K,3B5, 5.15) (K,B5,7.12) (K,3B10,5.35) (K,1B3,1.46) (K,1B4,2.00) (K,1B9,0.08-0.35)

Kopya vermezler.(R,B20,7.28)

Ön yargıları vardır. (K,3B10,10.02)

Paylaşımçı,dikkatli,bilgili,cesaretli,koruyucu,tedbirli,sorumluluk sahibi,gerçekçi, mücadeleci ve tez canlılardır.(K,3B10,1.59) (K,3B10,3.47) (K,1B7,8.26) (K,1B9, 5.46) (M,B2,4.40) (M,B14,3.05-15.36) (İ,B6,1.44)

(İ,B7,9.59) (İ,B11,3.54) (İ,B10,9.12) (İ,B11,7.26) (İ,B18,1.45-2.00)

Büyüklerine yardım ederler ve onların yönlendirmelerine uyarlar.(K,B6,4.41) (M,B18,7.34) (M,B19,9.18)

Mutfak işlerini yapabilirler. (K,1B5,4.39)

Hata ve hile yapabilirler. (K,3B7,11.05) (İ,B9,12.11)

Atasözü ve deyim kullanırlar. (K,3B1,6.06) (K,3B2,4.41)

Kurallara uyarlar.(İ,B8,11.05) (İ,B9,12.11)

Dış görünüşe önem verirler.(İ,B7,2.25-3.10)

Kız çocuklarına yardım ederler fakat kız çocuklarından yardım almaya gerek duymazlar. (K,3B5,4.12) (K,3B5,9.00) (K,3B5,12.30)

Kız çocuklarının yerine bazı görevleri üstlenebilirler.(K,3B2,4.24)

Yelpaze kullanabilir sek sek oynayabilir, müzik aleti çalabilirler.(M,B9,0.40) (İ,B9,1.27) (İ,B17,4.12)

Geleceğe yönelik planlar yapabilirler. (M,B17,5.40)

Toplumda görev alır, güç gerektiren işleri yapabilirler.(M,B10,1.25) (M,B19,5.09)

Edebiyata ilgilidirler. (İ,B15,7.41)

Yaşayarak öğrenmek isterler.(M,B20,6.45)

Büyük inşaat makineleri kullanabilirler.(İ,B16,12.20)

Verdikleri sözleri tutmaya çalışırlar.(M,B20,7.33)

Düşünceler ile ilgili iletiler

Erkek çocuklar, kadınların yapığı işleri kolay ve önemsiz bulur.(R,B2,3.03-3.17)

Erkek çocuklara göre temizlik işleri, kızların yapacağı işlerdir.(R,B2,3.03-3.17)

Erkek çocuklar yaramazlık yapabilir ama kız çocuklar yapmaz.(R,B17,3.51) (R,B18,1.33)
Bir oyunda veya iş bölümünde saha işleri erkek çocuklarının yapacağı işlerdir, arka plan işler ise kız çocuklarının işidir.(R,B13,6.01-6.17)
Erkek ve kız çocuklar hediyeleşebilir.(R,B20,12.25)
Erkek çocuklar, görev dağılımı yaparken kız çocuklarla işbirliği yapma gereği duymaz.(K,3B5,4.12)
Korkabilir, yorulabilir, hareketli işleri yapmakta zorlanabilirler.(İ,B3,3.59) (İ,B2,7.06)
(İ,B2,1.44) (İ,B5,7.28) (İ,B8,1.55) (İ,B8,10.04) (İ,B3,09.01) (İ,B4,11.05) (İ,B9,9.26)
(İ,B16,7.30)

Tablo 3'te TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmde toplumsal cinsiyete ilişkin erkek çocuklar üzerinden verilen iletilere yer verilmiştir. Çocukların günlük yaşantıları incelendiğinde bazı durumlara olumlu bazı durumlara ise olumsuz duygular besledikleri göze çarpmaktadır. Olumsuz duygular olarak erkek çocuklar üzerinden verilen mesajlara bakıldığında, erkek çocuklarının yaşlı dedelerden korktukları, onlarla konuşmaktan ve onlardan bir şey istemekten çekindikleri görülmektedir (R,B7,3.57dk). Fakat kız çocuklar yaşlı dedelerden korkmazlar ve onlar hakkında olumlu düşüncelerini dile getirirler (R,B13,05.50dk).

Erkek çocukların olumlu duygular besledikleri durumlar içerisinde macerayı sevdiğini hemen her bölümde görülmekteyken kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha sade bir yaşama sahip olduklarını söylemek mümkündür (R). Zira kız çocuklar erkek çocukların yaşadığı maceralara ara sıra katılmaktan öteye gidemez. Maysa ve Bulut'un eve doğru yaklaştığı bir bölümde Maysa "*Önce giden en büyük tabağı alır (B11,06.47dk)!*" diyerek Bulut'u yarışa çağırır. Fakat Maysa koşarken Bulut'un koşmadığı ve bu yarışa katılmadığı görülür. Yarışmaktan hoşlanmadıkları düşünülebilecek erkek çocukların maceradan hoşlandıkları görmek mümkündür. Kız çocuklarından farklı olarak kayalıklarda buldukları bir pabucun sırrını çözmeye çalışırlar (M,B16,04.20dk). Kız çocukları ile ortak bir duygu olarak da okula gitmeyi sevdiğini görülür (M,B7,09.36dk).

Olumlu duygular bakımından Akın'ın "*Öyle güzel bir yerdeydim ki*" sözüne karşılık Kamil karakterinin verdiği "*Maça mı gittin yoksa?*" cevabı dikkat çeker (R,B16,1.41-1.45dk). Erkek çocukların güzel bir yer deyince aklına maç ortamının gelmesi, erkek çocukların maç ortamını güzel bir yer olarak gördükleri ve bu ortamı sevdiğini sonucuna götürebilmektedir. Ayrıca spor konusunda erkek çocukların kız

çocukların aksine başka sporları öğrenmeye çalışırken bile bu durumu futbola çevirdikleri ve futboldan başka bir spor bilmedikleri dikkat çekmektedir (R,B14,02.12-02.55dk). Erkek çocukların futbol oynayacakları bir bölümde Elif çizgi film boyunca daha sportif özellikler göstermesine rağmen oyuna alınmamıştır. Erkek çocuklar futbolu erkek arkadaşları ile oynamayı tercih etmişlerdir (B20,3.31dk).

Ana karakterlerden biri olan Keloğlan'ın bahsedilen durumlara ilave olarak bazı başka davranışlar da sergilediği görülür. Bunlardan biri paylaşımcı olma özelliğidir (K,1B7,08.26dk;1B9,05.46dk). Keloğlan'ın annesine mutfak işlerinde yardım ettiği sahneler izlenen bölümlerde kısıtlı da olsa rastlanmıştır (K,1B5,04.39dk). Bir diğer özellik olarak Keloğlan'ın hayvanları koruduğu sahneleri görmek mümkündür (K1B3,06.00; K,1B10,04.18dk).

Zor durumlarda arkadaşlarını yalnız bırakmak istemeyen (İ,B11,6.29dk) erkek çocukların Vefa Lisesi'ne gittikleri bir bölümde Mehmet Akif Ersoy'un bu okuldan mezun olduğunu duyduklarında etkilendikleri ve bu durumu heyecan verici buldukları görülür (İ,B15,7.41dk). Bu durumdan hareketle erkek çocukların edebiyat ile ilgili oldukları iletilmiş. Topkapı Sarayı'nı kurtarmaya çalıştıkları bir bölümde Mehmet karakteri Gürgen karakterinin tarihi eserleri çalıp yerine başka malzemeler koyduğunu fark eder (İ,B3,8.20dk). Bu durum erkek çocukların dikkatli kimseler olduğunu düşündürebilmektedir.

Erkek çocuklarının lunaparkı sevdikleri (İ,B17,8.55dk), kız çocukları ile birlikte sek sek oyunu oynadıkları (İ,B17,4.12dk), yelpaze aracını kullandıkları (İ,B9,1.27dk) görülür.

20. bölümde Çınar, Bulut'a beraber gezmeyi teklif eder. Bulut ise "*Maysa 'ya balık tutacağız diye söz verdim (M,07.33dk).*" diyerek teklifini geri çevirir. Bu konuşmadan yola çıkılarak erkek çocukların verdikleri sözleri tuttıkları sonucuna varılmıştır. Yine çizgi filmde erkek çocuk karakteri ile izleyici karşısına çıkan Bora karakterinin bağlama çaldığı (M,B9,00.40dk) görülür. Köye misafir olarak gelen bir ozanın erkek çocuğu "*Umarım babam gibi iyi bir ozan olabilirim(M,B13,02.39dk).*" ifadelerini kullanır. Bu sözüne cevap niteliğinde Bulut karakterinin "*Ben de babam*

gibi iyi bir çoban olacağım.” der. Bu ifadelerden erkek çocukların müzik aleti çalabildikleri ve babalarına benzemek istedikleri iletilerine ulaşılmıştır.

Erkek çocukların hayvanlarla ilgilenmek gibi işlerle toplumda aktif olarak görev aldıkları da görülmektedir (M,B19,09.18dk). Yine görev aldıkları bir bölümde nine karakterinin erkek çocukları yönlendirdiği izleyici tarafından görülebilir (M,B19,09.18dk). Büyüklerinin yönlendirmelerine uygun iş yapan bu erkek çocukların, büyüklerine ve etrafındakilere yardım ettiği sahneler de mevcuttur (M,B18,07.34dk), (K3B1,11.45dk) . Yaşadıkları yerleri seven bu erkek çocuklarının (K,3B6,05.50dk), atasözü ve deyimleri kullandıkları (K,B1,06.06dk; K,3B2,04.41dk) ve Kara karakteri tarafından söylenen “*Özür dilerim, çok özür dilerim(3B7,07.08dk).*” gibi ifadelerle gerektiğinde özür diledikleri görülür.

Çizgi filmdeki erkek çocuk karakterleri mükemmel bireyler değildir. Bir bölümde Ali karakterinin “muhafazacılar” sözcüğünü “muhafızlar” olarak anlaması gibi hatalar yapabilirler (İ,B4,9.31dk). Korkmak gibi insani duygularla seyirci karşısına çıkabilirler. Özellikle Ali karakterinin bu yönde birçok sahnesini görmek mümkündür. 2. Bölümde Medusa Heykeli ile göz göze gelindiğinde taşa dönüşüldüğüne dair bir söylentiye öğrenen Ali karakterinin korktuğu görülür (İ,7.06dk). Yine Ali karakterinin yüksekten korktuğu (İ,7.28dk), başka bir karakter bağırdığında korktuğu (İ,1.55dk) görülür. Diğer erkek karakter olan Mehmet ise atlardan korktuğunu dile getirir (İ,6.22dk). Yine söz konusu çizgi filmde erkek karakterlerin hep güçlü olmak gibi bir kaygıları yoktur. Gerektiğinde yorulduklarını dile getirebilirler (İ,B3,9.01dk). Fakat erkek çocuklarının “*Kim demiş korktuğumu (M,B3,02.45dk)?*” ve “*Ben hiçbir şeyden korkmam en güçlü benim (M,B3,03.10dk)!*” gibi ifadeler kullanarak korkmak duygusunu kendilerine yakıştırmadıklarını gösteren sahneler de mevcuttur.

Erkek çocuklarda dikkat çeken bir diğer özellik, alışılmışın aksine erkek çocuklarının fazla hareket gerektiren işlerde zorlanmalarıdır. Özellikle Ali karakteri bu yönüyle birçok defa seyirci ile buluşur. Ali'nin zıplarken zorlandığı (İ,B4,11.05dk), koşarak bir yere gitmekte güçlük yaşadığı (İ,B9,9.26dk) görülür. Ayrıca yine Ali karakterinin eski zamanlarda seyahatlerin yürüyerek yapıldığını

duymasının ardından “*Ne yürüyerek mi? Ben kesin dayanamazdım (İ,B16,7.30).*” şeklindeki ifadesi bu duruma örnek olarak verilebilir. Mehmet ve Elif’in birlikte çamurdan vazo yapmaya çalıştıkları bir bölümde Mehmet karakterinin “*Mükemmel olmadı ama gayet iyi bence (İ,B18,1.45dk)*” ve “*Evet galiba bir yerlerde hata yaptım (İ,B18,2.00dk)*” gibi ifadeleri duyulur. Vazo yapımında pek başarı gösteremediği belli olan Mehmet’in bu durumu kabul etmesi gerçekçi olduğuna dair bir ileti oluşmasına sebep olabilmektedir. Aynı zamanda erkek çocuk karakterlerinin çizgi film sürecinde “*Haydi arkadaşlar, geç kalmayalım (İ,B11,7.26dk)*”, “*Her ihtimale karşı hazırlıklı olmalıyız (İ,B10,9.12dk)*” gibi ifadeler söyleyerek tedbirler aldıkları görülmektedir. Dikkat çeken bir özellik de dış görünüşlerine verdikleri önemle seyirci karşısına çıkar. Ali karakteri yüzünde çıkan bir sivilceden doyalı rahatsızdır ve bunu saklama gereği duyar; öyle ki arkadaşlarının bununla dalga geçeceğini düşünür (İ,B7,2.25dk). Fakat kız çocuk karakter olan Elif “*Aman Ali biz de bir şey sandık (İ,B7,2.26dk)*” diyerek karşılık vermektedir.

Çocukların UFO yarışması birincisine verilecek olan büyük ödül ile ilgili hayallerine bakıldığında erkek çocukların bisiklet, uzay aracı, robot gibi nesnelere bahsettikleri görülür. Bu hayaller erkek çocuklarının bu tür mekanik nesnelere sevdiği ve bunları birer ödül olarak görebildiği sonucuna götürebilmektedir (R,B3,3.50-4.10dk). 20.bölümde Bulut karakterinin koyunların tüm tüyleri tıraşlandığında hasta olup olmayacaklarını bir koyun üzerinden denediği görülür (M,06.45dk). Bu durumdan erkek çocuk karakterlerinin bilgili ölçmek isteyebilecekleri, deney yapabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Yine erkek çocuklar kendi aralarında bahse tutuştukları bir konuda, kazanan kişinin okul çantasının taşınmasına karar verirler (R,B5,04.47dk). Diğer taraftan, izlenen bölümlerde, okul veya okula ait nesnelere ile ilgili kız çocuklarının duygu veya düşüncelerine rastlanmamıştır.

Bir başka davranış özelliği olarak erkek çocukların kopya vermektense hoşlanmadıkları ve hatta kopya vermemek için kendilerince tedbir aldıkları da çizgi filmde açıkça belirtilmektedir (R,B20,7.28dk). Çizgi filmin akışı içerisinde erkek çocukların yaptığı işler ve çevrelerindeki bireylerin onlardan beklediği iş ve görevler

dikkate alındığında erkek çocukların taşıma işleri yaptıkları (R,B2,08.12-10.21dk) ve etraftaki bireylerin erkek çocuklardan tamir işlerini yapabilmelerini bekledikleri (R,B1,4.20dk) görülmektedir.

Resim 17: Rafadan Tayfa çizgi filminde çocukların tamir işlerini yaptıkları bir sahne.

Çizgi filmlerde en belirgin erkek çocuk özelliği olarak liderlik vasfı dikkat çeker. “Etrafa dağılalım. Herkes bir odaya bakarsa aradığımız şeyi daha rahat buluruz (3B1,04.40dk).” “Sabaha kadar burada bekleyeceğiz (K,3B2,04.01)” “Bir yere saklanıp günün aydınlanmasını bekleyelim. Aydınlıkta etrafımızdaki tehlikeleri daha iyi görürüz. Merak etmeyin kimse bizi yakalamayacak (K,3B2,02.39dk).” “Hepimizin uykuya ihtiyacı var. Ama birimizin uyanık kalması lazım. Erkekler sabaha kadar sırayla nöbet tutalım. İlk nöbeti ben tutarım(K,3B2,04.24dk).” “Haydi çocuklar kalkın(B3, 01.40dk)” gibi ifadelerle Keloğlan karakterinin liderlik özelliği gösterdiği görülmektedir. Kararlarını alırken herhangi bir karaktere danışmaz ya da kimseden fikir almaz. Çizgi filmde erkek çocuklarının kız çocuklarla birlikte ortak kararlar aldığını da görmek mümkündür. 19. Bölümde Mehmet karakterinin, ne oynayacaklarına karar vermeye çalıştıkları bir zamanda “Zeynep’i bulup beraber karar verelim ne oynayacağımıza (K,1.31dk).” dediği görülür. Bu durum söz konusu iletiye örnek verilebilecek niteliktedir.

Kız çocukları ile ortak oyunlar oynayabilen erkek çocuklarının sorumluluk alabilen bireyler oldukları görülür (M,B2,04.40dk). Bu duruma ilaveten olumlu bir davranış özelliği olarak kız çocuklarının erkek çocuklarla hediyeleştiği görülmektedir(R,B20,12.25dk). Bir bölümde büyük çocukların oyun oynamak için uzaklaştığı görülür. Maysa karakteri de bu çocuklarla gitmek ister. Bu isteğin üzerine

Bulut karakteri “*Bizim gideceğimiz yerler senin için tehlikeli olabilir (M,12.20dk).*”ifadesini kullanır. Bu ifadeden hareketle erkek çocukların küçük çocuklar için endişelendiğini ve onları koruduklarını düşünmek mümkün olabilecektir.

Kadın erkek ilişkileri ve kadın erkek rolleri bakımından çizgi filmde çarpıcı bölümler izleyicinin karşısına çıkmaktadır. Yaşlılar haftası dolayısıyla kız çocuklar Basri Amca'nın evini temizlemekte, işlerinde ona yardım etmektedirler. Bunu gören erkek çocuklar ise kızları izlemekle yetinirler. Yardım etmeleri istendiğinde temizlik işlerinin kızlar tarafından yapılması gerektiğini üstelik bu işlerin basit ve önemsiz olduğunu söylerler (R,B2,3.03-3.17dk). Rüstem Ağabey karakteri tarafından olumlu karşılanmayan bu fikirler, erkek çocuklara ceza olarak verilen temizlik işlerinin yapılması ve erkek çocukların söylediklerinden pişman olmaları ile son bulmaktadır. Yine iş bölümü açısından çizgi filmde yaşanan olaylarda kız ve erkek çocukların görev dağılımı yaptıklarında erkek çocukların daima saha işlerinde, kız çocuklarının ise arka plandaki işlerde görev aldıkları görülmektedir. Öyle ki çocukların ortak bir film çektikleri sırada erkek çocukların sürekli ön planda temel rollerde olduğu görülürken kız çocukları Sevim ve Hale'nin erkek çocuklara nazaran daha az göz önünde oldukları dikkat çekmektedir (R,B13,6.01-6.17dk).

Tüm bölümler dikkate alınarak bu başlık altında söylenebilecek en mühim unsurlardan biri de kız çocuklarının erkek çocuklara göre neredeyse hiç yaramazlık yapmamaları ve adeta olgun bir birey gibi davranmalarındır. Çizgi filmlerde idealize edilen kız karakterlere karşın erkek çocukların neredeyse her bölümde başlarını belaya sokabilecek yaramazlıklar aktivitelerinde bulunmalarıise bir diğer dikkat çekici unsurdur (R,B17,3.51-5.04dk; R,B18, 1.33dk).

Ayrıca erkek çocuklar kararlı bir karaktere sahiptir. Bilgecan Dede'yi aramak için çıktıkları yolculuktan başta kız çocukları olmak üzere diğer karakterlerin ısrarına rağmen vazgeçmez (K,3B2,02.27dk). Mücadeleci bir özellik gösterdiklerini de görmek mümkündür. Bir diğer erkek çocuk karakter olan Kara karakteri bir sorun anında kaçma fikrine karşı “*Aslında kalıp bununla savaşabiliriz (K,3B10,01.59)*” şeklinde tepki vermesi bu durumu destekler niteliktedir. Bir diğer özellik olarak tez

canlı kimseler oldukları da görülür. Kız çocuklarından Balkız ile Keloğlan arasında geçen konuşmada Balkız “*O kadar acele etmeseydin şimdi buraya düşmüş olmayacaktık (K,3B10,03.47dk).*” diyerek tepkisini dile getirirken Keloğlan devamında “*Ne yapayım? Bir an önce Bilgecan Dede’yi bulmak istiyordum.*” diyerek cevap verir. Özellikle kız çocuk karakteri ile verilen bu konuşmada erkek çocukların kız çocuklara göre daha tez canlı olduğu görülebilir. Yine erkek çocuklardan Keloğlan karakterinin, köyde top oynadıkları tarla için diğer çocuklarla tartıştığı bir sahnede söylediği şu ifadeler dikkat çekicidir: “*Arkadaşım yanlış yapıyorsunuz. Bu tarla çok büyük istesek birbirimizi görmeyiz (K,3B7,03.40dk).*” Bu ifadelerden erkek çocukların zaman zaman ılımlı davranış özellikleri gösterdiği sonucuna varılabilir.

Diğer özelliklere bakıldığında erkek karakterlerin “*Hepimizin uykuya ihtiyacı var. Ama birimizin uyanık kalması lazım. Erkekler sabaha kadar sırayla nöbet tutalım. İlk nöbeti ben tutarım(K,3B2,04.24dk).*” ifadesinden de anlaşılacağı gibi bazı işleri kız çocuklarından ziyade kendilerinin yaptıkları görülür. Kız çocuklarına karşı olumsuz algılar oluşturabilecek bu sahne yine erkek bir karakter olan Sivri karakterinin nöbette uyuyakalması ile sonuçlanır. Kaçarken saklanmak için bir yere çıkmaları gereken bir bölümde kız çocukları yardım alarak yukarıya çekilirler. Fakat Sivri karakteri aşağıda kalmıştır. Kız çocuk karakterlerden Örgülü Sivri karakterini yukarı çekmek için elini uzatır. Sivri karakteri bu duruma karşılık “*Gerek yok. Ben hallederim(K3B5,04.12dk).*” diyerek cevap verir. Kız çocuklar herhangi bir yardım almaktan geri durmazken erkek çocuklarının kız çocuklarının bu girişimini geri çevirdikleri görülür.

Ayrıca söz konusu erkek çocuklarının zaman zaman şiddet eğilimi de gösterdikleri sahneler izleyici karşısına çıkar (K3B5,07.12dk; K3B10,05.35dk; K1B3,01.46dk; K,1B4,02.00dk). Futbol oynadıkları saha için tartıştıkları karşı gruptan erkek çocukların, bir kız çocuğu ile birlikte iddiaları üzerine hileli davranışlar gösterdikleri görülür(K,3B7, 11.02-11.20dk). Bir bölümde de kendine saldıran bir çakalı boğarak öldürdüğü görülür (K,1B9,00.08-00.35dk).

İlave olarak Keloğlan karakterinin annesinin çalışmasını istediği bir bölümde annesine tepki olarak “Ben oynamak istiyorum. Çalışmak istemiyorum (K,1B302.20dk).” dediği görülür. Keloğlan daha sonra bu sözlerinden pişmanlık duymuştur.

4.2. Yetişkin Karakter Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

4.2.1. Anne Karakteri Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Seyredilen çizgi filmlerden toplam karakterin 4 tanesinin anne karakteri olduğu görülmüştür. Anne ile ilgili iletiler gerek verilen karakterler üzerinden gerekse diğer karakterlerin konuşmalarından oluşturulmuştur. Canım Kardeşim çizgi filminde Mine ve Müge'nin annesi, Keloğlan Masalları'nda Keloğlan'ın annesi, Maysa ve Bulut çizgi filminde Maysa ve Bulut'un anneleri çizgi filmlerdeki anne karakterleridir.

Tablo 4
TRT Çocuk Kanalında Yayımlanan Çizgi Filmlerde Anne Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Anne-çocuk ilişkisi ile ilgili iletiler
Çocuklar günlük olaylarda (dışarıya çıkma, evden eşya götürme) annelerinden izin alır.(M,B12,0.46-2.24) (M,B16,9.23) (M,B18,3.44) (M,B19,5.23) (R,B1,1.30)
Kıyafetlerini kirleten çocuklara kızarlar.(R,B6,12.54)
Çocuklarının öğün atlamasına üzülürler.(K,1B2,4.19) (C,B4,06.26) (R,B18,1.12)
Çocuklarını yönlendirirler.(C,B2,0.50) (C,B2,04.00) (C,B3,2.20) (C,B4,2.05)
Çocukları hasta olduğunda onlarla ilgilenirler.(M,B17,2.17) (M,B17,4.27) (C,B3,3.30)
Çocuklarının mutlu olmasını isterler.(K,1B1,07.03) (K,1B1,7.29) (K,1B5,2.29)
Görevler ile ilgili iletiler
Yaptıkları temizlik işleri fazla güç gerektiren işlerdir.(M,B1,1.58)
Ödül olarak yemek yaparlar.(R,B5,3.10)
Evdeki temizlik ve mutfak malzemelerinin eksiklerini bilir ve tamamlatırlar.(C,B3,03.53) (R,B9,11.44) (R,B18,1.12)
Mutfak işleri, temizlik ve çocuklarının bakımı ile ilgilenirler.(M,B1,9.16) (M,B8,1.33) (M,B9,3.10) (M,B18,1.24) (K,1B1,,7.35) (K,1B3,0.09) (K,1B1,8.58) (İ,B14,10.00) (R,B2,08.35) (R,B3,7.54) (R,B6,12.33) (R,B17,02.04) (C,B13,2.47)
Baba hasta olduğunda bakımını üstlenirler.(K,B2,4.32)
Odun taşımak gibi ağır işleri yapabilir, ağır eşyaları kaldıracakları.(K,1B5,0.08-4.39)
Yemek yaparlar ve bunları paylaşırlar.(M,B2,10.54)
Gerektiği zaman genellikle erkekler tarafından yapılan işleri yapabilirler.(K,1B5,0.08) (K,1B5,4.30)
Masal okurlar, örgü örerler, şakacı kimselerdir. (M,B16,6.20) (M,B16,4.20)
Babaya evin durumu ile ilgili bilgi verirler.(C,B12,0.51)
Duygu ve düşünceler ile ilgili iletiler
Her gün ev işlerini yaparlar ve ev işlerinden hiç şikâyet etmezler.(R,B2,8.37)
Kadın işlerinin kolay olmadığını düşünürler.(R,B2,04.35)
Eşyalarının karıştırılmasından hoşlanmazlar.(C,B5,3.58)

Evin dağınık olmasından hoşlanmazlar.(C,B13,02.14)
Çocuklarına güvenirlirler.(C,B9,3.29)
Gün içinde yaşadıkları olayları çocuklarına anlatırlar.(C,B5,4.33)
Sorun anında yönergeler verirler.(C,B7,2.07) (C,B8,3.29)
Eşyalarını severler.(C,B13,2.19) (C,B15,9.46)

Tablo 4'te TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerde toplumsal cinsiyete ilişkin anne karakteri üzerinden verilen iletiler çeşitli başlıklar altında verilmiştir. Bazı çizgi filmlerde dikkat çeken en büyük durumlardan biri anne ve baba karakterinin hiçbir şekilde ekranda görülüyor oluşudur. Anne ve baba sadece adı geçen karakterler olup çocukların günlük yaşamdaki olaylara sözle dâhil olurlar. Öyle ki olaylar çocuklardan birinin evinde dahi geçse anne ve baba karakteri ekrana gelmez, sesi duyulmaz(R,B18). Bu durum sebebiyle bu çizgi filmlerde anne ve babaya ilişkin iletiler çocuklar tarafından ifade edilenlerden yola çıkılarak oluşturulmuştur.

Çocukların anne ile ilgili diyaloglarında yoğun olarak geçen ifadelerden çocukların dışarıya çıkarken, dışarıya bir eşya götürürken vb durumlarda anne karakterinden izin aldıkları (R,B1,1.30dk); anne karakterinin izin vermediği durumlarda ise anneye itaat ettikleri görülmektedir (R,B1,5.55dk). Bu durumdan hareketle annelerin günlük hayatta çocuklarının yaşamları ile ilgili kararları aldıkları ve çocuklarının yaşamlarını kontrol ettikleri sonucuna varmak mümkün olabilmektedir. Anne karakterinde öne çıkan bir diğer özellik ise bu karakterin çocukları ile ilgili olmasıdır. Anneler bebekleri ile ilgili kimselerdir (M,B1,09.16dk; M,B8,01.33dk). Ayrıca "*Haydi güzel kızım kalk okul vakti (M,B12,0046dk).*" , "*Haydi güzel kızım kalk çorbanı iç (M,B12,02.24dk).*" , "*Maysa kızım neredesin(M,B18,03.44dk)?*" , "*Uyumadın mı? Çorba ısıtayım mı kızım(M,B16,09.23dk)?*" gibi ifadelerden çocukları ile hasta olduklarında (C,B3,03.30dk), ve günlük işlerde de ilgili kimseler olduklarını görmek mümkündür. Bunun yanında anne karakterinin Keloğlan'ı banyo yaptırdığı sahne de mevcuttur (K,1B1,08.58dk).

Resim 18 Keloğlan Masalları çizgi filminde anne karakterinin bebek bakımı yaptığı sahne

Çocukları bir şekilde yemek yiyemediği zamanlarda rahatsızlığını dile getirdiğini de (C,B4,06.26dk) ilgili bölümlerde görmek mümkündür. Keloğlan'ın kahvaltı yapmadan dışarı çıktığı bir gün annesi arkasından üzgün bir şekilde “*Kahvaltı etseydin bari (K,1B2,04.19dk)!*” diye seslendiği duyulur. Anne karakterinin çocukları öğün atladığında üzüleceği iletisine bu ifadeden de ulaşmak mümkündür. Müge karakterinin ödevlerinde zorlandığı bir bölümde anne tarafından söylenen “ *Biraz çaba gösterirsen ödevlerini hızla yaparsın kızım. Ödevlerine dikkatini ver. En zor ödevi bile çok kolay yapacağına eminim (C,B9,03.29dk).*” ifadeleri annelerin çocuklarına güvendiği iletisine ulaşmakta etkili olmuştur.

Çizgi filmde anneler genellikle mutfak ile ilgilenen, temizlik malzemelerindeki eksikleri isteyen, yemek yapan veyaptığı yemekleri ödül olarak çocuklarına veren, nasihatler eden, kadın olmanın zor olduğunu bilen kimseler olarak izleyicinin karşısına çıkar. Çizgi filmlerde çalışan bir anne karakterlerine de rastlanmaktadır. Canım Kardeşim çizgi filminde bir müddet izin kullanan anne, ilgili bölümlerde izni bitince tekrar işe başlamıştır. Fakat burada da anne karakterinin ev içi sorumluluklarının devam ettiğini görmek mümkündür. Anne karakterinin baba karakterinden ev için malzeme isteme (C,B3,03.53dk), evin dağınık olmasından hoşlanmama (C,B13,02.14dk) ve temizlik işlerini yapma (C,B13,02.47dk) gibi görevleri, diğer bireylere oranla daha fazla üstlendiğini söylemek mümkündür. Yine anne karakterinin baba karakterine evin durumu ile ilgili bilgi verdiği bölümler de mevcuttur (B12,00.51dk). Gürgen ve Azmi'nin Adile Hanım Kasrı'na zarar vermek

istedikleri bölümde Gürge'nin Azmi'den ellerindeki balı üzerine sürmesini istemesi duyulur. Azmi bu fikre “*Olmaz, annem daha yeni yıkadı kıyafetlerimi patron (İ,B14,10.00dk).*” diyerek karşılık vermektedir. Bu ifadelerden anne karakterinin temizlik işleri ile ilgilendiği iletisine ulaşılmıştır. Anne karakterinin çizgi filmlerde çamaşır yıkamak, temizlik yapmak gibi işlerle ilgili kişiler olduklarının farklı örneklerini görmek mümkündür (M,B9,03.10;M,,B18,01.24dk). Örgü ören anne sahnelerinin de olduğu çizgi filmlerde (MB16,04.20dk), annelerin yemek pişirdikleri ve bunları büyükleri ile paylaştıkları sahneleri de görmek mümkündür (M,B2,10.54dk).

Annelerin çocuklarına masal okuduklarını da görmek mümkündür (M,B16,06.20dk). Anne karakterinin özelliği olarak çocuklarının mutluluğunu istemesi gösterilebilir. “*Bey! Benim kel oğlum keleş oğlum gülümsüyor. Hepimizin yüzünü güldürdü. Umarım onun da yaşam boyu yüzü güler. Hep neşeli olur. Etrafına neşe saçar (K,1B1,07.03dk).*” , “*Adıyla yaşasın, neşe saçsın çevreye (K,1B1,07.29dk).*” , “*Senin yorulmanı istemem. Rahat yaşamayı diğer çocuklar gibi okula gitmeni hayırlı bir insan olarak yetişmeni isterim. (K,1B5,02.29dk)*” ifadeleri Keloğlan'ın annesi tarafından söylenmiş sözler olup örnek olarak verilebilir

Çocuk ile ilgili sorumluluklarının yanı sıra, Keloğlanın babasının hasta düştüğü sıralarda onun bakımının da anne tarafından yapıldığı görülür (K,1B2,04.32dk). Ayrıca anne karakterinin odun taşımaya çalıştığı, inek sağmak gibi zor işleri yaptığı sahneler de izleyici ile buluşmaktadır (K,1B5,00.08/04.39). Diğer taraftan anne tarafından söylenen şu ifade dikkat çekicidir :” *Babanız da geldi. Gerçi bu iyi mi kötü mü bilemiyorum.(C,B8,03.47dk)*”. Anne karakterinin çocuklara söylediği bu ifadenin izleyicide oluşturacağı anlamlar tartışmaya açıktır.

Anne karakteri konusunda ön plana çıkan özelliklerden biri de annenin çocuklarını ve eşini yönlendirici görevler üstlenmesidir. Anne karakteri “*Yemekten önce ödevlerini bitir (C,B2,00.50dk)*”, “*Yemekten sonra dişlerimizi fırçalayıp hemen yatıyoruz (C,B2,04.00dk)*, “*Eğer meyve sebze yersen güçlü olursun (C,B302.20dk).*”, “*Kahvaltı hazırlarken bana yardım edin (C,B4, 02.05dk).*”, “*Mine haydi gel yemek hazır(b6,07.42dk).*”, “*Müge haydi kızım üzerini değiştir (C,B8,00.54dk)*, “*İtiraz*

istemiyorum, odanı topluyorsun (C,B9, 01.26dk).” gibi ifadelerler ile sık sık izleyici ile buluşmaktadır. Anne karakteri herhangi bir sorun anında da yine yönergeler vermektedir. Bu duruma örnek olarak *“Kimse kıpırdamasın. Ben hemen bir mum bulup yakıyorum (C,B7, 02.07dk).*” ve *“Aaa! Yormayın beni! Şimdi herkes dediğimi yapacak(C,B8,03.29dk).*” ifadeleri örnek gösterilebilir.

Anne karakterinin kızgın bir birey olmaktan ziyade, neşeli bir kişilik özelliği gösterdiğini görmek mümkündür. Öyle ki anne çocuklarına şakalar yapar (C,B4,03.13dk). Anne karakterinin eşyalarını sevdiği de ilgili bölümlerde açıktır. *“En sevdiğim vazom!(C,B13, 02.19dk)”* ve *“ Kol saatimi çok seviyorum (C,B15,09.46k)”* ifadeleri bu durumu destekler niteliktedir. Eşyalar konusunda, anne karakterinin özel eşyalarının karıştırılmasından hoşlanmadığını belirttiği durumlar da izleyiciye sunulur (B5,03.58dk).

Maysa ve annesi arasında geçen şu konuşma annelerin anlayışlı kimseler olduğunu gösterebilir niteliktedir:

“Maysa: Yumurtaları kırdım

Anne : Ah kızım. Bunun için mi ağlıyorsun?

Maysa : Bulut’a ayakkabıların amcamın olduğunu söyledim.

Anne : Olsun.

Maysa: Olsun mu?

Anne : Evet.

Maysa: Bana kızmadın mı?

Anne: Hayır.

Maysa : Peki babam kızar mı?

Anne : Niye kızsın ki?

Maysa: Ama ben sözümü tutamadım.

Anne : Bazen öyle şeyler olabilir (M,B15,04.41dk).

4.2.2. Baba Karakteri Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Çalışmaya konu olan çizgi filmlerin toplam karakterlerinden 4'ünün baba karakteri olduğu gözlemlenmiştir. Canım Kardeşim çizgi filmindeki baba karakteri, Keloğlan Masalları'ndaki baba karakteri ve Maysa ve Bulut çizgi filmindeki baba karakterlerinden veriler toplanmıştır. Baba karakteri, anne karakterine oranla adı daha az geçen bir karakterdir. Ayrıca anneye dair iletilerde de olduğu gibi somut bir şekilde baba karakterinin olmadığı diğer çizgi filmlerde, karakterlerin konuşmaları üzerinden iletiler elde edilmiştir.

Tablo 5
TRT Çocuk Kanalında Yayımlanan Çizgi Filmlerde Baba Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Görevler ile ilgili iletiler
Evin maddi ihtiyaçlarıyla ilgilenirler, rahatsızlandıklarında evin ekonomisi bozulur.(R,B4,1.17) Aile ile ilgili önemli kararları tek başına alırlar.(R,B2,1.30)
Duygu ve tutumlar ile ilgili iletiler
Kalıplaşmış alışkanlıkları vardır, sinirli kimselerdir.(M,B19,4.35) (i,B19,5.53) Onlara yanlış bir şey yaptığımızda üzülürler.(R,B18,3.18) (R,B18,3.02) Ne olursa olsun görevlerini yerine getirmek isterler.(M,B19,5.17) (M,B20,3.39) (C,B8,4.40) (C,B11,8.17) (C,B1,4.40) (C,B1,5.30) (C,B3,7.18) (C,B11,8.17) (İ,B14,11.18) Çocukları ile ilgilenir onlarla işbirliği yaparlar, onları yönlendirir, çocukları ile gezerler.(R,B8,5.45) Kendilerinin becerikli olduklarını ve onlarla gurur duyulması gerektiğini düşünürler.(C,B1,5.10) Çocuklarına masal anlatırlar, onları bilgilendirirler.(C,B2,5.40) Eve geldiklerinde çocukları tarafından karşılanmak isterler.(C,B3,4.45) Mutfak işleri ile ilgilenirler.(M,B5,4.20)(C,B3,6.47) Şaka yaparlar.(C,B3,4.00;5.03;7.00) Eşlerine yaptığı işlerde olumlu tepkilerde bulunurlar, eşlerini severler ve onlara saygı duyarlar.(K,1B1,6.21-36) (C,B11,0.55) Vatanlarını severler.(C,B12,3.34) Tamir işlerini ve resmi işleri yaparlar.(M,B9,2.25) (C,B14,1.16) Hayvanlarla ilgilenirler.(C,B14,7.55) İhtiyaçları için para biriktirirler, maddi güçleri ellerinde bulundururlar.(C,B15,9.47) (İ,B19,5.53) Ağır işlerle ilgilenirler.(M,B1,0.4) (M,B8,2.44) (M,B6,7.50) (M,B15,3.16) (M,B12,1.12)(K,1B1,8.42)(K,1B2,6.59) Çocuklarının iyi bir geleceğe sahip olmasını isterler.(K,1B2,6.22)

TRT Çocuk kanalında yayımlanan filmde toplumsal cinsiyete ilişkin baba karakteri üzerinden verilen iletiler Tablo 5'te verilmiştir. Çizgi filmlerde geçen baba karakteri ile ilgili konuşmalarda Hayri karakterinden duyulan “*Yakup Amca (Mert'in babası) hep aynı koltukta oturur* (R,B18,3.02dk).” “*Ne olursa olsun sandalyeyi tamir etmeliyiz. Yoksa Yakup Amca çok üzülür*(R,B18,3.18dk).” ifadeler dikkat çeker. Göçebe hayattan yerleşik hayata geçme konusunun iki baba karakter tarafından konuşulduğu bir bölümde karakterlerden “*Bu yaştan sonra yeni düzene alışmak zor*

(M,B17,05.10dk).” ifadeleri duyulur. Bu ifadelerden babaların farklı ve yeni durumlara açık kimseler olmadığını çıkarmak mümkün olabilecektir.

Hale karakterinin babası ile ilgili söylediği şu sözler de göze çarpar “*Babam pazardan gelirken elindeki yükler sebebiyle yokuşta öksürmeye başlar... Sonra homurdanır ve yüklerini yere bırakır. Ama ne olursa olsun aldıklarını yarı yolda bırakmaz eve kadar getirir*(R,B8,5.45dk).Kamil’in babasının bakkal dükkânının iflas etme eşiğinde olduğu 4. bölümde Kamil durumu anlatırken babası ile ilgili “*Babamın rahatsızlığı belimizi büktü* (R,B4,1.17dk).” ve “*Babam memlekete gider orada tutunmaya çalışırız dedi*(R,B4,1.30dk).” ifadelerini kullanmaktadır.Tüm bu konuşmalar ışığında baba rolünün evin maddi ihtiyaçlarıyla ilgilenen, sorumluluklarından tüm zorluklara rağmen vazgeçmeyen, aile ile ilgili kararları tek başına alan, belli alışkanlıkları olan, yanlış bir şey yapıldığında üzülecek kadar duygusal bireyler olan birer özellik sergilediğini söylemek mümkündür.

Çizgi filmde babalar odun kırma ve demir dövme gibi işlerle ilgilenirken (M,B6,07.50dk; M,B15, 03.16dk;M,B18,01.12dk), ve yemek pişirme işlerini paylaşırlar (M,B5,04.20dk). Çobanlık yapan babalar olabileceği gibi (M,B8,03.00dk), anne karakterinde olduğu gibi çocukları ile de ilgilendikleri sahneler çizgi filmde mevcuttur (M,B19,05.17dk; M,B20,03.39dk).

Baba karakterinin Keloğlan ile ilgili anne karakterine söylediği şu sözler dikkat çeker: “... *Oğlumuzu da böyle yetiştir. Çalışkan olsun, dürüst olsun, bilgili olsun. Büyüklerini sayсын küçüklerini sevsin. İhtiyacından fazlasını harcamayan, tutumlu, temiz ve dikkatli bir genç olsun ihtiyacı olana yardım etsin. Çevresine duyarlı olsun. Doğayı sevsin. Hayvanlar vebitkiler olmadan, toprak olmadan insanın yaşayamayacağını bilsin. Onları korusun, sevsin* (K,1B2,06.22-06.57dk).” Bu ifadelerden yola çıkarak baba karakterinin anne karakteri gibi çocuğunun iyi bir geleceğe sahip olmasını istediği kanısına varmak mümkündür. Baba yer yer kızlarına yeni şeyler öğretir (C,B8, 04.40dk), meslekler ile ilgili çocuklarıyla konuşur (C,B11, 05.33). Zeynep karakteri Adile Sultan Kasrı hakkında bilgi verdikten sonra “*Babamla ben buraya sık sık geliriz* (K,B14,11.18dk)” ifadelerini kullanır. Buradan hareketle de babaların çocukları ile gezdikleri iletisine varılmıştır. Bunun yanı sıra

baba karakteri çocukları ile işbirliği de yapar. Kardeşlerin kendi aralarında bir yarış düzenlediği bölümde Mine ablası Müge'ye yenilir. Baba ve abla karakteri Mine'nin üzülmemesi için bir işbirliği yapar veyapılan yeni yarışmada Mine'nin kazanmasını sağlarlar (C,B1,1.30-2.15dk). Baba karakterinin yapılacak bir iş için görev dağılımı da yaptığı görülür (C,B1,05.30dk; C,B15, 03.25). Çocukları ile ilgili olan baba karakterini çocuklara masal anlatırken görmek de mümkündür. “Kızlar, hikaye dinlemek için sabırsızlandığınızı biliyorum (C,R,B2, 05.40).” ve Mine karakteri tarafından söylenen “Annem de bize hikaye anlatır ama genelde bu görev babama düşer (C,B2,05.15dk).” ifadeleri bu durumu örnek olarak gösterilebilir. İlave olarak baba karakterinin kızları ile oyun oynadığı sahneler de mevcuttur (C,B7, 04.00dk). Yemek yemek için sofrada oldukları bir sırada, baba karakterinin yemekte pırasa olduğu için sevindiğini söylemesi üzerine kız çocuk karakterleri pırasa yemeğini zaten sevdiklerini belirtirler ve babalarının böyle bir şey yapmasına gerek olmadığını dile getirirler (C,B9,04.25dk). Bu ifadelerden babanın çocukların beslenmesi ile de ilgilendiği sonucuna varılabilir. Çocukların hasta olduğu bir bölümde baba karakteri mutfağa girer ve çocukları için bir çay hazırlar (C,B3,04.45dk).

Resim 19-20-21 Canım Kardeşim çizgi filmde baba karakterinin çocukları ile ilgilendiği, mutfak işlerini yaptığı sahneler.

“Yatma vaktiniz gelmiş (C,B11,08.17)” gibi ifadelerle anne kadar sık olmasa da çocukları yönlendiren baba karakterinin çocuklarına öğütler verdiği görülmektedir. “Her zaman altın madalya alamazsın (C,B11, 3.14dk)” ifadesi bu durumu destekleyebilmektedir. 12.bölümde anne ve baba karakterinin çocuklarına coğrafya ile ilgili bilgiler verdiği sırada, babanın bir dünya maketi alıp çocuklarına

hediye ettiği görülür. Baba karakteri bu maketi çocuklarına “*Derslerinizde de yardımcı olacaktır (C,03.11dk)*” diyerek hediye etmesi ve “*Yaşadığımız yer dünyanın en güzel yerlerinden biri (C,03.34dk)*” diyerek çocukları ile konu hakkında sohbete devam etmesi çocukların bilgi sahibi olmasına önem verdiğini gösterebilir.

Tüm bu özelliklerin yanı sıra babanın eşinin emeğine saygı duyan, yemek yedikten sonra “*Ellerine sağlık karıcığım (C,B11,00.55dk).*” şeklinde ifadeler söyleyen bir karakter özelliği gösterdiği görülür. Baba karakterinin eşini sevdiği ve ona saygı duyduğunu görmek mümkündür(K,1B1,06.21-06.36/06.59dk). Yine baba karakterinin ağır işlerden biri olan bahçe ya da saman atma işleri ile ilgilendiği de izleyici ile buluşur (K,1B1,08.42dk). Ayrıca baba karakterinin vatan sevgisine sahip olduğu da izleyici tarafından görülebilmektedir (C,B12,03.34dk).

Resim 22: Keloğlan Masalları çizgi filminde baba karakterinin sorumlu olduğu işler ile ilgili sahne

Müge'nin ödevlerine yardım ettiği bir bölümde baba karakteri tarafından söylenen “*Babanızla ne kadar gurur duyarsanız azdır. Ne kadar da becerikliyim (C,B1, 05.10dk)*” ifadesi, babanın kendini becerikli gördüğü ve kendisiyle gurur duyulması gerektiğini düşündüğü sonucuna götürebilir. Aynı zamanda babalar şakacı kimselerdir. Mine'nin oynadığı Bubo'yu kaybettiği bir bölümde baba “*Polisi mi arasam?(C,B4,04.00dk)*” diye esprili bir dille konuşur. Çocukları ile iyi ilişkiler kuran baba bir bölümde eve gelir ve kapıyı eşi açar. Bu durum üzerine babanın “*Bugün beni karşılayacak bir tane bile kızım yok mu?(C,B4,4.45dk)*” ifadelerini

kullandığı görülür. Bu durum, baba karakterinin çocukları tarafından karşılanmaktan hoşlandığını gösterebilmektedir. Yaşanılan toplumun resmi işleri ile ilgilendikleri görülen baba karakterlerinin (M,B9,02.25dk) kızgın ya da sinirli kimseler olmadıklarını da görmek mümkündür. 19.bölümde Maysa'nın bataklığa batmasına baba karakterinin herhangi bir kızma tepkisi göstermemesi buna örnek olarak verilebilir (M,B19,04.35dk). Fakat başka bir çizgi filmde tam tersi durum söz konusudur. Gürgen'in bir bölümde babası ile yaptığı telefon konuşmasında şu ifadeler geçer : *"Efendim babacığım. Özür dilerim babacığım. Tamam babacığım. Tamam. Size tamam demem babacığım. Kapattı (...) Ney çalmayı öğrenemediğim için harçlığımı kesecekmiş (İ,B19,5.53dk)." söz konusu bu ifadelerden baba karakterin sinirli kimseler oldukları ve maddi güçleri de ellerinde bulundurdıkları iletilerine ulaşılmıştır.*

4.2.3. Erkek Karakter Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Çizgi filmlerde toplam karakterin 4'ünün yetişkin erkek karakter olduğu tespit edilmiştir. Keloğlan Masalları'nda Huysuz, Kara Vezir; İstanbul Muhafızları'nda Gürgen; Rafadan Tayfa'da ise Rüstem Ağabey yetişkin erkek karakterlerdir. Söz konusu karakterler üzerinden yetişkin erkek karakter ile ilgili toplumsal cinsiyet iletilerine ulaşılmıştır.

Tablo 6
TRT Çocuk Kanalında Yayımlanan Çizgi Filmlerde Erkek Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Davranışlar ile ilgili iletiler

Hayvanları korurlar.(R,B3,12.25)

Geçimini sağlayacak bir işte çalışırlar ama kızlar çalışmayabilir.(R)

Büyüklere saygılı ve tatlı dilli konuşurlar.(R,B19,1.00-1.30)

Dili doğru kullanımına özen gösterirler.(R,B18,11.41)

Yemek yapabilir, cam silebilirler.(İ,B16,4.40)

Sinirli, hırslı kimselerdir.(K,3B2,8.37;8.52;9.15;10.31;12.40) (K,3B3, 11.28)

(İ,B1,07.49;8.04;3.36) (İ,B4,2.30) (İ,B6,6.15) (İ,B12,4.56) (İ,B1,3.17) (İ,B1,5.37) (İ,B3,2.30)

(İ,B16,10.42-10.44)

Futbol maçı izlerler.(İ,B2,4.52) (İ,B9,4.48)

Şiddete meyillidirler, hile ve hırsızlık yapabilirler. (K,3B8,4.00) (K,3B8, 3.45)

((K,3B9,9.14;8.17;8.42;9.58) (K,3B14, 4.19) (K,3B6,3.19) (K,3B7,5.23;6.10;14.39)

(İ,B1,10.16) (İ,B1,5.20) (İ,B3,5.57) (İ,B10,6.03) (İ,B14,8.10)

Bencildirler, bilgisizdirler. (İ,B1,07.06) (İ,B5,4.20) (İ,B7,4.12) (İ,B2,9.24) (İ,B2, 4.52)

(İ,B2,3.58)

Mucit kimselerdir.(İ,B4,7.24) (İ,B5,6.30) (İ,B7,9.24) (İ,B9,7.05) (İ,B10,9.40) (İ,B11,5.24)

(İ,B12,4.14) (İ,B15,8.36) (İ,B16,5.50) (İ,B18,3.09) (İ,B18,7.50)

Arkadaşlarına önem verirler.(İ,B6,10.24;10.59) (İ,B6,7.30) (İ,B9,3.11)

İnsanlarla dalga geçerler, kopya çekerler. (İ,B7,9.51) (İ,B8,4.40)
Tamir aletlerini tanır. (İ,B11,5.10)
Sanatla ilgilidirler fakat bilimle ilgilenmeyi tercih ederler. (İ,B18,12.30;05.05;05.39)
(İ,B19,08.00;1.40-51)(İ,B19,7.26) (R,B10,10.42)
Kız çocuklarını küçümseler. (İ,B18,11.47)
Eğitim hayatında başarılı değillerdir. (İ)
Hakaret içeren sözler söyleyebilirler. (K,3B1,05.35dk)

Duygular ile ilgili iletiler

Kimsenin yaptığı işi küçük görmezler. (R,B2,12.12)
Bulaşık yıkamaktan hoşlanmazlar. (İ,B14,6.50)

Tablo 6’da TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerde toplumsal cinsiyete ilişkin yetişkin erkek karakter üzerinden verilen iletilere yer verilmiştir. Çizgi filmlerde Rüstem Ağabey karakteri, köftçilik yapan ve herhangi bir olumsuz davranış sergilemeyen bir karakterdir. Rüstem Ağabey’in bir şemsiye yardımıyla güvercinlere güvenli bir ortam oluşturan (RB3,12.35dk), radyo tiyatrosu takip eden (R,B10,10.42dk), yaşlı kimselerle saygılı ve tatlı dilli konuşan (R,B19,1.00-1.30dk), çocukların yaptığı yazım hatalarını düzelterek dilin kullanımına önem veren (R,B18,11.41dk) ve yemek yapmayı bilen bir karakter olarak verilmiştir. Yine ilgili bölümlerde Rüstem Ağabey temizlik işlerini kızların yapacağı ve basit önemsiz işler olarak gören erkek çocukların algısından rahatsız olmuş ve bu yanlış algıyı düzeltmek için çaba harcamış bir karakter olarak kendini göstermektedir. Ona göre kimsenin yaptığı iş küçük ve değersiz görülmemelidir (R,B2,12.12dk). Rafadan Tayfa çizgi filminde tek yetişkin erkek karakter olarak izleyici karşısına çıkan Rüstem Ağabey hususunda dikkat çeken unsurlardan biri, Rüstem Ağabey’in köftçilik işinde çalışmasına rağmen kardeşi Sevim’in herhangi bir işte çalışmıyor olmasıdır. Rüstem Ağabey çalışıp para kazanan bir karakter olarak verilmişken Sevim karakteri zamanının hemen hepsini kız çocuğu Hale ile geçirmektedir ve bu durumla ilgili herhangi bir kaygısı ilgili bölümlerde görülmemiştir.

Keloğlan Masalları çizgi filminde yetişkin erkek karakter olarak belli bir karakter olmamakla birlikte, genel manada Huysuz, Uzun ve Kara Vezir izleyici karşısına çıkar. Bu karakterler herhangi olumlu iletisi yok denecek kadar azdır. Olumsuz iletilerin başında hırsızlık yapabilmeleri gelmektedir. Huysuz ve Uzun çizgi filmin çeşitli sahnelerinde hırsızlık yaparken izleyici karşısına çıkmaktadır (K,3B1,04.19dk; K,3B7, 05.23-06.10/14.39dk). Bunun yanında bir başka bölümde

Keloğlan ve arkadaşlarının rastlaştığı bir diğer yetişkin erkek karakter de hırsızlık yapmaktadır (K,3B6,03.19dk). Bu karakterlerin bir diğer özelliği ise hakaret içeren sözler söyleyebilmeleridir. “*Ne duruyorsun akılsız! (K,3B1,05.35dk).*” ifadesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Çalışmaya dâhil olan herhangi bir bölümde kadın ya da kız çocuk tarafından söylenmiş bir hakarete rastlanmamıştır. Çizgi filmdeki yetişkin erkek karakterlerin sinirli kimseler olduğunu da görebilmek mümkündür. Sakin karakterler olarak verilen kadın ve kız çocuk karakterlerine karşın özellikle Kara Vezir karakterinin “*Sabahın bu saatinde beni neden rahatsız ettiniz? (K,3B2, 08.37dk)*”, “*Laflı geveleyip durma ağzında! (K,3B2,08.52).*”, “*Siz benimle dalga mi geçiyorsunuz! Yoksa beni kandırmaya mı çalışıyorsunuz? Eğer öyleyse hayatınızın sonuna kadar zindanı boylarsınız! (K,3B2,09.15dk).*”, “*Aleti hemen çalıştır yoksa zindanı boylarsın! (K,3B2,12.40dk).*”, “*Senin canın zindana gitmek istiyor! (K,3B3,11.28dk).*” ifadeleri yetişkin erkek karakterlerin sinirli bireyler olduğu sonucuna götürebilmektedir. Ayrıca karakterlerin yine kadın ve kız çocuk karakterlerde görülmediği üzere şiddete meyilli kimseler olduğu da çizgi filmde açıktır (K,3B8,03.45; 3B9,09.14/08.17/08.41/09.58dk). Yine yetişkin erkek karakterlerin erkek karakterlerin, erkek çocuk karakterinde olduğu gibi hileler yapabildikleri de izleyici tarafından görülür. Söz konusu eylem Kara Vezir’in halkı bir araç kullanarak hipnoz etmesi ve kendi tarafına çekmesi ile gerçekleştirilir (K,3B8,04.00dk). Keloğlan Masalları çizgi filmi ile aynı düzeme verilebilecek yetişkin erkek karakterlerden biri de Gürgen karakteridir. Gürgen, senelerdir sekizinci sınıfı tarih dersi sebebiyle geçemeyen bir karakterdir. Yaşı çok büyük olmasına rağmen eğitime katılmaya devam etmektedir. Her bölüm başka bir sebeple İstanbul’daki tarihi yerlere zarar verme planları ile seyirci karşısına çıkar.

Gürgen karakteri eğitim hayatında başarılı olamasa da, mucittir. Çeşitli bölümlerde araçlar icat eder ve bunlara isimler verir. *Camkesen6000s (İ,B3,7.10dk)*, *Gürgen 7000D (İ,B4,7.24dk)*, *Gökyaran 4210 (İ,B5,6.30dk)*, *Kıvılcım T-61 (İ,B9,7.05dk)*, *Ultramini 2015 (İ,B10,9.40dk)*, *Mavi Yol ED27 (İ,B11,5.24dk)* bu icatlara örnek verilebilir. Ayrıca sanatla da ilgilenen kimselerdir. Heykel yaptığı (İ,B18,05.05dk), kötü bir amaçla da olsa piyano icat ettiği görülür (İ,B19,9.40dk). Ancak bilime sanattan daha fazla ilgi duyduklarını da belirtirler. Bunu karakterin

“Ney üflemeğe zaman ayırmaktansa, uzay mekiği yaparım daha iyi (İ,B19,7.26dk).” ifadelerinden anlamak mümkündür.

Gürgen karakterinin “Önce ben çıkacağım (İ,B1,7.06dk).” “Galata Kulesini ortadan kaldırırsam ilk uçan insan ben olurum (İ,B5,4.20dk).” salıncakta sallandığı bir sahnede ise “Keşke Azmi de burada olsaydı. Ne güzel bizi sallardı (İ,B7,4.12dk).” ifadelerinden karakterin bencil bir özellik sergilediğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra bu karakterin insanlarla dalga geçtiği sahneler de mevcuttur (İ,B7,9.51dk).

Karakterin cam silerken (İ,B16,4.40dk) seyirci karşısına çıkmasının yanı sıra bulaşık yıkarken (İ,B14,6.50dk) de görülmesi mümkündür. Ancak bulaşık yıkarken “Şu düştüğüm hallere bak” diyerek tepkisini dile getirir.

Kopya çekerken (İ,B8,4.40dk), şiddet unsuru özellikler taşıırken (İ;B1,10.16dk; İ,B1,5.50dk; İ,B3,5.57dk; İ,B10,6.03dk; İ,B14,8.10dk), seyirci karşısına çıkan yetişkin erkek karakterin kız çocuklar için “İki tane küçük kızdan mı korkacağım (İ,B18,11.47dk).” dediği sahne mevcuttur. Tüm bu özelliklerin yanı sıra bu karakterin arkadaşı Azmi’ye önem verdiğini de söylemek mümkündür. Bunu “Azmi’yi haksız yere suçladım (İ,B6,10.24dk).” ifadesinden ve Azmi’nin babasının köyüne gittiği bir bölümde özlediği ve geri getirmek istediği (İ,B6,7.30dk)sahnelere anlamak mümkündür.

Oluşturulmuş bu tabloların ve karakter açısından incelemelerden farklı olarak özellikle Keloğlan Masalları çizgi filmde toplumsal cinsiyet açısından dikkat çeken bir durum söz konusudur. Çizgi filmde hırsızlar ya da kötü ahlak sahibi insanlar erkek olarak karakterize edilirken, bu durumun hayvan kahramanlara da yansıdığı görülür. Kızgın öfkeli hayvanların erkek seslendirme ile verildiği görülür. Fakat iyi ahlak sahibi hayvanlar ise kadın seslendirme ile izleyiciye sunulur. Birinci sezon 9.bölümde Keloğlana saldıran çakalın, Keloğlan’ın eşeğinin, adı Sarıkız olmasına rağmen ineğin, sinirli özellik gösteren horozun erkek seslendirme ile verildiği görülmektedir. Keloğlan’ın yine aynı sezon 9.bölümde yolda karşılaştığı olgun karakter gösteren baykuşun, yer yer ekrana gelen kuşların ve yine yer yer izleyicinin dinlediği müziklerin kadın seslendirme ile verildiği görülür. Bu duruma ilave olarak baykuşa Keloğlan tarafından “Bay Baykuş (K,1B8,05.31dk).” diyerek hitap edildiği

görülür. Fakat bahsedildiği üzere, baykuş seslendirmesi kadın seslendirme tarafından yapılmıştır.

4.2.4. Kadın Karakter Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Çizgi filmlerdeki karakterler arasında belirgin bir yetişkin kadın karakter seyredilen bölümlerde saptanmamıştır. Yetişkin kadın karakter ile ilgili iletiler çizgi filmdeki konuk karakterlerden elde edilmiştir.

Duygular ile ilgili iletiler
Etraftakilerin sözlerini önemserler.(K,1B1,3.02)
Çocuk sahibi olmak isterler.(K,1B1,3.28-3.58) (K,1B1,4.48)
Davranışlar ile ilgili iletiler
Şiddete meyilli değildir.(K)

TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmlerde toplumsal cinsiyete ilişkin yetişkin kadın karakteri üzerinden verilen iletiler Tablo 7’de sıralanmıştır. Yetişkin kadın karakter olarak sürekli bir karakter bulunmamaktadır.

Keloğlan’ın annesinin, Keloğlan doğmadan önce gördüğü rüyada bir peri ile konuşması sırasında etraftakilerin periyi göremediğini duyunca söylediği şu sözler dikkat çeker: “*Köyde bir deli daha türedi diyecekler (K,1B1, 03.02).*” . Bu ifadeden yetişkin kadın karakterlerin etrafta söylenen sözleri, bir başka deyişle başkalarının ne düşüneceğini önemseydiği sonucuna varmak mümkündür. Yine yetişkin kadınların çocuk sahibi olmak istediklerini de aynı karakter üzerinden verilen şu ifadeden çıkarmak mümkündür: “*Çirkin olsun, küçük olsun. Nasıl olursa olsun ama benim de bir çocuğum olsun (K,1B1,04.48dk).*”

Kara Vezir’in halkı hipnoz ettiği bölümde meydana toplanan bir kalabalık izleyici tarafından görülmektedir. Hipnoz işleminden önce halk Kara Vezir’e tepkisini dile getirir. Bu topluluğun içinde ellerinde kazma, kürek gibi çeşitli aletlerle meydana gelenler de vardır. Elinde herhangi bir alet olmayan katılımcıların hepsi de yetişkin kadın karakter özelliği göstermektedir. Meydandaki bütün yetişkin erkeklerin ellerinde Kara Vezir’ e zarar vermek için araçlar varken, yetişkin kadın karakterler sadece dinlemekle yetinirler.

4.2.5. Dede ve Nine Karakterleri Üzerinden Verilen Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Seyredilen bölümlerde biri kadın olmak üzere dört adet yaşlı birey gözlenmiştir. Rafadan Tayfa çizgi filmde Basri Amca, Keloğlan Masalları çizgi filmde Bilgecan Dede, Maysa ve Bulut çizgi filmde ise Güneş Ana ve Dede yaşlı bireyler üzerinden verilen toplumsal cinsiyet rol iletilerinin kaynağını oluşturmuştur.

Tablo 8
TRT Çocuk Kanalında Yayımlanan Çizgi Filmlerde Nine ve Dede Karakterine İlişkin Toplumsal Cinsiyet Rol İletileri

Nine Karakteri
Yapılan işleri takip ve kontrol ederler, yapılan işleri beğenmeyebilirler.(M,B1,1.56) (M,B3,8.50)
Örgü örerler.(M,B1,02.36)
Masal anlatırlar.(M,B17,7.25)
Özlü sözler söylerler.(M,B2,4.06) (M,B7,0.45)
Ritüelleri uygulurlar.(M,B7,03.08)
Toplum hayatında aktif rol alırlar.(M,B19,5.24;9.18)
Kendinden küçük kimseleri uyarabilirler.(M,B5,6.11) (M,B6,5.20) (M,B7,8.30)
Öğretmene saygı duyar yardım ederler.(M,B7,02.09)
Yemek pişirme işlerini yapabilirler.(M,B10,4.10)
Birlik ve beraberlik içinde yaşamak isterler.(M,B8,07.05)
Dede Karakteri
Yapılan işleri takip ve kontrol ederler.(M,B1,02.00)
Radyo dinlerler.(M,B9,6.10) (M,B19,0.52)
İşlerin aksamasını istemezler.(M,B11,1.48)
İnatçılarıdır.(M,B17,2.54)
Masal anlatırlar.(M,B15,7.30)
Atasözü ve deyimler kullanırlar.(M,B2,11.55)
Toplum hayatında aktif rol alırlar.(M,B12,06.56) (M,B14,03.47)
Çeşitli malzemelerden yeni eşyalar yapabilirler.(M,B5,04.50)
Çocukların kavga etmesini istemezler.(K,3B7,3.51)
Unutkan kimsedir.(K,3B7,12.06)
Çocuklara yardım ederler.(K,1B7,10.23)
Bilge kişilerdir.(K,3B7,01.38)

Tablo 8’de Maysa ve Bulut çizgi filmde yaşlılar üzerinden verilen toplumsal cinsiyet iletilerine yer verilmiştir. Anne ve baba karakterlerinde görülen görev paylaşımlarında cinsiyetleşme oranının az olma durumunun yaşlı karakterler için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Yaşlı nine ve dedeler neredeyse aynı görev ve değerlere sahiptirler.

Yaşlı ninelerin pekmez pişirme gibi işlerle ilgilendiklerini görmek mümkündür (M,B10,04.40dk). Ayrıca bu karakterin anne karakterinde olduğu gibi örgü ördükleri de çizgi filmde açıktır (M,B1,02.36dk). Aynı zamanda nine karakterinin herhangi bir

şekilde toplumdan soyut bir birey olmadığını ip eğirmek gibi işlerle toplumda var olduğunu da söylemek mümkündür (M,B19,05.24dk). Nine karakteri yapılan işlerde yönlendirir olarak da görev almaktadır (M,B19,09.18dk). etrafındaki büyük ya da çocukları da uyardıkları görülmektedir (M,B5,06.11;M,B6,05.20dk; M,B7,08.30dk).

Resim 23: Maysa ve Bulut Çizgi Filminde Yaşlı Karakterlerin İlgilendikleri İşleri Gösteren Sahnelerden Biri

Çocuklara çeşitli zamanlarda masal anlatan nine karakteri M,(B17,07.25dk), öğretmenin konukları olduğu bir gün öğretmeni misafirperver bir şekilde ağırlar ve giderken ona yoğurt verir (M,B7,02.09dk).

Yaşlı dedeler ise radyo dinleyen (M,B9,06.10dk;M, B19,00.52dk), “*At ölür nalı kalır, yiğit ölür namı kalır* (M,B2,04.06dk).” gibi atasözleri ve deyimler kullanan bireylerdir. Ayrıca çeşitli malzemeleri kullanarak yeni eşyalar da yapabilmektedirler (M,B5,05.20dk; M,B7,08.30dk). Keloğlan ve arkadaşların futbol sahası için bir grupla tartıştıkları sırada ekrana gelir ve çocukların kavga edip etmediklerini uyarıcı bir ses tonuyla sorar (K,3B7,03.51dk). Bu durumdan hareketle dedelerin çocukların kavga etmelerini istemedikleri sonucuna varmak mümkündür.

Bir diğer yaşlı karakter olan Bilgecan Dede karakterinin bilgin bir kişi olarak karakterize edildiği görülür (K,3B7,01.38dk). Bilgecan Dede çocuklar tarafından sevilen bir karakterdir ve onlara zaman zaman yardım da eder (K,3B7, 10.23dk). Fakat Bilgecan Dede'nin unutkan bir karakter olduğu da bölümlerle izleyiciye

sunulur. Bu ifadeyi Bilgecan Dede'nin “ *Neyi unuttuğumu bile unuttum* (K,3B7,12.36dk).” sözlerinden çıkarmak mümkündür.

2. SONUÇ VE TARTIŞMA

TRT Çocukta yayımlanan çizgi filmlerinde toplumsal cinsiyete ilişkin iletileri tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada, çizgi filmlerde aksi yönde iletiler mevcut olsa da, cinsiyet rolleri bakımından eşitlikten uzak ve nispeten olumsuz davranış özelliği kazandıracak nitelikte pek çok iletiye rastlanmıştır.

İnceleme sonucunda ortaya çıkan iletiler ile çizgi filmlerin çocuk karakterler bakımından erkek egemen biçimde kurgulandığı, çizgi filmde kadın rolünün geleneksel kalıplar içinde verildiği görülmektedir. Kız ve anne karakterlerinin daha geleneksel bir çizgide verilmesine karşın erkek çocukların daha maceracı, daha ön planda olması bu kanaata varılmasının nedenlerindedir. Çizgi filmlerde erkek çocukların gündelik yaşamları eğlenceli, macera ve oyun dolu olarak verilirken; kız çocukları merak etmeyen, dışarıda erkek çocuklara göre daha az oynayan, hayal gücü daha zayıf bireyler olarak karakterize edilmiştir. Erkek çocuklar kendi aralarında problem yaşayan karakterlerdir. Fakat kız çocukları kavga etmezler ve adaletli davranırlar. Ayrıca erkek çocukların kadınlara karşı önyargıları mevcuttur. Çizgi filmlerde erkek çocuklarının hata yapabilen, hatalarını düzeltmek için çalışan bireyler olarak gösterilmesine karşın; kız çocuklarının olgun, sorumlu, disiplinli ve inatçı olarak idealize edilmesi, çizgi filmde cinsiyete ilişkin bir kısım kalıplamalar yapıldığını gözler önüne sermektedir. Çizgi filmde, kız çocukları da anneleri gibi mutfakla ilgilenen; anneleri kadar usta olmasalar da mutfak işlerinde becerikli olan kimselerdir. Aynı düzlemde kız çocuk karakterleri erkek çocuklara göre oldukça arka planda ve pasif bireyler olarak karakterize edilmiştir. Çizgi filmlerde kız çocuk karakterinin korkaklık, endişe gibi duygularla verilmesinin yanı sıra erkek fikrine ihtiyaç duyan bireyler olarak verilmesi de göze çarpmaktadır. Kız çocuklarının bazı görevleri yapmasının konu dâhi olmaması ve bu görevleri erkek çocukların yapması izleyicide kız çocuklarının verilen görevleri yerine getiremeyeceği fikrini oluşturabilecek niteliktedir. Bazı kız çocuk karakterlerinin bu özellikleri taşımadığını söylemek de mümkündür. Bu kız çocuklarının dedikodu yapabilmesi, bazen söylenmemesi gereken şeyleri söyleyebilmesi, erkeklerin giyim kuşama ile ilgili kalıp düşüncelerinin olması dışında erkek çocuklar ile ilgili verilen iletilerden çok fazla

farklılık göstermediğini görmek mümkündür. Kız çocuklarının üstlendiği hemen her görevi erkek çocukların da üstlendiği görülür. Kız çocuklar pasif birer karakter olmak yerine erkek karakterlerle liderlik rolünü eşit paylaşırlar. Aktif bireylerdir. Kız ve erkek çocuk karakterler korkuları ve cesurlukları kadın veya erkek olmanın öncesinde bir insan olma özelliği ile kendilerinde taşırlar. Bu genel çerçevede dâhilinde çizgi filmde toplumsal cinsiyet iletileri çıkarılabilmektedir. Kız çocukları ve erkek çocukları toplumsal cinsiyet açısından keskin çizgilerle birbirlerinden ayrılmamışlardır. Söz konusu bu kız çocuk karakterlerin merak eden, gelecek ile ilgili kalıp yargılar olmadan meslek hayalleri kuran, sorumluluk alan bireyler olduğu düşünüldüğünde bu durumda toplumsal cinsiyet açısından olumlu iletilerin de izleyiciye verildiğini söylemek mümkündür. Fakat yine de bu kız çocuklarının belli kalıp düşüncelere sahip bireyler olarak sunulmasının yanında, inatçılık, kıyaslama çabası, farklı türlerin bir arada bulunmasına şaşırma gibi durumlarla izleyiciye sunulduğunu söylemek mümkündür. Bu bakımdan çizgi filminin kız çocuk iletilerinde geleneksel kalıp yargılar olmasına rağmen nispeten daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet iletilerine sahip olduğu söylenebilir.

Çizgi filmlerde anne karakteri üzerinden verilen iletiler incelendiğinde dikkat çeken bir nokta da çocukların çoğunun annesinin ev hanımı olmasıdır. Anne karakteri cefakâr, çocukları için kendini feda edebilecek kimselerdir ve geleneksel kalıplar içinde sıkıştırılmış konumdadır. Ancak çizgi filmlerde anne karakterlerinin çalışkan kimseler oldukları görülür. İncelenen çizgi filmlerde çalışan anne rolü tek bir annede görülmektedir. Fakat anne çalışan bir anne olmasının yanı sıra, evdeki temizlik yemek gibi iş yükünden herhangi bir şey kaybetmemiştir. Bunun yanında annenin baskın bir karakter olarak verilmesi de çizgi filmde mevcuttur. Etrafındaki aile üyelerine yönlendirmeler yapan ve bir problem anında problem çözen kişi olarak tek başına izleyici karşısında olması, toplumsal cinsiyet açısından eşitsizliğe yol açabilmektedir. Bu bakımdan anne rolünün de geleneksel kalıp yargılardan tamamen kurtulmamış bir çizgi izlerken toplumsal cinsiyet açısından da yer yer eşitlikçi iletiler verdiğini söylemek mümkündür. Anne ve baba konusunda fazla bilgi mevcut olmayan çizgi filmlerde de anne karakterinin baba ile maddi sorumlulukları bölüştüğüne dair bir ibareye rastlanmamıştır. Fakat anne karakterinin temizlik işleri

ile ilgilendiği baba karakterinin de maddi g¼c¼ elinde bulundurduğuna dair iletiler açıktır. Bu durum çizgi filmdeki geleneksel kalıp yargılara g¼nderme yapar niteliktedir.

Baba karakterleri ne ¼st d¼zey ne de alt d¼zey olarak tanımlanabilecek bir ekonomik duruma sahip, çalışan, kalıplaşmış alışkanlıkları olan bireylerdir. S¼z konusu çizgi filmdeki baba karakterinin ekonomik hayatta aktif olması, çocukları ile iyi iletişim kurabilmesi, eşi ile zaman zaman ev işlerini paylaşması, çocuklarının bakımı ile ilgilenmesi toplumsal cinsiyet açısından olumlu iletiler barındırmaktadır. Fakat bu durumların oldukça kısıtlı olduğunu s¼ylemek de m¼mk¼nd¼r. Bu sebeple baba karakteri, çizgi filmler boyunca toplumsal cinsiyet açısından en fazla olumlu ileti veren karakterlerden biri olmuştur. Karakter hakkında veri az olmakla birlikte baba karakterleri eşlerine saygılı kimselerdir. Çocukları, çocuklarının gelecekleri ile ilgili kimselerdir.

izgi filmlerde yetişkin karakterler de incelenmiş ve birtakım verilere ulaşılmıştır. R¼stem Ağabey, yetişkin erkek karakter olarak olumlu davranışları ve olgun hareketleriyle izleyici karşısına çıkmaktadır. Karakter sanatla ilgili, yaşlılara, kadınlara ve onların emeklerine saygılı, çocuklarla iyi iletişim kurabilme ¼zelliđine sahiptir. Yetişkin erkekler sorumlu bireylerdir ve ailenin geçimiyle ilgilenirler. Yetişkin rol¼nde olumlu davranış ¼zellikleri ile verilen tek karakterdir. Yetişkin erkek karakter genellikle bilgisizliğiyle ve şiddet yanlısı oluşuyla seyirci karşısına çıkar. Yetişkin erkek karakterlerin sinirli ve k¼t¼ ahlak sahibi insanlar oldukları g¼r¼lmektedir. Yetişkin herhangi bir k¼t¼ davranış ¼zelliđine sahip kadın karakter olmamasına rağmen yetişkin erkek karakterler k¼t¼ roller ¼stlenmiřlerdir. Yetişkin kadın karakterler geleneksel roller ¼stlenirler, olumsuz herhangi bir ¼zelliđe sahip olmayan m¼kemmellere sahiptirler. Seslendirmelerde de bu ayrımı g¼rmek m¼mk¼nd¼r. K¼t¼ hayvan veya varlıklar erkek seslendirme ile verilmiş, iyi hayvan veya varlıklar ise kadın seslendirme ile verilmiştir. Bu durum yetişkin erkek karakterler ¼zerinden verilen toplumsal cinsiyet iletilerinin olumsuz ¼zelliđ g¼sterdiđi d¼ř¼ncesini desteklemektedir. Bazı yetişkin karakterlerde tersi durumları da g¼rmek m¼mk¼nd¼r. Yetişkin kadın veya anne rol¼n¼n ¼stlendiđi bir g¼revi çizgi filmin ilgili başka bir

bölümünde yetişkin erkek karakterin de üstlendiğini görmek mümkündür. Ancak bu durum genele bakıldığında, kısıtlı sahnelerde mevcuttur. Bu bağlamda ilgili çizgi filmlerden İstanbul Muhafızları'nda dikkat çeken bir durum kadın karakter sayısının sokak sahnelerinde erkek karakter sayıları ile ya eşit ya da erkek karakter sayısından daha fazla olarak verilmiş olmasıdır. Bu durum kadınların ev dışı rollerde etkin olduklarına dair bir izlenim oluşturabilecektir.

Yaşlı birey karakteri çizgi filmlerde çok az rastlanan karakterlerden biridir. Yaşlı bireylerin genel anlamda çocuklar tarafından sevilen karakterler olduğunu görmek mümkündür. Yaşlı kadın karakterler geleneksel birtakım rollerle izleyici ile buluşmaktadır. Bu karakterler mutfak işleri ile ilgilenen kimselerdir. Yani ev içi rollerden herhangi bir şey kaybetmemişlerdir. Bunun yanı sıra zaman zaman liderlik yaptıkları, çocuklara masallar anlattıkları ve diğer karakterler tarafından kendilerine danışıldığı dikkat çeker. Yaşlı erkek karakterler de ev dışı rollerden ve güç gerektiren işleri yapma sorumluluğundan herhangi bir şey kaybetmemişlerdir. Yine bu karakterlerin de çocuklarla ilgili, sözü dikkate alınan kimseler oldukları görülmektedir.

Tüm bu incelemeler ışığında, çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet bağlamında geleneksel kalıp yargıların hemen her karakterde var olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu çocuk kanalının toplumsal cinsiyet bağlamında olumlu iletilere sahip olmasının yanı sıra birtakım olumsuz davranış özelliklerini de destekler özellik gösterdiği söylenebilir.

Öneriler

- Çizgi filmlerde kız ve erkek çocuk karakterler, cinsiyet özelliklerine göre değil bireysel özelliklere göre kurgulanabilir. Böylece izleyiciye bir rolün kadın erkek rolü olduğu iletisi ulaşmayacaktır.
- Mevcut duruma örnek olması bakımından araştıran, bilgili, meraklı kız çocuk karakterlere ve zaman zaman korkabilen, duygularını ifade etmekten kaçınmayan erkek çocuk karakterlere yer verilebilir.
- Ev içi ve ev dışı rollerde paylaşım yoluna giden karakterlere yer verilebilir. Böylece hem kadının ev içi rollerdeki yükü azalmış olacak hem de erkek maddi yükü tek başına üstlenmemiş olacaktır.
- Kötü veya iyi olan karakterler her cinsiyete eşit olarak dağıtılabilir. Böylece iyi veya kötü olmak cinsiyet kalıp yargılarından kurtulabilecektir.
- İlgiler, istekler, düşünceler bir cinsiyete ait özellikler olarak verilmek yerine kişisel tercihler olarak seyirciye verilebilir.
- Aile hakkındaki kararların demokratik ortamlarda alındığı sahnelere yer verilebilir. Böylece karar organı olarak baba karakterinin görülmesi durumunun ortadan kalkmasına yardımcı olunacaktır.

KAYNAKLAR

- AKBALIK,E. *Anadolu sahası Türk halk hikayelerinde toplumsal cinsiyet rolleri ile kadınlar*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul üniversitesi.
- AKGÜL GÖK, F. (2013). Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansımaları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe üniversitesi.
- AKINCI, A. (2013). “Okul Öncesi Döneme Yönelik Hazırlanan Çizgi Filmlerde Değerlerin Sunumu: TRT Çocuk Kanalı Örneği”. Yüksek Lisans Tezi,Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ALKAN, A. (1999). Toplumsal Cinsiyet ve Kent Planlaması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(4).
- ANKARALIGİL, N. (2014). Türkiye’de Çocuklara Yönelik Televizyon Yayınlarının Ticarileşmesi Ve Çocuk Televizyon Kanalları .*E-Journal of New World Sciences Academy*, 183.
- ARAL, N., CEYLAN, R., & BIÇAKÇI, M. Y. (2011) Çocukların televizyon seyretme alışkanlıklarının yaş ve cinsiyete göre incelenmesi.*Kastamonu education journal*. 2(19).
- ARSLAN, P. (2016). “Çizgi Filmlerde Lider Özelliklerinin Eğitimdeki Yeri”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ATAK, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1).
- AZİZ, A. (1982). Radyo Ve Televizyonla Eğitim, Ankara: A.Ü.E.F. EFAM Yay. 2.
- BAHAR, H.H.(2007). Eğitim fakültesi öğrencilerinin çeşitli televizyon programlarını izleme süresinin cinsiyet ve sınıf seviyesine göre değerlendirilmesi (Erzincan Eğitim Fakültesi Örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*,1(9).
- BİNGÖL, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye’de kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 16/1. 108-114.

- BÜYÜKBAYKAL, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi| IstanbulUniversityFaculty of CommunicationJournal*, (28).
- CAN, A.(1996).*Çocuk ve Çizgi Film* (1. Baskı). Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- CANSIZ AKTAŞ,M.(2015).Nitel veri toplama araçları.M.Metin,(Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma (2. Baskı) içinde (337-371)*
- CONNELL, R.,&SOYDEMİR, C. (1998).*Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Toplum, kişi ve cinsel politika*. Ayrıntı.
- ÇAMURDAN, A. D. (2007). Görsel medyanın çocuk sağlığına etkileri. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 16(2), 25-30.
- ÇANKAYA, M.(2009).*Linguisticandsemioticrepresentation of gender in Turkish TV commercials*.Yayımlanmamış doktora tezi.Hacettepe Üniversitesi
- DEDEOĞLU, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye’de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim*, 86, 139-170.
- DEDEOĞLU, S. (2009). Eşitlik mi Ayrımcılık mı? Türkiye’de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı. *Çalışma ve Toplum*, 2(21), 41-54.
- DEMİR, Ö.(2013). “Türk Televizyonlarında Yayımlanan Çizgi Filmlerin İlköğretim Çağındaki Çocukların Toplumsallaşma Sürecine Etkilerinin Değerlendirilmesi”. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- DOĞAN, A.,& GÖKER, G.(2014). Tematik Televizyon Ve Çocuk: İlköğretim Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları. *NationalEducation*, 5.
- DÖKMEN, Z. Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. Sistem yayıncılık.
- EBREN, Ö. (2015). “Çizgi Filmlerde Sempatik Şiddet Olgusu: Trt Çocuk Televizyonu Örneği”. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Erzurum. Erişim tarihi: 26.02.2017
<http://cizgifilmsel.blogspot.com.tr/2009/10/turkiyede-cizgi-film-1.html>

EROL, M. (2008). Toplumsal cinsiyetin tutumlar üzerindeki etkisi. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 199-219.

ERSÖZ, A. G. (2010). Türk atasözleri deyimlerinde kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(6), 167-182.

ERUS, Z. Ç., GÜRKAN, H. (2012). Toplumsal cinsiyet ve sinemaya yansımaları: yeniden çekimler aracılığıyla Japon ve Amerikan sinemalarında kadının temsiline bir bakış. *Selçuk üniversitesi iletişim fakültesi akademik dergisi*, 7(3), 206-217.

GÜLDÜ, Ö., ERSOY-KART, M. (2009). Toplumsal cinsiyet rolleri ve siyasal tutumlar: Sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3), 97-116.

GÜMÜŞOĞLU, F. (2014). Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Toplum Ve Demokrasi Dergisi*, 2(4).

GÜNAY, G., BENER, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 157-171.

GÜNAYDIN, A. (2011). The construction of gender roles and motherhood: The case of The Family Education Program for Ages 0-18 / Toplumsal cinsiyet rolleri ve anneliğin inşası: 0-18 Yaş Aile Ağıtımı Programı örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Boğaziçi Üniversitesi

GÜNAYDIN, B. (2011). Çocuklara yönelik programlarda toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu: TRT Çocuk ve Yumurcak TV. *TC Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Uzmanlık Tezi, Ankara.*

GÜVEN, G., AKINCI, A. (2014). Okul Öncesi Döneme Yönelik Çizgi Filmlerde Yer Alan Değerlere Ait Sözel İfadelerin Sunumu: Trt Çocuk Kanalı Örneği. *Uluslararası Avrasya sosyal bilimler dergisi*. 16 (5).

<http://www.trtcocuk.net.tr/rafadantayfa>

İLHAN, V.,ÇETİNKAYA, Ç. İlkokul Öğrencilerinin Tematik Çocuk Kanallarındaki Çizgi Filmleri İzleme Alışkanlıkları.Eğitim ve Öğretim araştırmaları dergisi 1(2).

KABA, F. (2002). Türkiye'de Çizgi Film: Gelişimi ve Eğitimi. Anadolu Sanat,S13,135-140s.

KALAN, Ö. G. (2010). Reklamda çocuğun toplumsal cinsiyet teorisi bağlamında konumlandırılışı:‘kinder’reklam filmleri üzerine bir inceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi| IstanbulUniversityFaculty of CommunicationJournal*, 1(38), 75-89.

KALAYCI, N. (2015). Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından bir çizgi film çözümlemesi: Pepee. *Eğitim ve Bilim*, 40(177).

KALAYCI, N.,HAYIRSEVER, F. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında vatandaşlık ve demokrasi eğitimi ders kitabına yönelik bir inceleme ve bu konuya ilişkin öğrenci algılarının belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(3), 1065-1072.

KALAYCI, N. (2015). Analyses of theCartoon Series from a GenderEqualityPerspective: Pepee. *Egitim ve Bilim*, 40(177).

KAN, D. (2012). Yeni medya aracı bilgisayar oyunlarında toplumsal cinsiyetin inşası. The Turkish online journal of design, art and communication.(2),4

KARAKUŐ, N. (2016). Maysa ve Bulut İsimli Animasyon Çizgi Filmin Kültürel Öğeler Açısından İncelenmesi/TheEvaluation of theCartoonNamedMaysaand Bulut in terms of CulturalElements. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34).

KARAR TEMİZKAN,S. (2016).Changingparadigms of genderrolesandsexuality in education in Turkey: New directions, gapsandsuggestions / Türkiye eğitiminde toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsellikdeğişenparadigmalar: Yeni yönler, boşluklar ve öneriler. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sabancı Üniversitesi

- KAYA, T. (2014). Tematik Çocuk Kanallarında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Yerel ve Küresel İzler. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 63-78.
- KILCI, Ş. (2009). *Tüketim toplumunun bir formu olarak çizgi filmlerde çocukluk ve toplumsal cinsiyet temsilleri: Barbie, Bratz ve WinxClup*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli
- KILIÇ, L. K., & BİRCAN, E. Y. Ü. P. (2011). İlköğretim türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme “an investigation on societalsexualrolesformedinelementaryschoolturkishschoolbooks”.
- KİTİŞ ÇINAR, E. (2013). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet / Gender in middleschoolTurkishcoursebooks. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi.
- KÜKRER, M. (2015). *Toplumsal cinsiyet eşitliği yönüyle ortaokul Türkçe ders kitaplarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi
- MALATYALIOĞLU, Ö. (2013). “Belirli Yaş Gruplarına Göre Çizgi Filmlerde Karakter Soyutlama Düzeyi”. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- MORA, N. (2006). Kitle iletişim araçlarında yeniden üretilen cinsiyetçilik ve toplumda yansıması. *Journal of Human Sciences*, 2(1).
- MUTLU, M. (2003). *Savaşlarda Kamuoyu oluşumu*. İstanbul: Okumuş Adam Yayınları
- OGLETREE, S. M., MARTİNEZ, C. N., TURNER, T. R., & MASON, B. (2004). Pokemon: Exploring the role of gender. *SexRoles*, 50(11-12), 851-859.
- ORUÇ, C., ERHAN TECİM, E. ve ÖZYÜREK, H. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik ve Çizgi Filmler. *Ekev Akademi Dergisi* Yıl: 15 Sayı: 48 S.281.
- ÖKTEN, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/8.

- ÖNGEN, B.,&AYTAÇ, S. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Ve yaşam Değerleri İlişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, (48), 1-18.
- ÖZAYDINLIK, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33).
- ÖZÇATAL, E. Ö. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 21-39.
- ÖZKAN, B.,GÜNDOĞDU, A. E. (2011). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkçede Atasözleri ve Deyimler. *Electronic TurkishStudies*, 6(3).
- ÖZTÜRK, M., ÇETİN, A. G. B. I. (2009). Dünyada Ve Türkiye’de Yoksulluk Ve Kadınlar. *Journal of YasarUniversity*, 3(11), 2661-2698.
- SAMURÇAY,N. (1983). Televizyon reklamlarının çocuklar üzerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*.8 (43)
- SANKIR, H. (2010). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Anlamlandırılış Biçiminin ‘Kadın Sanatçı Kimliği’nin Oluşum Sürecine Etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-dergisi*.
- SARI, B. (2016).Mad women of literature: Genderandnarrative in MineSöğüt'swritings / Edebiyatın deli kadınları: Mine Söğüt yazınında toplumsal cinsiyet ve anlatı. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.Sabancı Üniversitesi
- SAVCI, İ. (1999). Toplumsal cinsiyet ve teknoloji. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(01).
- SAYILAN, F. (2012). Toplumsal cinsiyet ve eğitim. *FevziyeSayılan (Eds.)*.
- SAYIN,A. ASLAN, S. (2005). Duygudurum Bozuklukları ile Huy, Karakter ve Kişilik İlişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 16(4):278-283

- SEÇGİN, F. TURAL, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *e-Journal of New World SciencesAcademiEducationSciences*. 6/4. 2446-2458
- SEVİM, Z. (2013). “Çizgi Filmlerin Değerler Eğitimi BakımındanKarşılaştırılması”. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- ŞAHİN, B.(2007).*Toplumsal cinsiyet ve başarı-Ankara ili Çankaya ve Mamak ilçeleri ilköğretim ikinci kademe öğrencileri örneği*-.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.Ankara üniversitesi
- ŞEN, B. G.,SEVİM, Y. (2012). Çocukların Televizyonun Olumsuz Etkilerinden Korunmasına İlişkin Anne Baba Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3).
- ŞIVGIN, N. (2015).Cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına etkisinin incelenmesi / Examination of theeffect of gender role educationactivities on socialgenderstereotypes of pre-schoolchildrenaged 60-72 months. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi
- ŞİMŞEK, T. (2012). Çocuk edebiyatında tür kavramına yönelik dikkatler.II. Uluslar arası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiriler Kitabı.s21
- ŞİMŞEK, T.(2007). *Çocuk edebiyatı*(4. Baskı).Konya:Suna Yayımcılık ve Pazarlama
- TAN, M. (2005). Yeni (!) ilköğretim programları ve toplumsal cinsiyet. *Eğitim Bilim Toplum*, 3(11), 68-77.
- Türkçe Sözlük.TDK,2005
- TÜRKKENT, E. (2012). *Okul öncesi dönem çocuklarının televizyondan etkilenmeleri konusunda anne ve öğretmen görüşleri* (Doctoraldissertation, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- TÜRKMEN, N. (2012). Çizgi filmlerin kültür aktarımındaki rolü ve Pepee. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(2), 139-158.

- UĞURLU, S. (1987). Çocuk Edebiyatı Yıllığı. (hazırlayan, Mustafa Ruhi Şirin) Gökyüzü Yayınları, İstanbul
- ULUYAĞCI, C.,& YILMAZ, R. A. (2007). Televizyon reklamlarında çocuğa ilişkin toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu. *İLETİ-Ş-İM*, 6(6).
- VATANDAŞ, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 29-56.
- VEFİKULUÇAY, D., ZEYNELOĞLU, S., EROĞLU, K. ve TAŞKIN, L. (2007). Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yükseokulu Dergisi*. 14/2. 26-38.
- YAĞLI, A. (2013). Çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişiminde çizgi filmlerin rolü: caillou ve pepee örneği. *TurkishStudies-International PeriodicalfortheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkic*, 8(10), 707-719.
- YAPICI, Ş. (2006). Bir eğitim aracı olarak televizyon ve etkileri. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, C, 6, 2.
- YAŞAR, Ö. G. D. M.,& PAKSOY, İ. (2011). Çizgi Filmlerdeki Saldırgan içerikli Görüntülerin Çocukların Serbest Oyunları Sırasındaki Saldırganlık Düzeylerine Etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2).
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- YILMAZ, O.,&YAKAR, Y. M. (2016). “Mother” in AytülAkal’sStorieswithintheContext of SocialGenderPerception. *International Journal of HigherEducation*, 5(2), p213-221.
- YILMAZ, R. A. (2007). Reklamlarda Toplumsal Cinsiyet Kavramı: 1960-1990 Yılları Arası Milliyet Gazetesi Reklamlarına Yönelik Bir İçerik Analizi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4(4), 143-155.

ZORLU, Y. (2016). Medyadaki Şiddet ve etkileri. *HumanitiesSciences*, 11(1), 13-32.

SEYREDİLEN BÖLÜMLER

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-1>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-2>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-3>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-4>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-5>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-6>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-7>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-8>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-9>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-10>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-11>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-12>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-13>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-14>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-15>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-16>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-17>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-18>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-19>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/rafadan-tayfa-bolum-20>

<https://www.youtube.com/watch?v=GMMQyDcHrZE>

https://www.youtube.com/watch?v=txFkcGw_z5Y

<https://www.youtube.com/watch?v=QKHxrL1fGQs>

<https://www.youtube.com/watch?v=dfRwab-zSYs>
<https://www.youtube.com/watch?v=tAGK6mlzLPs>
<https://www.youtube.com/watch?v=AMbWgQDVwZw>
<https://www.youtube.com/watch?v=2Uf82rDOdS8>
<https://www.youtube.com/watch?v=SyQNc5nnOF8>
<https://www.youtube.com/watch?v=Mjn0kCW2PII>
<https://www.youtube.com/watch?v=AGwnbDp1hFk>
<https://www.youtube.com/watch?v=9MiLPhHqlc8>
<https://www.youtube.com/watch?v=aknL1F8w3O0>
https://www.youtube.com/watch?v=_fUSCmqeYrw
<https://www.youtube.com/watch?v=RhoFuYuzKug>
<https://www.youtube.com/watch?v=IaA4jB9HYzA>
<https://www.youtube.com/watch?v=G6Ypu4SRFz0>
<https://www.youtube.com/watch?v=qlJPPopYGcw>
<https://www.youtube.com/watch?v=lkQs26d0O-w>
<https://www.youtube.com/watch?v=pCG1pTOh7MY>
<https://www.youtube.com/watch?v=nsx2aXb5ZAM>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-1>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-2>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-3>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-4>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-5>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-6>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-7>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-8>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-9>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-10>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-11>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-12>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-13>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-14>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-15>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/canim-kardesim-bolum-16>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/keloglan-masallari-sezon-3-bolum-1>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/keloglan-masallari-sezon-3-bolum-2>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/keloglan-masallari-sezon-3-bolum-3>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/keloglan-masallari-sezon-3-bolum-4>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/keloglan-masallari-sezon-3-bolum-5>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/keloglan-masallari-sezon-3-bolum-6>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/keloglan-masallari-sezon-3-bolum-7>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/keloglan-masallari-sezon-3-bolum-8>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/keloglan-masallari-sezon-3-bolum-9>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/keloglan-masallari-sezon-3-bolum-10>
https://www.youtube.com/watch?v=qWvGBdQ4J_E
<https://www.youtube.com/watch?v=hZ8yZYSP60s>
<https://www.youtube.com/watch?v=AwnY4GA3zeo>
https://www.youtube.com/watch?v=IM1XfFu1-_w&t=124s
<https://www.youtube.com/watch?v=oeDgEDvdOc4>

<https://www.youtube.com/watch?v=Ggtgom0t2xo>
<https://www.youtube.com/watch?v=2OSaVUT9fpU>
<https://www.youtube.com/watch?v=L8BtyBS9iHs&t=6s>
<https://www.youtube.com/watch?v=ElvGrubbySI&t=4s>
<https://www.youtube.com/watch?v=q82a7XHvuns>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-1>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-2>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-3>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-4>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-5>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-6>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-7>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-8>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-9>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-10>
http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-11_1
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-12>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-13>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-14>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-15>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-16>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-17>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-18>
<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-19>

<http://www.trtcocuk.net.tr/video/maysa-ve-bulut-bolum-20>

EK: İZLEME FORMU

BÖLÜM	
AKIN	
MERT	
HAYRİ	
KÂMİL	
HÂLE	
SEVİM	
BASRİ AMCA	
RÜSTEM AĞABEY	